

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

Örökségből közösség-közösségből jövő

Impresszum

SZÍN – KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS FOLYÓIRAT

Kiadja a Nemzeti Művelődési Intézet

Főszerkesztő, felelős kiadó:

Nagy Edina

Megjelenik évi négy alkalommal

Szerkesztőbizottság:

Dr. Juhász Erika, Éles Krisztina,
Farkas Rebeka, Kiss Beatrix, Mihalcsik Márta

Szerkesztő:

R. Simor Katalin

Szerkesztőség bejegyzett székhelye:

6065 Lakitelek, Szentkirályi út 2.

Levelezési cím:

6065 Lakitelek, Pf. 53.

Honlap: <https://nmi.hu/>

E-mail: szin@nmi.hu

A lap megrendelhető:

<https://webshop.nmi.hu/>

Tervezőgrafikus:

Kovács Krisztián

Nyomda:

GyomaPress Kft.

ISSN 1416-6925 (nyomtatott)

ISSN 2416-1004 (online)

2025. DECEMBER

5 Nagy Edina – előszó

I. ÉRTÉKEK ÉS ÖRÖKSÉG – A KÖZÖSSÉG ÜNNEPE

- 8 **Farkas Rebeka:** V. Magyar Értékek Napja – A nemzeti örökség közös ünnepe
- 10 **Závogyán Magdolna:** Értékeinkben él a nemzet
- 12 **Dr. Pesti Imre:** Az értékek, amelyek megtartanak
- 14 **Závogyán Magdolna:** A közösség szolgálatának öröksége – Beke Pál szellemisége ma is velünk él
- 16 **Lezsák Sándor:** „Igazságtétel a szobor: emlékezés Beke Palira”
- 18 **Nagy Edina:** A közösség erejének öröksége
- 20 **Farkas Rebeka:** Átadták a Nemzeti Művelődési Intézet rangos szakmai elismeréseit
- 28 **Domokos László:** Kulturális intézmények szerepvállalása a társadalmi innováció területén

II. TUDÁS, FEJLŐDÉS, MINŐSÉG – A SZAKMA MEGÚJULÁSA

- 34 **Dr. Ponyi László – Dr. Juhász Erika – Erdélyi Erzsébet:** A közművelődési minőségfejlesztés első tizenöt éve
- 40 **Pete Nikoletta:** A 2025. év öröksége a képzési eredményekben

III. PROGRAMOK, AMELYEK KÖZÖSSÉGET ÉPÍTENEK

- 46 **Marksz Levente:** Színek, hangok, találkozások
- 48 **Závogyán Magdolna:** 9500 történet, egy közös ünnep – megvalósult a TehetségPaletta Fesztivál
- 50 **Barta Dóra:** A tehetség ünnepe
- 52 **Éles Krisztina:** TehetségPaletta – találkozások közösen a válaszkeresés útján
- 54 **Marksz Levente:** Bűvös Bábos Program – A közösségi mesélés varázsa
- 56 **Mihalcsik Márta:** Kincses Vármegyék – Értékeink feltárása, közösségeink megerősítése
- 58 **Éles Krisztina:** Közösségi Kemence – Eszközök, ízek, „hamuban sült” tervek
- 60 **Mihalcsik Márta:** SZÍN-JÁTÉK – Elindult a XI. Pajtaszínház Program
- 62 **Zsjak Ágnes:** A kreativitás ösztönző ereje – új és régi szakkörökkel elindult az idei évad
- 64 **Gyöngy Péter:** Szent királyok, királylányok és szentelő hősök nyomában
- 66 **Farkas Rebeka:** Az ízekben élő kultúra – beszélgetés Prohászka Bélával

IV. KÖZÖSSÉGEK, ALKOTÁS, HELYI ÉRTÉKEK – A KULTÚRA EMBERKÖZELBEN

- 70 **R. Simor Katalin:** Mindenkit vár Kondornia – A mese emberi szükségletünk
- 74 **Závogyán Magdolna:** A mesék ereje – múltunk, kultúránk és jövőnk szövete
- 76 **Nagy Edina:** A szeretet meséi – Kondornia születése
- 78 **Vojtkó Ferenc:** „Ahol a tündérek teát főznek és a mesék életre kelnek”
- 80 **Markó Anita:** Úton a közösség felé
- 82 **R. Simor Katalin:** „Akinek egyszer az agyagba ragadt a keze, annak nincs menekvés...”
- 84 Szerzői bemutatások

„Ez a szakma szép és gazdag életet
ajándékozott nekem.”

(Beke Pál)

Közösségeink élő öröksége

Évről évre új kihívások, új találkozások és új felismerések formálják mindazt, amit a közművelődésről gondolunk, és amit közösen építünk. Új körülmények, új kihívások jelennek meg, de egy dolog állandó, az emberi jelenlét fontossága. Ahogy jelen kiadvány anyaga formát öltött, egyre világosabban kirajzolódott számomra, hogy a közösségekben gyökerező munka ma különös jelentőséggel bír. Az a tér, amelyben mindez megszületik, egyszerre őrzi a múlt tapasztalatát és a jövő felé mutató szándékot, hiszen itt válnak az értékek élő valósággá, mindennapi tettekké, nem pusztá fogalommá.

A kötet lapjain megjelenő írások sokszínűsége arról tanúskodik, hogy a kultúra akkor él igazán, ha arcai és hangjai vannak. Ha vannak emberek, akik kérdeznek, gondolkodnak, cselekszenek, és olyan folyamatokat indítanak el, amelyek közösségeket formálnak. Ez a sokféle törekvés adja munkánk lényegét, mely célja, hogy a megőrzött hagyomány és a formálódó új értékek szervesen, magától értetődő természetességgel fonódjanak egymásba.

A következő fejezetek nem csupán programok és kezdeményezések sorát mutatják be, hanem azt a szemléletet is, amely szerint a kultúra a kapcsolódásokból épül fel. A találkozásokból, a közös gondolkodásból és abból a hitből, hogy minden közösségben ott rejlik a megújulás lehetősége.

Ez a kiadvány egyszerre visszatekintés és előre mutató jelzés. Megerősítés abban, hogy a közművelődés szerepe továbbra is az, hogy összekösse, felismerje és kibontakoztassa mindazt, ami érték. Bízom benne, hogy az olvasó számára is kirajzolódik az a tágabb kép, amelyet mindannyian együtt formálunk: egy élő, mozgásban lévő kulturális közösség, amelyből a jövő is erőt meríthet.

Nagy Edina
Ügyvezető

Értékek és örökség – A közösség ünnepe

I.

FARKAS REBEKA

V. Magyar Értékek Napja

– A nemzeti örökség közös ünnepe

A magyar nemzeti értékek ünnepe idén újra megtöltötte a Szent István Bazilika előtti teret élettel, zenével, hagyományokkal és a közösség erejével. 2025. szeptember 13-án, immár ötödik alkalommal rendezték meg Budapesten a Magyar Értékek Napját, amely a Kárpát-medence magyarságának szellemi és tárgyi örökségét hivatott bemutatni és ünnepelni. A rendezvény a Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetsége, a Hungarikum Bizottság és a Lakiteleki Népfőiskola Alapítvány partnerségével, a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával és a Nemzeti Művelődési Intézet koordinálásával. A Magyar Értékek Napja 2013-ban indult útjára, hagyományteremtő szándékkal. Az első eseményt a Szent István Bazilikában és az előtte lévő téren rendezték meg, majd 2015-ben és 2017-ben ugyanezen a helyszínen folytatódott a programsorozat, 2019-ben pedig a Pesti Vigadó adott otthont a rendezvénynek. A cél mindvégig az volt, hogy a magyar közösségek, értéktárak és hagyományörző csoportok találkozási lehetőséget kapjanak, és bemutathassák mindazt, amit értékként őriznek. Az értéktárak és a közösségi kultúra e találkozási pontja az évek során valódi ünnepévé nőtte ki magát, amely a nemzeti identitás és a kulturális sokszínűség ünnepléséről szól.

RENDAHAGYÓ ORSZÁGJÁRÁS

A jubileumi, ötödik Magyar Értékek Napja szimbolikus módon tért vissza eredeti helyszínére, a Bazilika elé, ahol már kora reggeltől érezhető volt az ünnepi hangulat. A nap a hagyományokhoz hűen ökumenikus terményáldással vette kezdetét a Bazilika falai között, ahol a magyar föld gazdagságát és a teremtett világ bőségét jelképező terménykosarakat áldották meg a katolikus, református és evangélikus egyházak képviselői. A szertartást élőben

közvetítették a Szent István téren felállított kivetítőn, így minden látogató részese lehetett ennek a meghitt, felemelő pillanatnak. Az áldás után a népviseletbe öltözött párok és a vármegyei küldöttek ünnepélyes rendben vették a megáldott terménykosarakat a Bazilika előtti téren felállított Értéktérképhez, ahol minden vármegye a saját helyén helyezte el kosarát – egy szimbolikus gesztusban összefonva a Kárpát-haza minden szegletét.

A délelőtti órákban tartották az ünnepi megnyitót, ahol V. Németh Zsolt miniszteri biztos, Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár és dr. Pesti Imre, a Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetségének elnöke köszöntötték a résztvevőket. A beszédekben egyaránt hangsúlyt kapott a magyar értékek védelmének és továbbadásának fontossága, valamint az, hogy a nemzeti érték nem pusztán örökség, hanem élő, közösségi erő, amely meghatározza a jelenünket és jövőnket is.

A nap folyamán a Szent István tér igazi szabadtéri fesztiválhellyé változott. A tizenkilenc vármegye és a külföldi nemzetiségek saját faházakban mutatták be kincseiket: kézműves portékákat, népművészeti alkotásokat, gasztronómiai különlegességeket és helyi hagyományokat. Annak, aki végigjárta ezeket a pavilonokat, olyan élményt adott, mintha egyetlen napon bejárta volna az egész országot. Bács-Kiskun standján például kalocsai hímzések, halasi csipkék és bajai halászlé várták a látogatókat, míg Baranyában busómaszkok, ormánsági kerámiák és villányi borok idézték meg a megye hangulatát. Borsod-Abaúj-Zemplén kosarában szerencsi csokoládé és tokaji aszú, Hevesben egri bor, palóc szőttes és boldogi fűszerpaprika, Vasban pedig kőszegi sör, velemi gesztenye és fazekasmunkák képviselték a helyi identitást.

A külhoni magyarság értéktárai – Erdély, Felvidék, Vajdaság, Muravidék, Kárpátalja és a burgenlandi magyar közösségek – mind hozzátették saját színeiket a közös palettához: pálinkát, lekvárt, hímzést, nemezt és könyveket hozva a határon túli magyar világ kincseiből.

A MAGYAR TÁJ ÉS AZ EMBERI MUNKA SZIMBÓLUMAI

A terménykosarak mindegyike önálló történetet mesélt el. Békés vármegye kosarában házi szárasztészta, szilvalekvár és akácméz idézte meg az alföldi gazdagságot, Győr-Moson-Sopronban pedig a Szigetköz vize, a soproni kékfrankos és a Cserpes sajt vitte tovább a vidék ízeit. Pest vármegye a toalmási kolbász, Nyakas bor, Szobi szörp és vecsési pogácsa válogatásával jelentkezett, míg Zala vármegye lakodalmos cukorperece, túszeszentpéteri lisztje és tündérkerti gyümölcsei a zalai vendégszeretetet testítették meg. Ezek a kosarak nem pusztán díszek voltak, hanem a magyar táj, az emberi munka és a hagyomány méltó szimbólumai: kézzel fogható üzenetek arról, hogy az értékek megőrzése mindannyiunk felelőssége.

A délben elhangzó népdaléneklési rekordkísérlet a nap egyik legmeghatóbb pillanata volt. Több százan énekeltek együtt a téren, Szalonna és Bandája zenei kíséretével, megmutatva, hogy a közös dallam valóban összeköti a nemzetet. A koncertet követően a zenekar önálló fellépése töltötte meg a teret életörömmel és muzsikával – a népzenei hagyományok és a kortárs előadómód harmonikus találkozása ez, amely egyszerre szólt a szívhez és az emlékezethez.

A délutáni órákban a színpadot a Nemzeti Művelődési Intézet TehetségPaletta Programjának fiatal fellépői vették birtokba. A Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéből érkező NEMO Zenekar friss lendülettel hozta el a kortárs ifjúsági kultúra és a népzenei örökség találkozását, míg a Miskolci Animus Csengettyű Együttes és a Szironta Együttes varázslatos harangjátéka különleges zenei világot teremtett a tér közepén.

A HAGYOMÁNY A JÖVŐ ÍRÁNYTÚJE

A Cuharé Néptáncgyűttes fergeteges tánca a jászági hagyományokat idézte, az Irinyi Ifjúsági Fúvószenekar Balatonfűzfőről érkezve töltötte meg fúvós muzsikával a Bazilika előtti teret. A délután egyik kiemelt fellépője dr. Terék József tárogatóművész volt, aki hungarikum hangszerén adott lélekemelő koncertet, majd a Sárpilis Gerlice madár Hagyományörző Néptáncgyűttes és a Vas vármegyéből érkezett Bel Canto Énekegyüttes zárta a programot. A nap végén az Értéket Tisztán Egyesület Néptánc csoport előadása tette fel a pontot a közös ünnepre, táncban, dallamban és közösségi élményben egyaránt.

Mindeközben a téren a látogatók a Hagyományok Háza kézműves foglalkozásain próbálhatták ki a szalmafonást, a fonalfigurák készítését és más népi technikákat, a gyerekeket pedig a Hungarikum Játsszótér és a Községi Mesefaház várta. Utóbbiban a Nemzeti Művelődési Intézet országos „Közöségi Mesék” programjának meséi elevenedtek meg bábok, illusztrációk és játékok formájában – minden vármegye egy-egy saját történettel képviseltette magát, így a gyerekek is aktív részeseivé válhattak a közös kulturális élménynek.

Az V. Magyar Értékek Napja minden elemében a közösségről, a hagyományról és az összetartozásról szólt. A terménykosarak, a népdalok, a kézműves foglalkozások, a fiatal tehetségek és a határon túli magyar közösségek mind azt üzenték: az értékeink nem vitrinekbe valók, hanem élők, megélhetők és továbbadhatók. Ez az ünnep arra emlékeztetett, hogy a hagyomány nem a múltba fordulás, hanem a jövő irányítúje – és ha közösen őrizzük, akkor továbbra is gazdagító erő marad mindannyiunk életében. A nap végén, amikor elcsendesedett a tér, a látogatók szívében ott maradt az érzés: Magyarország valóban egyetlen nagy közösség, amelyet a közös értékek, a dal és a hit tartanak össze.

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA

Értékeinkben él a nemzet

Az V. Magyar Értékek Napján elhangzott beszédében ZávoGYÁN Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára a magyar értékek időtállóságáról és a közösségi összetartozás erejéről fogalmazta meg gondolatait.

“Érték. Egy szó, amelyet mindennapjainkban oly gyakran, oly sokféle helyzetben használunk, mégsem veszített a jelentéséből. Pedig manapság egyre gyakrabban hangzik el az „értékválság” szó, mintha ez lenne korunk ítélete önmaga fölött, s kimondásával mintha engedélyt adnánk magunknak a kesergésre, a jövőtől való félelemre. Ez a gondolkodásmód azonban tévút. Az értékek ugyanis – köszönik szépen – rendben vannak. Mert ami egyszer értéként megszületett, az az is marad. Válságba legfeljebb a világ kerülhet, amely körülveszi őket, pontosabban maga az ember, az ő figyelme, érdeklődése, hozzáállása, akarata és igénye. Az értékek állandóak és türelmesek: várják, hogy újra felfedezzük, megismerjük, és legfőképp megéljük őket.

Mindaz, amit eleink szeretettel, tudással, türelemmel és verejtékkel teremtettek, nem múlt emlék, hanem élő örökség. Ősi idők óta ott él bennünk ez az elemi ragaszkodás, a szellemi és lelki túlélés ősi ösztöne, amely nemzedékek során át öröklődött tovább. A közös értékek egészen különleges, szinte kézzelfogható kohéziós erőt hordoznak: közösségeket tartanak egyben, és alapjaiban határozzák meg, miként teremtünk, ismerünk fel és őr-zünk meg értékeket. Ha valóban felelősen gondolkodunk nemzetünk jövőjéről, akkor erkölcsi kötelességünk, hogy ezek feltárását, megőrzését és továbbadását intézményes formában is támogassuk.

A Magyar Értékek Napja a találkozás ünnepe, találkozás önmagunkkal, egymással, nemzettestvéreinkkel, kincseinkkel és örökségünkkel. Ez a nap a mi közös, kifogyhatatlan terménykosarunk, amelyben ott rejlik mindaz, amit magyarként fontosnak tartunk: ami megtart, ami lelket ad, ami összeköt. Ha belenézünk ebbe a képzeletbeli kosárba, kincsekre lelünk, ízekre, illatokra, dallamokra, színekre és történetekre. Vegyük kézbe ezeket a kincseket, éljük át, ízleljük meg, és vigyük magunkkal haza – szívünkben és lelkünkben –, mert az értékek megőrzése és továbbadása mindannyiunk feladata, közös felelőssége. Mert az értékek nem a múzeumok poros vitrinjeiben élnek. Ott vannak a táncosok lábának büszke dobbanásában, a csipke finomságában, a borban megcsillanó fényben, a kézműves szappan illatában, a dió és gesztenye zamatában, az ének hangjának simogatásában, a csuhé zizegésében, a porcelán törékenységében, a viseletek méltóságában, a halászlé gőzében, a méz aranyában, és a közösségi mesék szavaiban. Ezek mind élő formái annak a kultúrának, amelyet nemzedékek építettek fel, s amelyet nekünk kötelességünk életben tartani.

A Kárpát-medencében élő magyarság számára az identitás, a kulturális önazonosság és az értékek megőrzése jelenti azt a láthatatlan, mégis erős hidat, amely a fizikai határokon átívelve összeköti a nemzetet. A határon túli magyar közösségek nélkül szegényebbek, csonkábbak lennének, hiszen ők is őrzői annak a nagy, közös örökségnek, amely mindannyiunké.

E gondolat jegyében született meg a Karszalag-program, a Nemzeti Összetartozás Napja alkalmából. A kezdeményezés ereje egyszerűségében rejlik, a történelmi Magyarország határainak megfelelő, 6426 kilométer hosszúságú nemzeti színű zsinórt 15 millió darabra vágták, hogy minden magyarhoz eljuthasson. A nyár elején több mint harmincezer karkötő indult útnak az Anyaországból a Kárpát-hazába, most pedig újabb ötvenezer darab várja, hogy kezekre és szívekre kerüljön.

Ez a kis szalag vékony, mégis eltéphetetlen. Az összetartozás, az identitás és a jövőbe vetett hit jelképe. E nemzeti színekből font fonal mindannyiunkat emlékeztet arra, hogy bárhol is éljünk, összetartozunk. A hagyományainkban, az értékeinkben, az ízeinkben és a közösségi élményeinkben ott rejlik a nemzet lényege, az a szilárd alap, amelyre a jövőt is építhetjük.

A gasztronómia, a népművészet, a kézművesség, a zene és a mindennapokban megélt hagyomány egyaránt arról mesél, hogy egyek vagyunk: büszke magyarok, akik készek vagyunk tanúságot tenni nemzetünk mellett, bárhol és bármikor. Az értékek bennünk élnek tovább – a mozdulatban, az alkotásban, az énekekben, a szóban és a szívben.”

DR. PESTI IMRE

Az értékek, amelyek megtartanak

Pesti Imre, a Magyar Nemzeti Hungarikumok és Értékek Szövetségének elnöke az V. Magyar Értékek Napján elhangzott beszédében a nemzeti értékek megtartó erejéről, a kulturális örökség továbbéléséről és a magyarság lelki összetartozásáról osztotta meg gondolatát.

„A század- és ezredforduló napját követően, 2000. január 1-jén, az Amerikai Egyesült Államokban megjelent egy tudományos folyóirat szerkesztőségi cikke, amelyben ez állt: „A huszadik századot Budapesten készítették elő.” Miért is írták ezt? Azért, mert a huszadik század tudományos-technikai fejlődésében, az atomfizikától a számítástechnikáig, a mesterséges intelligenciától az űrutatásig, mindenhol ott találjuk a magyar származású, budapesti gyökerű tudósokat. És Hollywoodban is, a filmgyártás fellegvárában, magyarok teremtettek maradandót – különös humorukkal, egyedi látásmódjukkal, e sajátos nyelvel, amelynek varázsa a világ minden részébe eljutott.

A kultúra mindannak az összessége, amit az ember létrehoz. Az anyagi és szellemi értékek együttese, amely magában foglalja a közösség szokásait, hitét, hagyományait, művészetét és mindennapi tudását. Az emberi életforma lényege, a civilizáció lelke. A Magyar Értékek Napja ezért nem csupán egy rendezvény. Ez az alkalom a magyar kultúra és szellemiség ünnepe, amely emlékeztet bennünket arra, hogy értékeink nemcsak múltunk részei, hanem jövőnk zálogai is. A Magyar Értékek Napját 2013 óta, minden páratlan évben megrendezzük. Bár a járvány időszaka megszakította a folyamatosságot, most újra együtt lehetünk, újra közösen ünnepelhetjük mindazt, ami megtartott bennünket.

A Szent István-bazilika előtti tér különleges helyszín, hiszen itt találkozik a hit, a kultúra és a közösség. A terményáldás szertartása után az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye karitás szervezete kapta meg az áldás jelképes gyümölcseit – ez is kifejezi azt a gondolatot, hogy az értékek megőrzése nemcsak tisztelet, hanem szolgálat is. Egy emelkedő nemzet őrzi értékeit, de ezek az értékek őrzik meg magát a nemzetet is. Ha végiggondoljuk, mi az, ami igazán formál bennünket, bizonyára eszünkbe jutnak a gyermekkor emlékei: azok a dalok, amelyeket édesanyánktól hallottunk először, azok a mesék, amelyeket édesapánk mondott, a mesterségek, amelyeket csodálattal figyeltünk, és azok a tánclépések, amelyeket tátott szájjal néztünk, majd otthon utánoztunk. És most mi magunk énekeljük, meséljük, táncoljuk, tanítjuk tovább mindezt gyermekeinknek, unokáinknak. Így élnek tovább értékeink. Nem poros relikviaként, hanem eleven kötelességeként, amely összeforrasztja a családokat, megerősíti közösségeinket, és egységben tartja a nemzetet. Mert tudjuk jól, hogy az értékeink nélkül úgy hullanánk szét, mint az oldott kéve.

Kevés nép mondhatja el magáról, hogy olyan gazdag népi kultúrával rendelkezik, mint a magyar. Népdalaink, népmeséink, néptáncaink és kézműves hagyományaink páratlan örökséget jelentenek. Van mit őriznünk, van mit továbbadnunk. Két világrész, Európa és Ázsia kulturális örökségét hoztuk magunkkal a Kárpát-medencébe, s e találkozásból született meg mindaz, ami különlegessé és egyedivé tesz bennünket. Nyelvünk gazdagsága, kifejezőereje a magyar kultúra termékeny talaja. Belőle sarjad minden, ami igazán a miénk: népdal, mese, irodalom, tudomány, művészet. Ez adja tartásunkat, jellemünket, hitünket. Ez az esemény tehát nemcsak visszatekintés, hanem vállalás is. Annak a kimondása, hogy amit őseink létrehoztak, mi továbbvisszük; hogy a magyar érték nemcsak múlt, hanem jövő is.

Legyünk hát büszkék, hűségesek és álhatatosak. Mert ahogyan a múlt értékei megőriztek bennünket, úgy rajtunk múlik, hogy a jövő nemzedékei is büszkén mondassák: megőriztük mindazt, ami minket magyarrá tesz. Isten óvja a magyart!"

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA

A közösség szolgálatának öröksége

– Beke Pál szellemisége
ma is velünk él

Závogyán Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára a Beke Pál-szobor avatásán elmondott beszédében a népművelés értéketermelő szerepéről, a közösségi művelődés felelősségéről és Beke Pál maradandó örökségéről osztotta meg gondolatait.

“Van egy elfeledett, eddig a közélet periferiájára szorult, sokak által kevésbé becsült szakma – a népművelésnek nevezett tevékenység. Legjobbjai – és nem voltak kevesen – megadták ugyan a császárnak, ami a császáré, de minden körülmények között az embereket szolgálták: tanácsaikkal, információikkal, az önállóságra tanítással. Átmentették korunkra az öntevékenység vékony fonalát: szakköreikkel, klubjaikkal, amatőr művészeti együttesekkel, gyakran nem kevés egzisztenciális és munkaköri kockázatot vállalva. Eszmecseréket, vitaesteket szerveztek, a közgondolkodás előrehaladásában reménykedve. Részben az ő eredményük is, hogy napjaink közállapotai változóban vannak.

Harmincöt esztendővel ezelőtt, 1990 novemberében vetette papírra Beke Pál ezeket a gondolatokat *Önkormányzó társadalom* című röpiratában. Akkoriban a népművelők nemigen írtak röpiratokat – és talán azóta sem. *Az öntevékenység vékony fonala* – írta ő. Milyen gyönyörű, világos és igaz kép ez attól az embertől, aki megmutatta, hogyan lehet egy vékonyka fonálból egyszerre széles és egyre erősebb szövetet szőni. Ő mutatta meg, hol és hogyan kell felállítani a szövészeket, és ismerte azt a technikát, amely avatott kezek között elthphetetlenné varázsolja az anyagot.

Beke Pálnak méltó és maradandó emléket állítani régi adósságunk volt. Dombormű őrzi már bölcs vonásait, és joggal mondhatjuk, hogy mindaz, amit ma a közösségi művelődésben látunk, egyfajta emlékkiállítás az ő munkásságának, gondolatainak és álmainak. Mégis, e szoborral válik teljessé az a figyelem és tisztelet, amely megilleti az ő megkerülhetetlen életművét.

Sokszor halljuk, hogy *valaki nélkül nem állhatnánk itt*. Én most érzem igazán ennek a mondatnak a súlyát, mert Beke Pál nélkül valóban nem állnánk ma itt. Én biztosan nem. És az itt sem lenne talán ugyanaz. Számomra ez a nap ünnep és számvetés, mérföldkő, és egyben új lendület is a még előttünk álló munkához.

Még nem éltem, amikor első publikációja megjelent, és kisiskolás voltam, amikor letette annak az alapjait, amire mi magunk is építettük szakmai életünket. A rendszerváltás első éveit pályakezdőként éltem meg, akkor még nem egészen értve, mennyi bölcsesség, józan ész, tapasztalat és halálosan komoly, ugyanakkor derűs csibészség kellett ahhoz, hogy az utat szelíden, nem pusztítva, a jót átmentve és továbbgondolva lehessen járni.

Annak a rendszerváltó körnek a tagjai, amelyhez Beke Pál is tartozott, nem hagyták magukat a látványos, gyors, ám felszínes sikerek bűvöletében sodródni. Ők kiérlelték, majd megőrizték azt a kritikus gondolkodást és hiteles közösségépítő szellemet, amely kezdettől fogva a valódi társadalmi megújulás záloga lehetett volna. Csak ma, három és fél évtized távlatából áll igazán össze a kép, mennyire nehéz dolguk volt. A régi beidegződések, a megszakás és a múlt terhei húzták vissza az ébredező országot. Nehéz volt lelépni a kijelölt pályáról és új utakat keresni.

Mégis voltak, akik hittek benne, hogy lehet másképp: emberibben, szabadabban, igazabban. A mi mentorunk, a mi Palink képes volt kimondani, hogy a helyi életminőség is javítható a helybéli, többnyire falujukban élő emberek gazdasági és termelési kultúrájának fejlesztésével. Hogy elő lehet hozni a zárkózott emberek lelkének mélyén rejlő humánumot, és ki lehet használni a település környezeti és táji adottságait. A cél csak ez lehet: aktivizálni a helyi lakosságot, hogy önmaga, családja, barátai és mások javára tevékeny emberek közösségévé akarjon válni.

Azóta is vele együtt hisszük és valljuk, hogy a lényeg ennyiben megfogalmazható. Azon dolgozunk a kezdetektől, hogy mindez összehangolt és hatékony cselekvéssé váljon a mindennapokban. Talán közhelynek tűnik, de szakmai életünk egyik legnagyobb csapdája, hogy sokszor sokkal nehezebb a saját terepen úttörőnek lenni, mint kívülről jövő forradalmárnak.

A legfontosabb, amit útravalóul kaptam – kaptunk – tőle: a munkánk szolgálat. Az elesetteké, a kulturálisan elesetteké és a nemzeté. A dolgunk az, hogy jelen legyünk, kezet nyújtsunk, beszélgessünk, bátorítsunk és erősítsünk – látható és láthatatlan módon, cselekvőn és cselekvésre buzdítva.

Egyszer egy portréban – ahogy ő mondta, *BekePalisan* – megfogalmazta, hogy a Makovecz Imrével közösen indított faluház-kezdemenyezések során *meg kellett dumálni az embereket*. Mert nem könyvtári elméletekre van szükség, bár a tudományos megközelítés természetesen nélkülözhetetlen, hanem egyszerű, mindennapi tapasztalatokra épülő cselekvésre.

A közösségi művelődés megújulásának folyamatában kezdettől célunk volt, hogy a reformok nyomán ne csupán passzív kultúrafogyasztókat lássunk, hanem olyan közösségeket, amelyek aktívan élik meg identitásukat, magyarságukat, hagyományaikat – kilépve a művelődési házak falai közül is.

Amikor most leleplezzük ezt a szobrot, nem csupán a mentor, a csodálatos ember, a közösségek fáradhatatlan szolgálója előtt hajtunk fejet, hanem mindannak is emléket állítunk, amit munkássága jelentett: a kultúra megtartó erejébe vetett hitnek, a szakmai alázatnak, a kitarító, elemi szintről építkező következetes munkának.

Szívből köszönöm Lantos Györgyi szobrászművésznek, hogy ihletett művészetével a legmélyebb rétegekben ragadta meg Pali különleges, szuggesztív személyiségét – a nyugalmat, a hitet és az erőt sugárzó embert, akinek bölcsessége oly sokunk számára jelentett és jelent ma is példát és iránytűt.

Hiszem, hogy Pali – egy számunkra még felfoghatatlan dimenzióban – ma is lát minket, és velünk van. Kísér bennünket azon az úton, amelyen évtizedekkel ezelőtt együtt indultunk el, és amelyet immár tizenhat éve nélküle, de mégis vele járunk tovább.

Ez a szobor a jelen és a jövő nemzedékeihez szól. Mindenkihez, aki nemzetet épít, és felelősséggel álmodik jövőt. Nem anyagba zárt mementó, hanem gyűjtőpont – ahová mindig bizalommal visszatérhetünk.”

LEZSÁK SÁNDOR

„Igazságtétel a szobor: emlékezés Beke Palira”

Lezsák Sándor, a lakiteleki Népfőiskola Alapítvány elnöke a Beke Pál-szobor avatásán elmondott beszédében személyes emlékezéssel és történelmi távlatokat felidézve méltatta Beke Pál életművét, szellemiségét és közösségformáló örökségét.

“Tisztelt Egybegyűlteket! Múlik az idő, mondja az ember, múlik az ember, mondja az idő. Tizenhat esztendeje, éppen e napon, november 5-én tért az égi hazába Beke Pál. Tegnap, november 4-én, a nemzet gyásznapján emlékeztünk azokra a hajnalokra, amikor a szovjet tankok vérbe fojtották forradalmunkat és szabadságharcunkat. Beke Pál akkor mindössze tizenhárom éves volt. Egyetlen emlékét őriztem meg tőle – sokaktól hallottam hasonlóan. Azt mondta: „nekünk a forradalom lángja az volt, hogy elégettük az orosz tankönyveket, mert azt hallottuk, nem lesz többé orosz nyelv az iskolában.”

Nem múlt el következmények nélkül. Amikor a tanár úr kérdezte, „hol a tankönyv?”, a diákok csak annyit mondtak: elvesztettük. Az orosz tanár mosolygott, nem faggatózott tovább. Ő is tudta, mi történt. Használt könyveket hozott helyettük.

Tizenhárom éves volt Beke Pál, akit ma a „nomád nemzedék” meghatározó alakjaként tartunk számon. Azé a nemzedéké, amely 1956 után eszmélkedve próbálta újraértelmezni a történelmet, önmagát, és helyét kereste a világban. Erdély, Felvidék, Délvidék, Kárpátalja – lelki térképeken is útra keltek. A „nomád értelmiségiek” ezekben a kis közösségekben, szűk körökben beszéltek át a múltat, a jövőt, a magyarság sorsát.

Köztük voltak építészek, mint Makovecz Imre; filmesek, mint a Balázs Béla Stúdió alkotói; fiatal írók a József Attila Körből – és köztük a népművelők, a közösségépítők, akik hittek abban, hogy a magyar kultúra túléli a rendszereket. Ennek a körnek volt meghatározó tagja BekePali – így, egybeírva, ahogy mi mondtuk.

Most, amikor itt, a Népfőiskola udvarán, a Nemzeti Művelődési Intézet előtt felavatjuk szobrát, mintha ő maga is onnan, az égi magasból kérdezné: „mi ez, barátaim, szobrot nekem?”

És én azt válaszolom: igen, szobrot neked. De nemcsak szobrod van itt, Pali. Van egy emlékpadod, van egy rólad elnevezett terem az Intézetben, és van tankönyv, amely téged beszéltet, téged tanít. Tananyag lettél, kedves Pali. Ha ezt hallaná, biztosan mosolyogna, és azt mondaná a maga nyers őszinteségével: „azt rühelleném.” Mert Beke Pál mindig a megélt, eleven közösséget kereste, nem a bronzba öntött emlékezetet. De mégis, ez a szobor igazságtétel. Ahogy a régmúltban élt Beke Pál vitéz a török ellen harcolt, úgy küzdött ez a mi BekePalink is – szellemmel, hittel és állhatatossággal – a kultúra, a közösségek és a magyar önazonosság megőrzéséért.

Emlékszem, milyen sokszor idéztük egymás szavait. Egyszer megdicsérte egy mondatomat, amit Nagy Lászlótól kölcsönöztem: „a torkon vágott forradalmak pirosát és gyászát viseljük belül.”

Ő is tudta, hogy az igazi rendszerváltozás nem a politikában, hanem az emberek lelkében dől el. 1992-ben már arról beszélt, hogy a rendszerváltás sem lett olyan, amilyennek álmotuk – de talán nem is lehetett másképp. „Ezt meg kellett szenvedni” – mondta –, „mert csak így születhet valami új, ami valóban a miénk: egy közösségi, Kárpát-medencei magyar összefogás.”

Ezért áll ma itt ez a szobor. Nemcsak emlékmű, hanem üzenet: a bizalom, a hűség és a hit üzenete. Hittünk egymásban – Magdikával, barátokkal, tanítványokkal –, hogy egyszer majd kisüt a nap november ötödikén, és felavatjuk a szobrodat. És lám, ma ez valóra vált.

Kedves Pali, ott az égi hazában is legyen részed derűben és békében, ahogy itt, a földön is mindig a közösség, az összetartozás és a nemzet szolgálatában éltél.

Isten áldjon, barátunk.”

NAGY EDINA

A közösség erejének öröksége

Nagy Edina, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője a Beke Pál-szobor avatásán mondott beszédében a közösségépítés szemléletének és emberi minőségének állított emléket.

„Emberségből példát, vitézségről formát mindenkinek ők adnak.” – Ballassi Bálint sorai különös jelentőséggel bírnak, amikor Beke Pál alakjára gondolunk. Nemcsak kiváló szakemberként őrizte meg őt a közösségi emlékezet, hanem olyan emberként, aki tudott figyelni, kérdezni, bátorítani és hitet adni. Szilárdan vallotta, hogy a közösség az ember természetes közege, s hogy az igazi változás nem felülről érkezik, hanem emberek között születik meg: egy beszélgetésből, egy közös ötletből, egy egymás felé nyújtott kézből.

Számára a kultúra sosem elvont, távoli fogalom volt. A kultúra számára maga az ember jelentette: a közösségben élő, gondolkodó és cselekvő ember. Arra tanított, hogy a közösségfejlesztés nem csupán szakma vagy hivatás, hanem szemlélet, amelyben a minőség nem papírokból mérhető, hanem abban, mennyire tudunk egymásra figyelni, együtt lenni és együtt alkotni.

Aki ismerte, tudja: mellette nem lehetett közömbösnek maradni. Lelkesedése, humora, szelíd határozottsága és bölcs embersége mindenkit megérintett. Sokak számára ő volt az első, aki kimondta: a közösség nem magától jön létre, hanem mert valaki elindítja. Ő pedig mindig elindított valamit – egy folyamatot, egy gondolatot, a hitet abban, hogy a közösségek ereje képes jobbá tenni a világot.

Ma, amikor emlékezünk rá, valójában azokra az értékekre hajtunk fejet, amelyeket belénk ültetett: a nyitottságra, a bizalomra, az egymás iránt vállalt felelősségre. Beke Pál nemcsak a közösségek fejlesztéséről beszélt mindenhol, ahol megfordult, közösséget teremtett. Szellemisége velünk marad minden olyan pillanatban, amikor emberek találkoznak, beszélgetnek és együtt keresik az új utakat.

Amíg lesznek, akik hisznek abban, hogy a közösség ereje képes változást hozni, addig Beke Pál öröksége élni fog, csendesen, de rendíthetetlenül.”

BEKE PÁL
(1943 — 2009)
NÉPMŰVELŐ
„EZ A SZAKMA SZÉP
ÉS GAZDAG ÉLETET
AJÁNDÉKOZOTT NEKEM.
EMBEREK, BARÁTOK,
TÁJAK, HELYZETEK,
ESEMÉNYEK ÉS
TÖRTÉNETEK SOKASÁGÁT.”

FARKAS REBEKA

Átadták a Nemzeti Művelődési Intézet rangos szakmai elismeréseit

A Nemzeti Művelődési Intézet a közösségi művelődés állami közfeladatát ellátó, országos módszertani központja, amely kiemelten fontosnak tartja a közművelődési szakemberek minél szélesebb körű elismerését, ezért 2019-ben szakmai díjak alapításával csatlakozott a közművelődési kitüntetések rendszeréhez. Korszakalkotó, a közösségi művelődés alapjait megteremtő szakemberekről nevezte el elismeréseit, olyan személyekről, akik életművükkel kulturális szakemberek generációinak mutattak utat, és tevékenységükkel hozzájárultak a szakma fejlődéséhez. Az alapított elismerések a Nemzeti Művelődési Intézet feladat- és hatáskörébe tartozó, illetve az azt támogató területeken végzett kiemelkedő vagy magas színvonalú közösségépítő tevékenységért adományozhatóak.

A Nemzeti Művelődési Intézet XXII. Stratégiai Konferenciájának ünnepi díjátadóján idén is a közösségi művelődés legkiemelkedőbb személyiségeit, önkormányzatait és önkénteseit köszöntötték. Az eseményen jelen volt Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár, valamint a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetői, Nagy Edina és Sonkoly János. A rendezvény kezdetén Novák Irén, művészetért és közösségi művelődésért felelős helyettes államtitkár köszöntötte a résztvevőket, majd Nagy Edina ügyvezető asszony nyitotta meg ünnepélyesen a díjátadót.

A következőkben bemutatjuk a 2025-ös év kitüntetettjeit, és megosztjuk olvasóinkkal gondolataikat, amelyek hűen tükrözik a közösségi művelődés iránti elhivatottságukat és szakmai hitvallásukat.

Az Illyés Gyula közművelődési életműdíj azoknak a közösségi művelődés területén tevékenykedő szakembereknek adományozható, akik hozzájárultak a helyi társadalom életerejének erősödéséhez, valamint a szakmai utánpótlás fejlesztéséhez.

Az Illyés Gyula Közművelődési Életműdíjat 2025-ben **Szente Béla** vehette át.

Szente Béla több évtizedes, egész pályafutásán átívelő, kiemelkedő szakmai munkájával jelentősen hozzájárult a helyi társadalom megerősödéséhez és a szakmai utánpótlás fejlesztéséhez. Meghatározó szerepet vállalt Békéscsaba kulturális életének szervezésében. Nyílt gondolkodású, kreatív szakember, aki munkájával nemcsak Békéscsaba kulturális életében, hanem az országos közművelődési szakmai fejlesztésekben is maradandót alkotott.

Szente Béla számára Illyés Gyula-díjjal fejezzük ki tiszteletünket, és gratulálunk gazdag életpályájához!

„Az elismerés rendkívül megtisztelő számomra, hiszen egy életpálya lezárásaként a szakma úgy ítélte meg, hogy méltó vagyok erre a díjra – ezt pedig nagyon nagyra kell becsülni. Pályafutásom során mindig a közművelődésben dolgoztam; célom az volt, hogy ezt a hivatást szolgáljam és előrevigyem. Úgy érzem, ez sikerült is: ha a szakmai közösség elismeri a munkám, az azt jelenti, hogy megérte az út, és a befektetett munka valódi eredményeket hozott. Egyik könyvemben is erről írok, arról, hogy az érték az, ami végigkíséri az ember életét és munkáját. A kulturális érték az a hajtóerő, amely a mi tevékenységünket is meghatározza. Ha ezt az érték szemléletet meg tudjuk őrizni, akkor képesek vagyunk ellenállni mindannak, ami gyengíti vagy eltorzítja az értékeket, és eltéríti az embereket az igazán lényeges dolgoktól. Meggyőződésem, hogy az egyén és a társadalom között a közösségek építik fel azt a hidat, amely nélkül nincsen élő kapcsolat, nincsen valódi együttműködés. A mi feladatunk, hogy ezeket a távolságokat közelítsük, hogy az emberek egymáshoz és a közösséghez való viszonya életszerű, pozitív és értékteljes legyen.”

Jogelődünk, a Magyar Művelődési Intézet egykori igazgatója, Beke Pál életműve előtt tisztelegve, a család bejegyzésével alapította meg a Nemzeti Művelődési Intézet a Beke Pál-díjat, mely a helyi értékek feltárásával, a helyi közösségek megerősítésével foglalkozó azon szakembereknek adományozható, akik kiemelkedő tevékenységükkel hozzájárulnak a helyi és nemzeti öntudat erősítéséhez, valamint a szakmai utánpótlás fejlesztéséhez.

Beke Pál-díjat vehet át **Sutus Áron**.

Sutus Áron a vajdasági magyar közművelődés meghatározó alakja, aki nemcsak szervez és vezet, hanem személyes jelenlétével és figyelmével a vajdasági magyar kultúráért és közösségeikért dolgozik. Több mint másfél évtizede szolgálja a Vajdaság és a Kárpát-medence magyar közösségeinek kulturális életét, példát mutatva elhivatottságból és kitartásból. Elhivatottságát és közösségteremtő erejét Beke Pál-díjjal ismerjük el.

„Az emberben ilyenkor elsősorban a hála érzése fogalmazódik meg – nemcsak a díj vagy a jelölés miatt, hanem az elmúlt közel két évtizedért is, amely alatt a vajdasági magyar közösség bizalommal és barátsággal fordult felém. Megtiszteltetés számomra, hogy a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség berkeiben szolgálhattam ezt a közösséget, és hogy befogadtak, barátként tekintettek rám. Éppen ezért ezt az elismerést sem magaménak érzem, hanem azokénak - embereknek és közösségeknek -, akik nap mint nap vállukon viszik a vajdasági magyar közművelődés ügyét, akik kovászként éltetik és vezetik a régió szellemi életét. A közösségtől tanulni és azt a tudást visszaforgatni a mindennapi szakmai munkába – számomra ez a közművelődés igazi értelme. Úgy érzem, ez egyfajta Beke Pál-i örökség is: jelen lenni a közösségben, újra és újra visszatérni hozzájuk, fejleszteni őket, mindig az ő igényeik, az ő részvételük mentén. Ezt a lelkeséget tanultam meg dr. Szőlősi Vágó Lászlótól is, aki mindig arra intett, hogy a közösséget belülről kell építeni, velük együtt gondolkodva. Hiszem, hogy ez a szemlélet adhat szilárd alapot a Kárpát-medencei magyarság megmaradásához és jövőbeni gyarapodásához is: a közösség megtartó erejébe vetett hit, az értékek tisztelete és a szolgálat szándéka.”

Beke Pál díjat kap 2025-ben **Ráczné Fekete Ilona**.

Ráczné Fekete Ilona a közművelődés, a kultúra és a közösségfejlesztés minden területén – legyen az állami, piaci vagy önkéntes szféra – aktívan dolgozik a fejlődésért. Kitartásával, hitelességével, szakmaiságával és töretlen lelkesedésével méltán példaképe a Sárrét, Hajdú-Bihar vármegye és az egész Kárpát-medence közművelődési szakembereinek. A szakmai utánpótlás nevelését szívügyének tekinti, tudását és tapasztalatát szívesen osztja meg cikkeiben, előadásáiban, szakmai fórumokon. Közösségépítő és példamutató munkáját Beke Pál-díjjal ismerjük el.

„Nagy örömmel és megtiszteltetéssel tölt el ez az elismerés. Huszonkilenc éve dolgozom a közművelődés területén, és ez idő alatt számtalan közösséggel, településsel és szakmai közzel volt szerencsém együttműködni. Egészen fiatal korom óta, tizennyolc évesen kezdtem közösségeket szervezni, és azóta is a kultúra, az értéktartás és a közösségépítés szolgálata határozza meg az életemet. Ilyen hosszú idő után egy szakmai díjat elnyerni különösen megható, mert a mai világban, amikor ez a terület sok kihívással néz szembe, ez a kitüntetés visszaigazolja: érdemes volt kitartani. Számomra mindig is a fiatalok jelentették a legfontosabb inspirációt. Talán azért, mert magam is fiatalon kezdtem, később pedig egyre inkább a mentori szerep került előtérbe az életemben. Jó érzéssel igyekeztem felismerni a tehetségeket, és lehetőséget teremteni számukra, hogy kibontakozhassanak. Büszkeséggel tölt el, hogy sokan közülük ma is a pályán vannak, és továbbviszik azt a lendületet, hitet és elhivatottságot, amit egykor együtt építettünk. Hiszem, hogy a közművelődés világa olyan terep, ahol a fiatalok megélethetik kreativitásukat, kipróbálhatják magukat, és értéket hozhatnak létre. Ha megtalálják azokat a közösségeket, embereket, akik meghallgatják és támogatják őket, akkor maradnak, és gyarapítják ezt a hivatást. Én abban bízom, hogy a mostani nemzedékből sokan éppúgy megszeretik ezt a pályát, mint ahogy én is tettem – és néhány évtized múlva ők is itt fognak majd állni, hasonló érzésekkel, büszkeséggel és hálával.”

A Karácsony Sándor-díj azon fiatal szakembereknek adományozható, akik kiemelkedő eredményekkel alkalmassá teszik fejlesztő tevékenységük adaptálását, széles körben való elterjesztését.

Karácsony Sándor díjat vehet át **Oláh Szentesi Kitti**.

Oláh Szentesi Kitti 2020 óta szervezi települése kulturális életét, nyitott, kreatív személyisége és kiváló kapcsolatteremtő képessége révén közössége meghatározó alakja lett. Megálmodta és megvalósította az önfenntartó művelődési ház koncepcióját, amely új irányt mutat a helyi

közösségi kultúra fejlődésében. Lelkiismeretes, kitartó, innovatív közművelődési tevékenységét Karácsony Sándor-díjjal ismerjük el.

„Amikor megkaptam a hírt, hogy Karácsony Sándor-díjban részesülök, őszintén szólva elérékenyültem – sírva fakadtam. Kisfaluból jöttem, és a mindennapjaimat a közösségért végzett munka tölti ki, így hatalmas megtisztetés számomra ez az elismerés. Úgy érzem, ez nemcsak az én díjam, hanem az egész falumé is, hiszen mindaz, amit elértünk, közös erőfeszítés eredménye. Sok segítséget kapok a mindennapokban – a kollégáimtól, a falu vezetésétől és a közösségtől, akik mindenben mellettem állnak. Különösen hálás vagyok a vezetőmnek, aki mindig támogat, és akire bármikor számíthatok. És legfőképp a családomnak tartozom köszönettel, mert nélkülük ez a munka nem lenne lehetséges. Ez a díj számomra a közösség összefogásának, szeretetének és kitartásának szimbóluma.”

Karácsony Sándor díjat kap 2025-ben **Veérné Hász Krisztina**.

Veérné Hász Krisztina közösségfejlesztő munkája példaértékű: képes a fiatalokat és a családokat bevonni a közösségi életbe, tudatosan épít a fiatal generációkra, mentorálja és bátorítja őket az önkéntes és kulturális részvételre. E tevékenység eredményeként számos új kezdeményezés született, amelyek helyben és térségi szinten is példaként szolgálnak. Közösségformáló munkáját és a fiatal generációk iránti elkötelezettségét Karácsony Sándor-díjjal ismerjük el.

„Nagyon meglepett és egyben meghatott, amikor megtudtam, hogy megkapom ezt a díjat. Igazán nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy a települések, akik jelöltek, bizalmat szavaztak nekem és gondoltak rám. Úgy érzem, ez nemcsak személyes elismerés, hanem közös siker is. Mindig is álmodozónak tartottam magam, és ezt a szemléletet próbálom a munkámba is belevinni. Hiszek abban, hogy mindannyian hozzáadunk valamit

önmagunkból ahhoz, amit közösen létrehozunk – legyen szó szakkörösökről, gyerekekről vagy felnőttekről. Kétgyermekes édesanyaként különösen fontosnak tartom, hogy időt és figyelmet adjunk a fiataloknak. Ha akár csak egyetlen gyereknek is tudok olyan élményt, tapasztalatot adni, ami végigkíséri az életében, már megérte dolgozni ezen a területen. Töreksem arra, hogy a különböző korosztályokat – a gyerekeket és az idősebbeket is – összekapcsoljam, hogy egymástól tanuljanak, és ez az együttműködés eddig mindig szép eredményeket hozott.”

A Községeket Támogató Önkormányzat díj azon önkormányzatok részére adományozható, amelyek jelentős mértékben támogatják a településükön működő közösségeket, valamint példaértékű szerepet vállalnak a közösségeik megerősítésében, a velük való együttműködésben és új közösségek létrehozásában. Az emlékéremből évente legfeljebb 3 darab adományozható. Az elismerés mellé az érintett önkormányzat megjelölhet egy, a következő évben tervezett közösségépítő projektet, amelynek megvalósulását a Nemzeti Művelődési Intézet támogatja megyei szakmai módszertani feladatellátása mellett, saját feladatfinanszírozási rendszere keretében.

A díjat 2025-ben **Noszvaj Község Önkormányzata** kapja. A díjat átveszi **Szabó Péter** polgármester úr.

Noszvaj Község Önkormányzata olyan településvezetési modellt valósít meg, amelyben a közösségépítés, a hagyományörzés, az egészségtudatosság és a fenntarthatóság egymást erősítve jelenik meg. A helyi közösségek támogatása nemcsak cél, hanem eszköz is a település fejlődésében. Kiemelkedő tevékenységükért Községeket Támogató Önkormányzat díjban részesülnek.

„Óriási megtiszteltetés számomra, hogy Noszvaj község képviselőjeként vehetem át ezt az elismerést. Úgy érzem, ez a díj egy több évtizedes, kitartó szakmai munka méltó lezárása, mintha koronát helyeznénk arra, amit hosszú évek alatt közösen felépítettünk. Rendkívül boldog

vagyok, és a noszvaji szakemberek nevében is hálásan köszönöm ezt az elismerést. Noszvaj számtalan értéket rejt magában: gyönyörű természeti és épített környezetét, gazdag népi hagyományait és a benne élő, elhivatott emberek tudását. Ezeknek az értékeknek a találkozása, szinergiája teszi különlegessé a települést. Ebben a közegben természetes, hogy az együttműködés, az építkezés, a közösség ereje áthatja a mindennapokat. Számunkra a közösségépítés nem csupán feladat, hanem életforma, és ezt a díjat ennek a közös munkának a visszaigazolásként éljük meg.”

Közöségeket Támogató Önkormányzat díjat kap **Nemescsó Község Önkormányzata**. A díjat átveszi **Szerdahelyi-Bánó Irén** polgármester asszony.

Nemescsó község a magyar közművelődés élő példája: ahol a hagyomány és az innováció, az önkormányzati felelősség és a civil elhivatottság, az egyházi szolgálat és a közösségi összefogás egymást erősítve teremtenek értéket. Közösségükért és a magyar közművelődés szolgálatáért Községeket Támogató Önkormányzat díjban részesülnek.

„Nagy öröm és megtiszteltetés számunkra, hogy Nemescsó Község Önkormányzata részesülhet ebben a rangos szakmai elismerésben. Településünk gazdag történelmi múlttal bír, így a hagyományok őrzése, az értékek megteremtése és átörökítése mindig is szívügyünk volt. Hiszem, hogy a közösség összetartása nem csupán feladat, hanem hivatás – csak szívvel és lélekkel lehet igazán jól végezni, és nálunk ez a szemlélet a közösségi élet motorja. Kis településként mindig fontosnak tartottuk, hogy a fejlesztések mellett a kultúra is központi szerepet kapjon, hogy a generációk közötti kapcsolat élő maradjon, és a helyi identitás erősödjön. Évek óta támogatjuk civil szervezeteinket, önkénteseinket, közösségi rendezvényeinket pedig az odaadó helyi emberek teszik igazán értékessé. Ez a díj számunkra nemcsak elismerés, hanem a közösségünk közös sikere is – mindazoké, akik nap mint nap tesznek Nemescsóért: civil szervezeteinké, köztük a

Tézsula Hagyományörző Egyesületé, az önkénteseké, lelkipásztorainké és valamennyi nemescsói lakosé. A kitüntetés egyben megerősítés is: jó úton járunk. Továbbra is azon dolgozunk, hogy Nemescsó élhető, összetartó és boldog közösség maradjon, ahol az értékteremtés és az együttműködés mindennapi valóság.”

Közösségeket Támogató Önkormányzat díjban részesült **Sepsiszentgyörgy Város Önkormányzata**. A díjat átveszi **Sztakics-Éva Judit** alpolgármester asszony.

Sepsiszentgyörgy város Háromszék kulturális központja, ahol a város vezetése nagy hangsúlyt fektet a magyar és a székely kulturális örökség megélésére minden korosztály bevonásával. Tudatosan építették fel a kultúrát és közösséget támogató rendszert, hiszen számukra a kultúra a magyar nemzeti identitás megőrzésének kulcsterülete, az ott élő emberek helyhez kötődésének alapja. Széleskörű és folyamatosan fejlesztett intézményrendszerük, valamint a sokszínű kulturális élet – élén a több száz programos Szent György Napokkal – példát mutat az egész Kárpát-medencében. A nemzeti identitás megőrzéséért és a helyi közösség összetartozásának erősítéséért Közösségeket Támogató Önkormányzat díjban részesülnek.

„Úgy érzem, hogy ez az elismerés nem elsősorban az én személyemnek szól, hanem Sepsiszentgyörgy városának, valamint mindazon intézményeknek, egyesületeknek és közösségeknek, amelyek nap mint nap a magyar kultúra megőrzéséért és gyarapításáért dolgoznak. Sepsiszentgyörgy a legnagyobb magyar többségű erdélyi város, amelynek kulturális élete különösen gazdag, még ha nem is hagyományos értelemben vett egyetemi város. Az utóbbi években azonban a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem helyi kirendeltségei révén új lendületet kapott a felsőoktatási jelenlét is. Kiemelt célunk, hogy a fiatalokat – akik tanulmányaik után más városokban vagy országokban próbálnak szerencsét – visszahívjuk Sepsiszentgyörgyre. Hiszünk abban, hogy az értelmiség megtartásának kul-

csa az, ha olyan közösségi és kulturális eseményeket kínálunk, amelyek tartalmas kapcsolódást nyújtanak, értéket teremtenek, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a város szellemi élete tovább erősödjön – mind a fiatalok, mind családjaik javára.”

A Közösségépítő Önkéntes Díj a közösségi művelődésben tevékenykedő, azon aktív önkénteseknek adományozható, akik példaértékű, alulról jövő kezdeményezéseket generálnak, mentorálnak, előmozdítva a társadalmi aktivitást és megerősítve a helyi identitástudatot. Az emlékéremből évente legfeljebb 2 darab adományozható. Az elismeréshez kapcsolódóan az érintett önkéntes megjelölhet egy, a következő évben általa tervezett közösségépítő projektet, amelynek megvalósulását a Nemzeti Művelődési Intézet megyei szakmai módszertani mentorálás mellett legfeljebb 200 000 Ft értékben finanszíroz, saját feladatfinanszírozási rendszere keretében.

Az elismerést átveheti **Gulyás-Jaskó Ildikó**.

Gulyás-Jaskó Ildikó a bujái Apraja-Nagyja Néptánc csoport és a Százszorszép Néptánc csoport vezetője, akinek tanítói hivatása mellett szenvedélyévé vált a néptáncoktatás. Önzetlen, lelkiismeretes munkájával nagyban hozzájárul Buják közösségi életének fejlődéséhez, a helyi hagyományok megőrzéséhez és továbbadásához.

Szívügyének tekinti a néptánc és a népviselet – köztük a Nógrádkérem díjas bujái népviselet – népszerűsítését, valamint a fiatalok bevonását a közösségi értékteremtésbe. Közösségi tevékenysége és hagyományörző munkája példaértékű, jelentős értéket képvisel, melyet a Közösségépítő Önkéntes díjjal ismerünk el.

„Nagy megtiszteltetés számomra, hogy megkaphattam ezt az elismerést. Hosszú évek óta tevékenykedem önkéntesként, és most úgy érzem, ez a díj a munkám gyümölcsének beérése. Pályám során mindig is a hagyományörzés állt a középpontban – immár közel tíz éve

vezetek tánccsoportot, harminc lelkes gyermekkel foglalkozom. Hiszem, hogy a hagyományokat nemcsak őrizni, hanem éltetni is kell, hogy gyermekeink továbbvigyék elődeink értékeit. Nem könnyű feladat ez, hiszen a munka és a család mellett sok áldozattal jár, de minden fáradozást kárpótol a gyerekek szemében felcsillanó öröm. Ez ad erőt nap mint nap, és megerősít abban, hogy érdemes továbbvinni ezt a hivatást.”

A Közösségépítő Önkéntes díjat kap **Márton Ildikó**.

Márton Ildikó a nyírbátori Báthory Anna Református Általános Iskola és Óvoda tanítója, valamint a Nyírbátori Diákszínpad művészeti vezetője immár több mint két évtizede. Elhivatott, szeretetteljes munkája során több száz gyermekkel ismertette meg az irodalom, a színjátszás és az önkifejezés örömeit. Tanítványai számos országos versmondó versenyen és színjátszó találkozón értek el kiemelkedő eredményeket, amelyek hűen tükrözik pedagógiai és közösségformáló tevékenységének értékét. Önkéntes tevékenységével hozzájárul a jövő generációinak kulturális gazdagodásához, melyet a Közösségépítő Önkéntes díjjal ismerünk el.

„Nagy büszkeséggel és meghatottsággal vettem át ezt a díjat, amelyet a közel húsz éve tartó közös munkánk elismeréseként értékelek. Úgy érzem, ez nemcsak az én, hanem a gyerekek és a közösség közös sikere is, hiszen mindaz, amit együtt létrehozunk, közös értéké válik. A színjátszás oktatásában mindig az volt a legfontosabb célom, hogy a játék örömeit adjam tovább a gyerekeknek, és hogy közösen építsük egymást – lelkiileg, emberileg. Hiszem, hogy ha a gyerekek önismerete rendben van, akkor bármit elérhetnek. Ezt az üzenetet szeretném továbbra is közvetíteni minden próbán és minden előadáson.”

A **Közművelődést Támogató** díj azon személyeknek adományozható, akik ugyan nem közművelődési szakemberek, de tudásukkal, munkájukkal és elkötelezettségükkel támogatják a közművelődési célok megvalósulását, ezáltal hozzájárulnak a közművelődés fejlődéséhez. Az emlékéremből évente legfeljebb 3 darab adományozható.

Az elismerésben részesül **Boda János**.

Boda János a falu szívében építette fel álmai közösségi terét, amely az összetartozás, a hit és az emberi alkotóerő jelképe lett. Pályafutása során teleházvezetőként, polgármesterként és alpolgármesterként is a közösség szolgálatát tekintette hivatásának. Alapító tagja a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesületének, 2020 óta a Kajdacsai Gyermekéért és Ifjúságért Alapítvány elnöke, 2023-tól pedig a Művelődési és Szabadidős Intézmények és Szervezetek Tolnatáj Szövetségének elnöke, valamint Tolna Megyei Szabadművelődési és Népfőiskolai Társaság Felügyelő Bizottsági elnöke. Közösségépítő munkásságát, elhivatottságát és példaértékű szolgálatát elismerve a Közművelődést Támogató díjjal tiszteljük meg.

„Felfoghatatlanul szép és felemelő érzés számomra ez az elismerés. Úgy érzem, harminc évnyi népművelői munkám gyümölcse érett be most, amelyet nemcsak a saját településemen, hanem Tolna megye számos közösségében végeztem. Mindig az vezérelt, amit még Beke Pál tanított: a közösséget szolgálni, a közösség érdekében és a közösséggel együtt dolgozni. A népművelői hivatás gyönyörű, mert arról szól, hogyan lehet egy településből valódi, élő, egymásra figyelő közösséget formálni. Megtalálni az utat az emberekhez, velük együtt alkotni értéket – ez a mi munkánk lényege. Nem önmagunkért tesszük, hanem a közösségért, amelynek ereje és részvétele teszi lehetővé, hogy mindez valóra váljon.”

Közművelődést Támogató díjat vehet át **Bélafi László**.

Bélafi László a kultúra iránti elkötelezettségével, valamint a Hangvilla és az ActiCity létrehozásában betöltött meghatározó szerepével jelentős mértékben hozzájárult Veszprém kulturális sokszínűségének megteremtéséhez. Gépészmérnöki tudásával és szakmai tapasztalatával kiemelkedő támogatást nyújt a város kulturális intézményeinek fejlesztésében, energetikai korszerűsítésében és a beruházások megvalósításában. Szakmai felkészültségét, közösség iránti elkötelezettségét és a kulturális értékek gyarapításáért végzett munkáját Közművelődést Támogató díjjal ismerjük el.

„A díj megtisztelő, hiszen azt a munkát ismerték el velem, amit egész életemben szívvel-lélekkel végeztem. Szinte beleszülettem ebbe a világba: édesapám évtizedekig vezette a veszprémi vegyes kart, nálunk a nappaliban zajlott a „minidemokrácia”. Természetes volt, hogy én is folytatom, több mint harminc évig voltam a kórus elnöke, és innen vezetett az utam a nagyobb kulturális terek létrehozásáig. A Hangvilla – egy 500 fős, kiváló akusztikájú, 8000 négyzetméteres, ma már önfenntartó kulturális központ – volt az első nagy munkám, amit családi beruházásból valósítottunk meg. Ennek mintájára született meg később az Acticity, ahol 40 féle művészi mozgásformát gyakorló közösség talál otthonra. Mindkét épület a szívügyem, és ameddig bírom, személyesen is igyekszem üzemeltetni őket. Mérnökként hiszek a fenntartható működésben, a józan, átgondolt üzemeltetésben. A közművelődésben dolgozóknak pedig leginkább kitartást, empátiát és erőt kívánok. Tudom, mennyi kudarcot élnek át, mégis mindig talpra állnak, és újra megpróbálják. Ha szövetségesre van szükségük, én is itt vagyok.”

Közművelődést Támogató díjat kap **Deákné Domonkos Julianna**.

Deákné Domonkos Julianna Békés Város Képviselő-testületének kulturális tanácsnokaként évtizedeken át meghatározó szerepet vállalt Békés város és Békés vármegye kulturális és közösségi életének fejlesztésében. Elhivatottsága, szervezőkészsége és közösségteremtő személyisége révén számos olyan kezdeményezés indult el, amely gazdagította a város kulturális arculatát, és erősítette a helyi közösségek összetartozását. Munkásságát a kulturális értékek megőrzése, az együttműködés ösztönzése és a közösségi élet sokszínűségének támogatása jellemzi. Elhivatottságát, kitartó munkáját és a közművelődés fejlődéséhez való kiemelkedő hozzájárulását Közművelődést Támogató díjjal ismerjük el.

„Ez a hét különösen emlékezetes számomra: két napja ünnepeltük édesapám 90. születésnapját, ma pedig a fiam tölti a 43-at, így ez a nap valódi dupla ünnep. Hatalmas megtiszteltetés, hogy itt lehetek, hiszen először járok ebben a gyönyörű intézetben. Gyermekkoromtól kezdve fontos volt számomra a közösségben végzett munka, amit édesanyámtól örökölhettem, ő is mindig másokat segített, szervezett, és a közösségért élt. Pedagógusként is mindig igyekeztem kicsit az átlagnál aktívabb lenni, kezdeményező szerepet vállalni, akár gyerekekről, akár felnőtt közösségekről volt szó. Úgy érzem, megtaláltam a helyem mindkét közegben. A mai nap számomra ennek az évtizedes közösségi munkának a megkoronázása. Nagyon hálás vagyok az elismerésért, és köszönöm mindenkinek, aki méltónak talált erre a díjra.”

A Nemzeti Művelődési Intézet díjazottjainak szívből gratulálunk, munkájukhoz további szakmai-közösségi sikereket, inspiráló kihívásokat és jó egészséget kívánunk!

Nemzeti Művelődési Intézet

NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET

Hagyomány. Érték. Közösség.

nemzetimuvelodesiintezet

nmi.hu

DOMOKOS LÁSZLÓ

Kulturális intézmények szerepvállalása a társadalmi innováció területén

ALAPVETÉSEK

Az élni akarás motiváló ereje a hajtóereje az innovációnak. A veszélyként érzékelt kihívások félelmet keltenek, amelyre válasz az egyén és a közösség változtatási képessége.

Az élni-akarás mellett az örökkévalóságban fennmaradás szándéka olyan cselekedet, alkotás, amely az egyén és közössége nyomot hagyni akarásában a másik motivációs erő.

Két alapvető filozófiai kérdés a mögöttes magyarázat:

- Kik vagyunk?
  - egyén önkifejezése – egyediség
  - közösen és jól szerveződve többek vagyunk, messzebbre juthatunk, mint külön-külön, egyenként.
- Merre tartunk?

Ezen keretek térségenként lehatárolódnak, és érintkezve versenyeznek egymással. Az összemérés békés eszközeként alakultak ki az ókori görög Olimpiák ismétlődő eseményei, amelyek azonos feltételek, szabályok között mérte össze a résztvevő egyén teljesítményét. A közösségek versenye pedig elsősorban a Föld erőforrásai feletti birtoklásért történő harc az ismétlődő háborúk formájában jelent meg. Az egyén és a közösségek versenye a fennmaradásért ad egy erős társadalmi motivációt, a győzelemre, sikerre törekvéssel az építés, alkotás és a harc, a rombolás eszközeivel. A társadalmi sikeresség, eredményesség javítása a győzelemhez vezető út a rendelkezésre álló és/vagy megszerzhető erőforrások minél

hatékonyabb felhasználását helyezi előtérbe. A hatékonyság javítását, az élet jobb fennmaradási esélyét a társadalom jól szervezettsége, jól vezetettsége bizonyította az évezredek tanulságai alapján. A jól vezetett és szervezett közösségek, társadalmak olyan társadalmi fennmaradás esélyét erősítő tényezőket hordoz ki folyamatosan, amely egyik definíció szerint a korábban már jól működő rutinok újszerű kombinációját, illetve adaptációját adják, amelyek kiegészítik a felmerült társadalmi igényeket, új képességeket teremtve ezáltal. Ezt a folyamatot nevezhetjük innovációs folyamatnak.

A sikeres innováció egyik alapvető feltétele az a társadalmi fenntartási képesség iránti igény felismerése és ösztönzése, amit innovációs ökoszisztéma-felépülésként azonosíthatunk be. Minden társadalom folyamatos innovációkat igényel, de eltérő intenzitással. Ez az intenzitásbeli különbség adja a társadalmak eltérő állapotának különbségét. Ez pedig eltérő társadalmi-kulturális jellemzőket mutat. Egyfelől az egyének alkotási képességének népszerűségi megjelenésében érhető tetten az innovációs intenzitás mértéke. Másrészt a közösségek együttműködésének színvonalát mutatja a társadalom működésének, szervezettségének színvonala. Az egyén és a közösség innovációs képessége adja meg a társadalmi innováció kiterjedtségét, eredményességét, amelyet az innovációs ökoszisztémának tekintek.

A következőkben a fenti, társadalmi innováció fogalmi környezetének nézőpontjából értelmezem a Magyarországon kiemelkedő sikerességű, kulturális és közösségi művelődési színtereket, szervezeti ökoszisztémát mutató intézményesüléseket.

A vizsgálatom célja, hogy számba vegyem a magyarországi társadalmi innovációs ökoszisztéma jellemzőit, azokat a tényezőket keresem, amelyek képesek voltak az elmúlt években a Covid-járványt követő időszakban megújulást erősítő hatást gyakorolni a közösségi, kulturális szervezetekben, intézményi keretek között. A társadalmi innováció azon jó gyakorlatainak számbavétele, amelyek jellemzője, hogy a közösségek életminőségét, vagyis társadalmi jóllétét (well-being) és/vagy az egyén és helyi közösségének gazdasági értelemben vett gyarapodását, jólétét (welfare). A társadalmunk tagjainak végső célja az anyagi jólétről, azt meghaladva a jóllétének meglétére, gondozására helyeződik át. Ma már az ENSZ, az OECD, az EU dokumentumai a well-being kifejezést használják, mint azt az emberi célt, amelyet az öröm, a biztonság, az egészség, a jó közösségek mutatnak igazi emberi motívációként.

Természetesen a jóllét fogalmának része az anyagi jólét, de emellett az egészségesen megélt évek száma, a mentális egészség, az érzelmi egyensúly, a minőségi kapcsolatok, a boldogság, az emberi boldogulás tudásának és képességének témaköre is ide tartozik.

A közösségi művelődés rendkívül érzékenyen reagál az egyének vágyainak, motivációjának, kezdeményezéseinek megjelenésére, hiszen élő közösségeink tudat, illetve igény változásait a közösségeink tagjai közvetítik. Amennyiben a tagok jóllétéhez, jóllét-érzéséhez, mondhatjuk boldogságához nem járul hozzá, akkor elveszti az egyén érdeklődését és keres más közösséget, például valamilyen virtuális közösséget. A virtuális közösségek tagjai jóval egyszerűbben tudnak be- és kilépni a közösségből, emellett rejtőzködési lehetőséget kínál a személyes jelenlét helyett a közösségi kapcsolatok megvalósításában.

MÓDSZERTAN

A vizsgálatom módszere mélyinterjú olyan közösségi véleményvezérekkel, akik közösségek alapításában, életében széleskörű befolyást gyakoroltak és közösségi szervezeteket, gazdasági társaságokat, alapítványokat és intézményeket vezettek, illetve most is vezetnek.

A személyes interjúk 7 kérdés köré szerveződtek, amelyek a bemutatott joggyakorlat kifejtésén túl sok esetben kapcsolódó dokumentumok és kiadványok megismerésére is alkalmat teremtett.

SZINTÉZIS

A kulturális szervezetek ma már közösségi szervezetek is jellemzően. Vagyis a közösségi szervezetekkel szorosan együttműködnek, vagy már az alapítójuk, a vezető is egy közösség vezérégyénisége. Van egy harmadik részük, amelyek jelentős épületvagyon és kiváló tereket birtokló szervezetek és a szocialista átalakulás előnyeit a mai na-

pig is megtartotta, még akkor is, ha a II. világháború előtt egy civil szerveződés, egy egyesület hozta létre, szervezte meg, majd államosították. Tehát széles spektrumon helyezkednek el a művelődés különböző szakágaihoz tartozó „kultúra templomai”.

A társadalmi innováció fogalma a közösségi, kulturális intézetek körében is igen tág keretek között értelmezhető. Jellemzően ez a meghatározás alkalmazható a kulturális szintéren is: „Korábban már jól működő rutinok újszerű kombinációját, illetve adaptációját, amelyek kielégítik a felmerült társadalmi igényeket, új képességeket teremtve ezáltal.”

A társadalmi innovációk közös jellemzőit a közösségi, kulturális szervezetek esetében az alábbiakban lehet összefoglalni a tizenegy mélyinterjún elhangzottak alapján:

- a legfőbb sikerességi feltétel a vezető személyiség, aki belső indíttatású, elkötelezett a környezetében élők jobb élethez juttatás érdekében,
- ez a kulcs alapító/vezető személyiség a cselekvőképessé és kiváló szervező képességgel rendelkezik, a hosszú ideig töretlen belső motivációval rendelkezik és képes példát mutatni saját viselkedésével, bizalmat építeni személyes kapcsolataiban,
- érti a közösségének igényeit és „nyelvét”, erős kommunikációs hatást képes kifejteni és már-már marketinges, ügyfélorientált szemléletű a szervezési munkájában,
- a közössége stakeholdereivel kiváló együttműködésre képes bizalmi alapon, valamint a térsége, az ország és a határon túli tagokkal rendelkező hálózatot képes felépíteni a „mag értékeremtésre”, illetve kapcsolódni hasonló értéket képviselő meglévő hálózatokhoz,
- egyediséget hordoz az az érték, amely „szolgáltatásá-ra” kínál fel, mint tevékenységének kimenete, legyen az output és outcome egyaránt, így a tevékenységének „magja” egy történetbe, egy élmény megélésében ágyazódik be,
- képes szervesen alkalmazkodni a környezetéhez, rugalmas kapacitás/erőforrás szervezéssel, valamint egyedi „termék értékesítésével”, amely mindig térítési díjas, de lehetőleg valamilyen támogató, külső finanszírozó bevonása is kapcsolódik a termék megszerzéséhez,
- a profilja jellemzően valamilyen minőségi, élmény-tudástranszfer, vagyis nem az ismeretek átadására koncentrál, hanem az ismeretek felismerésére a közösségi együttlétek során,
- a vezetés képes a saját szervező képességét és adottságait összekapcsolni az ötletet hozóval, az ügyféllel és egy partnerrel, aki képes hozzájárulni a megvalósításhoz.

„A partnerség modelljét” alkalmazza a szervezet vezetése.

Résztevők:

Lezsák Sándor
elnök – Népfőiskola Alapítvány

Závogyán Magdolna
korábbi ügyvezető – Nemzeti Művelődési Intézet

L. Simon László
korábbi főigazgató – Magyar Nemzeti Múzeum

Radics Eszter
elnök – Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola

Molnár L. Milán
igazgató – Aba-Novák Agóra Kulturális Központ

Somogyi Béla
igazgató – Agóra Tudományos Élményközpont

Kovács István
igazgató – Vasvár Népfőiskola

Kovács Norbert
polgármester – Kiscsősz

Végh Zsolt, Sarkadi Nagy László
igazgatók– Pegazus Színház

Zsigmond Gábor
főigazgató – Magyar Nemzeti Múzeum

Nagy Edina
ügyvezető – Nemzeti Művelődési Intézet

Citerazenekar az ASzakkör Program évadnyitóján

Flashmob a III. KözösÉg fesztiválon

Népviseletbe öltözött táncosok az V. Magyar Értékek Napján

Tudás, fejlődés, minőség – A szakma megújulása

III.

DR. PONYI LÁSZLÓ – DR. JUHÁSZ ERIKA – ERDÉLYI ERZSÉBET

A közművelődési minőségfejlesztés első tizenöt éve – Gondolatok egy frissen megjelent könyvről

Tizenöt éves a magyar közművelődés minőségfejlesztési programja. A megjelent tanulmánykötetben a magyar közművelődés egyik legfontosabb szakmai innovációjának, a minőségfejlesztésnek a különböző dimenziókban, különféle módszerekkel történő alapos bemutatása és elemzése olvasható. A Nemzeti Művelődési Intézet gondozásában megjelent könyv szerzői ennek a fejlesztési folyamatnak a történeti, elméleti és módszertani, gyakorlati útját mutatják be a kezdetektől napjaink digitális, hálózatos modelljéig. A tanulmányok egyértelműen bizonyítják, hogy ma már a minőség nem csupán adminisztratív követelmény, hanem szakmai fundamentum és közösségépítő erő is.

A kötet egy olyan fejlesztési folyamat hiteles története – amelyet köszöntőjében Závogyán Magdolna, kultúráért felelős államtitkár is hangsúlyoz –, amelyre a kulturális kormányzat is az elmúlt évtizedben kiemelt figyelmet fordított. Hosszú távú, nagy, sok energiát és időt igénylő csapatmunka, együttműködés a szakma különböző szervezetei és szakemberei között. Ahogy Nagy Edina fogalmaz ügyvezetői köszöntőjében: „A szakminisztérium támogatása, (...) a szakmai szervezetek összefogása (...) együttesen járultak hozzá ahhoz, hogy a közösségi művelődés elméleti minőségi kritériumai mára valóságos, működő gyakorlattá váljanak.”

MINŐSÉGFEJLESZTÉS: SZAKMAI ÖNAZONOSSÁG

A kötet egyszerre múltidézés, szakmai útmutatás és jövőbe mutató állásfoglalás is: ebben a dimenzióban a közművelődés „minőség” megújulásának hiteles tükre. Azt is mondhatjuk, hogy a kötet tartalma átfogó és mély önreflexió is, nem csupán egy szakmai folyamat hiteles

dokumentuma, hanem tudományos, gyakorlati és értékelési összegzés. A könyv szerkesztői és szerzői együttesen rajzolják meg a közművelődési minőségfejlesztés történeti, intézményi és gondolati ívét, feltárva azt a komplex fejlődést, amelynek során a „minőség” fogalma a közművelődés egyik kulcskategóriájává vált.

A kötet jelentősége abban is rejlik, hogy nem pusztán visszatekint az elmúlt másfél évtizedre, hanem a közművelődés egészének működési módját is értelmezi szorosabb és tágabb értelemben is. A minőségfejlesztés itt nem elsősorban technikai vagy adminisztratív feladatként jelenik meg, hanem a szakmai önazonosság, a felelősség és az innováció kifejeződéseként. Az olvasó előtt feltárul az a folyamat, amelynek során a közösségi művelődés ebben résztvevő szervezetei (aktorai) egy olyan tanuló szervezetté válnak, amelyben a minőség a kulturális és társadalmi erőforrások alapjává válik. A kötet egyik legfontosabb tanulsága, hogy a fejlesztési folyamat a céltudatos cselekvésnek és hatékony forrásbevonásnak köszönhetően, immár túlmutat az intézményi kereteken: szakmai szemléletként és működési kultúráként váltak a közművelődési intézményrendszer példamutató, elismert és szerves részévé.

A mű szerkezeti felépítése ebben a tárgykörben tudatosan a múlt, jelen és jövő dimenzióit igyekszik feltárni. Elsőként bemutatja a minőségfejlesztés szakmatörténeti kontextusait. A nyitótanulmányban Dr. Ponyi László és Dr. Juhász Erika három egymásra épülő, egymást részben átfedő korszakra osztják a változások közművelődésben zajló történéseit. A rendszerváltás utáni átmenet, illetve a szervezeti és jogi konszolidáció időszakára (1990–2004), az uniós fejlesztési programok és az ezzel együtt járó

modernizáció korára (2004–2020), valamint a Nemzeti Művelődési Intézet 2012-től kibontakozó, napjainkban is zajló, paradigmatis és a szakma egészét meghatározó időszakára. E periodizáció nem pusztán történeti áttekintés, hanem elemzési keret is, amely rávilágít a minőségfejlesztés társadalmi és szakmai beágyazottságára.

A HITELESSÉG GARANCIÁJA

A szerzők nyomtatékosan hangsúlyozzák, hogy a minőségfejlesztés folyamata nem önmagában álló projekt, hanem a szakma hitelességének és társadalmi elfogadottságának záloga. „Egy szakma, ha komolyan veszi magát, foglalkoznia kell a minőségi munkavégzés igazolható paramétereivel” – írják, és ezzel kijelölik a kötet egyik alapvető gondolati horizontját: a minőség a közművelődésben nemcsak pusztán mérési kötelezettség, hanem önreflexív gyakorlat is. A kötet e tanulmánya részletesen bemutatja a közművelődési minőségfejlesztés kulcsszereplőit és intézményeit. A Budapesti Művelődési Központ úttörő szerepét, a minisztériumi koordinációt végzők, elsősorban Dr. Szabó Irma és Brüll Edit munkáját, valamint a Nemzeti Művelődési Intézet és kollégáinak több mint egy évtizedes tevékenységét, amelyek egyaránt fontos állomásai voltak ennek a történetnek.

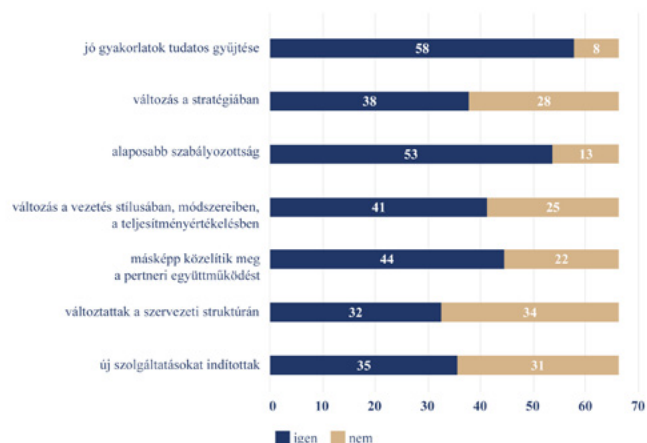
Erdélyi Erzsébet a Közművelődési minőségfejlesztés napjainkban című írásában a szerző az aktuális fejlesztési irányokat és kihívásokat elemzi: a digitális értékelési rendszerek térnyerését, a vármegyei hálózati modell működését, valamint a transzparencia és a szakmai önreflexió szerepét. Tanulmányában a digitalizáció nem pusztán technológiai fejlesztésként jelenik meg, hanem a minőségfejlesztés szemléleti újratervezéseként. Az online auditálás, a pályázati rendszerek adatvezérelt működése és a szakmai nyilvánosság erősödése olyan új keretet teremtett, amelyben a minőség nem egy adminisztratív cím, hanem a szakmai hitelesség garanciája. Erdélyi írásának egyik kulsgondolata, hogy a minőség nem cél, hanem eszköz – egy olyan út, amelyen minden lépés a közösség javát szolgálja. Ez a gondolat mintegy zárjelbe foglalja a kötet egész üzenetét, és egyben a jövőbe mutató irányt is kijelöli.

VIRTUÁLIS KERESZTAL

A tanulmánykötet más szerzői a minőségfejlesztés különböző aspektusait vizsgálják, eltérő tudományos megközelítésekkel, mégis koherens rendszerben. Pető Lilla összefoglalja a kötetben megszólaltatott szakértők legfontosabb gondolatait, majd azokat részletesen is lehet olvasni a tanulmányt követő oldalakon. A felkért szakértők és címet nyert szervezetek vezetői, Kary József, Erdélyi Erzsébet, Dr. Koósné Haris Edina, Dr. Szabó Irma, Szedlacek Emília, Sente Béla a minőségfejlesztés múltja, jelene és jövője vonatkozásában, mint egy virtuális kere-

szetel-beszélgetés résztvevőiként osztják meg értékes és tanulságos gondolataikat a feltett kérdésekre.

Dr. Juhász Erika, Pető Lilla és Dr. Ponyi László közös tanulmánya az „útjelzők” metaforáját alkalmazva mutatja be, miként válik az értékelés a fejlődés motorjává. Ebben az esetben a dokumentumelemzés, valamint az írásbeli interjúk mellett az Intézet online kérdőív formájában kérdezte a nyertes szervezeteket a 15 éves fejlesztési folyamat tapasztalatairól, annak a szervezetükre kifejtett hatásairól. (1. ábra)

1. ábra: A minősítési folyamat hatására bekövetkezett szervezeti változások (N=66; db)

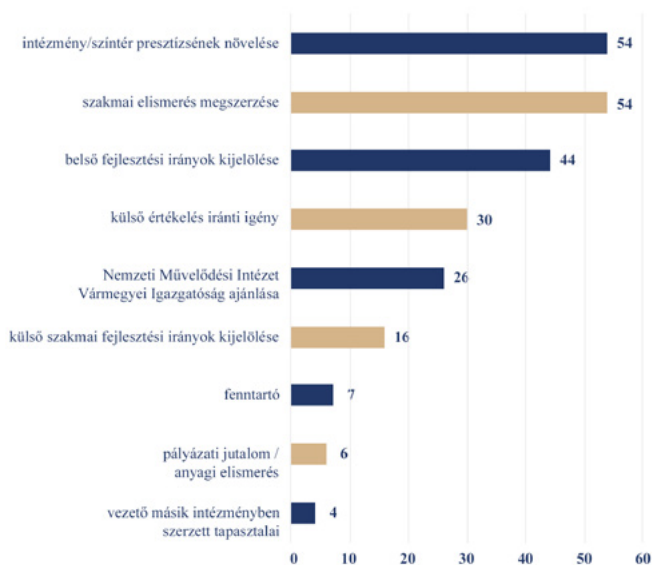
Ahogy a vonatkozó tanulmányban olvasható: „A minősítési címek megszerzése mögött komoly szakmai munka, tudatos tervezés és elkötelezett közösség-szervező tevékenység áll, amely a helyi közösségek életében is kézzelfogható eredményeket hozott. A beérkezett válaszok nemcsak a sikerélményekről számolnak be, hanem rávilágítanak a kihívásokra és fejlődési lehetőségekre is.” (2. ábra)

2. ábra: A pályázati részvétel hozadékai a szervezetek számára (N=66; db)

Az elmúlt 15 év 83 minősített közművelődési intézmény címet, közülük 11 minősített közművelődési intézmény díjat, valamint 28 minősített közösségi szintér címet hozott magával az ország vármegyéiből, ahogyan a térképen is látható. A szervezetek pályázati, és ezáltal minőségfejlesztési motivációi között elsődlegesen az intézmény/szintér presztízsének növelése, valamint a szakmai elismerés megszerzése állt. A külső elvárások, vagy a pályázattal együtt járó anyagi elismerés

motivációja elenyésző, ami jól mutatja azt, hogy a pályázó szervezetek megértették: a minőségfejlesztés működése egy belsőleges, fejlesztési igényből fakadó folyamatként hat igazán. (3. ábra)

3. ábra: Motivációs tényezők megoszlása a válaszadók között (N=66; db)

ÖNÉRTÉKELÉS, PARTNERSÉG, ÁTLÁTHATÓSÁG

A kötet – tekintettel az évfordulóra – a közművelődési minőségüggyel kapcsolatos korábbi értékes írásokat is összegyűjtötte. Olyan változatos és olvasmányos cikkeket tanulmányozhatunk, amelyben a minőségfejlesztési folyamat történeti és lényegi sajátosságai rajzolódnak ki. A tanulmányok írói elismert szakértők, intézményvezetők, köztisztviselők, egyetemi oktatók. Az írások foglalkoznak a minőségügy felsőoktatási aspektusaival, történeti dimenzióival, pozitív példákat olvashatunk az intézményi gyakorlattal kapcsolatban is. Szerepelnek benne az emberi erőforrás és a minőségmenedzsment közös metszetei, olvashatunk továbbá azokról az ugyancsak nagyon fontos korábban megyei, ma már vármegyei szakmai-módszertani munkákról is, amelyek a minőségfejlesztés népszerűsítéséről és mentorálásáról szólnak.

A kötetben kirajzolódó közművelődési minőségkultúra három alapvető elvre épül: a reflexivitásra, a partnerségre és a transzparenciára. A reflexivitás az intézmények és szakemberek önértékelésen alapuló fejlődését jelenti; a partnerség a helyi közösségek, önkormányzatok és szakmai hálózatok közötti együttműködést erősíti; míg a transzparencia az átláthatóság, az elszámoltathatóság és a bizalom megteremtésének feltétele. E három tényező együttesen biztosítja, hogy a minőségfejlesztés a közművelődésben ne formális követelmény, hanem értékalapú gyakorlat legyen, illetve azzá váljon.

A közművelődési minőségfejlesztés első tizenöt éve című kötet több mint jubileumi visszatekintés: egyszerre történeti forrás, szakmai kézikönyv és elméleti reflexió. A tanulmányok mögött kirajzolódik egy mélyebb felismerés: a közművelődés akkor maradhat életképes, ha képes saját működését folyamatosan értelmezni és fejleszteni. A minőség ebben az értelemben nem végállapot, hanem nyitott folyamat – a közösségi művelődés élő gyakorlata, amely az állandó megújulás képességén alapul.

A kötet üzenete világos: a minőségfejlesztés a közművelődésben nem egy gépies, technokrata folyamat, hanem a szakmai önazonosság új formája. A szerzők munkája bizonyítja, hogy a magyar közművelődés az elmúlt másfél évtizedben olyan módszertani, intézményi és szemléleti megújuláson ment keresztül, amely példaértékű a kulturális szektor egészében is. A könyv egyszerre kutatástörténeti összegzés és inspirációs forrás: olvasása nemcsak a szakma múltját idézi fel, hanem gondolkodásra is ösztönöz arról, milyen irányba érdemes haladni a jövőben.

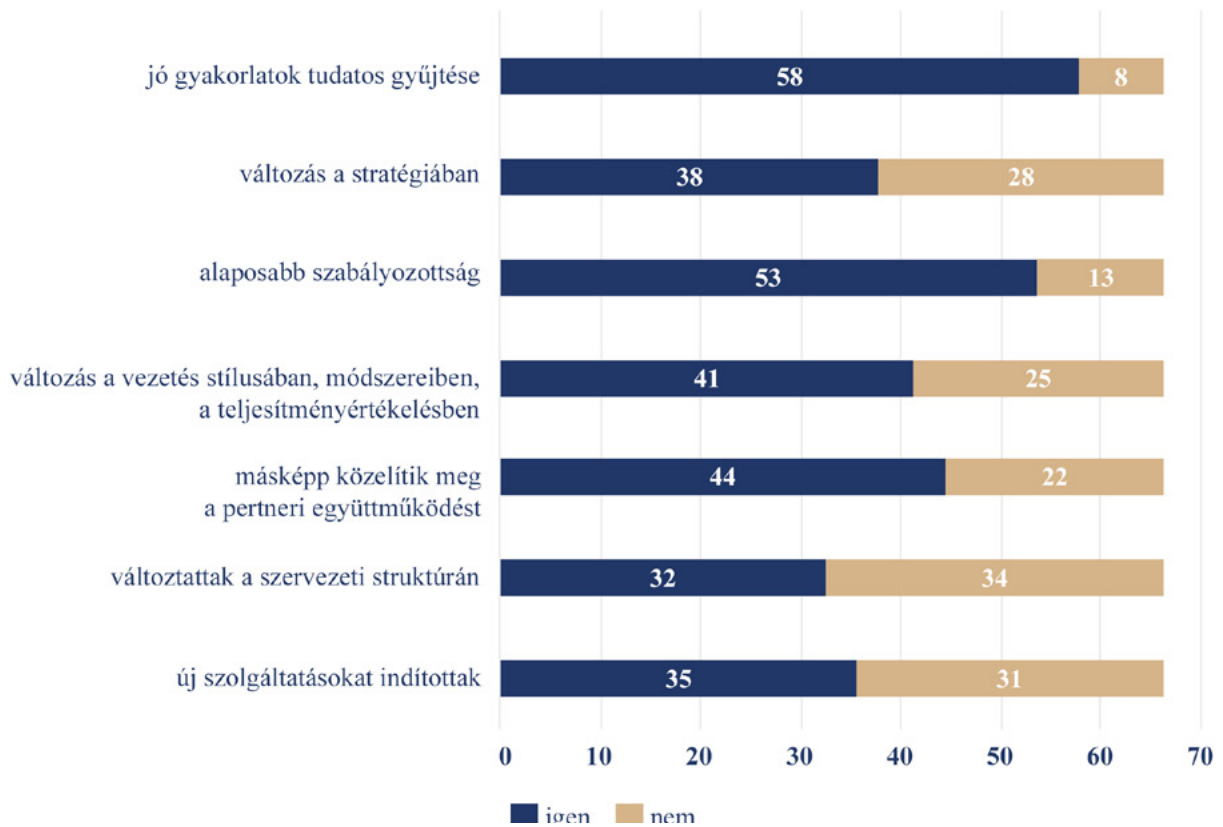
A kötet egyik tanulmányának zárómondata – „A közművelődés maga is állandóan változó, élő folyamat – épp ezért a benne dolgozók számára a minőség nem végállapot, hanem megújuló törekvés” – méltó összegzése az egész vállalkozásnak. A könyv így nemcsak elméleti és módszertani kordokumentum, hanem hitvallás is arról, hogy a közösségi kultúra jövője a minőség iránti elkötelezettségen múlik. Legyen így ez a következő tizenöt évben is.

A közművelődési minőségfejlesztés
első tizenöt éve

Nemzeti Művelődési Intézet
2025

FÜGGELÉK

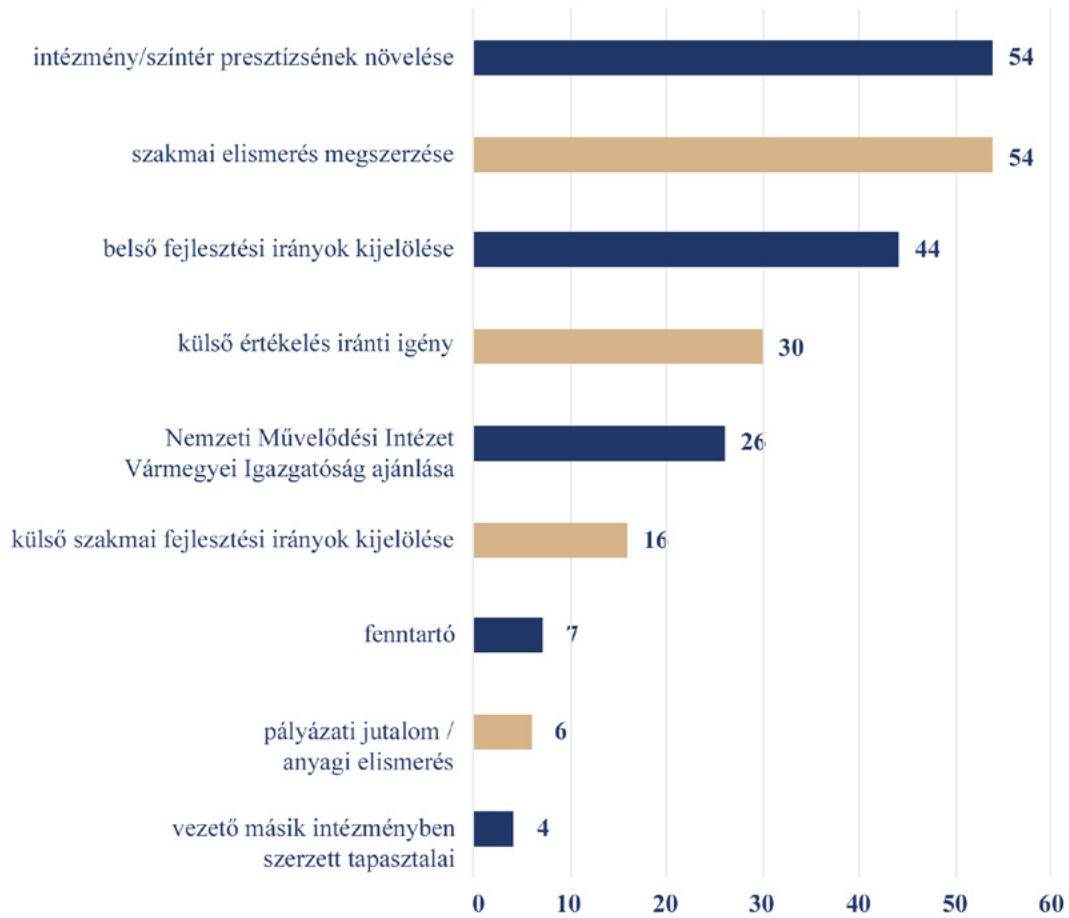

1. ábra: A minősítési folyamat hatására bekövetkezett szervezeti változások (N=66; db)

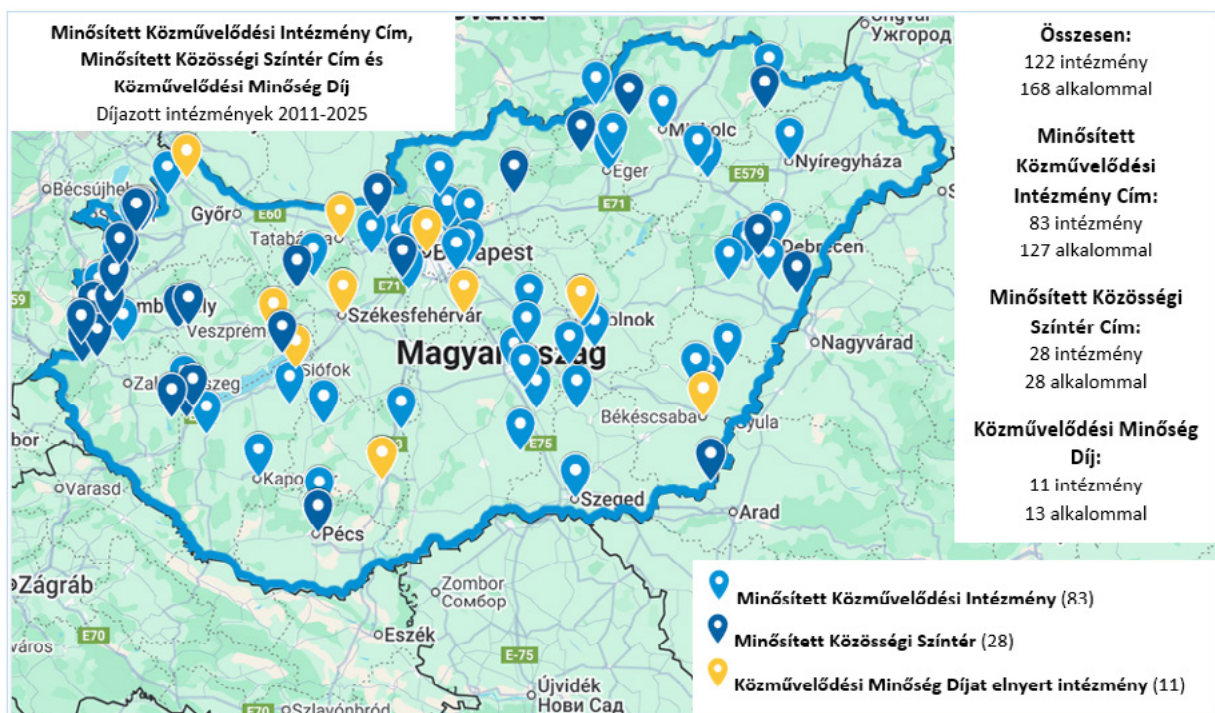

2. ábra: A pályázati részvétel hozadékai a szervezetek számára (N=66; db)

FÜGGELÉK

3. ábra: Motivációs tényezők megoszlása a válaszadók között (N=66; db)

PETE NIKOLETTA

A 2025. év öröksége a képzési eredményekben

A Nemzeti Művelődési Intézet 2012-től induló megújulása óta folyamatosan fejleszti és bővíti képzési tevékenységét. Teszi ezt azért, hogy a felnőttképzési tevékenysége révén még inkább megerősítse az országot, sőt a Kárpát-medencei magyarság közművelődési-közösségi életét kiemelten a közművelődési tevékenységek szervezőinek, vezetőinek szakmai képzésével és továbbképzésével.

A közművelődési intézményekben és közösségi szinteken alkalmazott vagy alkalmazandó szakemberekkel szemben támasztott szakmai követelményeknek történő megfelelés érdekében a Nemzeti Művelődési Intézet képzéseket szervez a jogszabályokban foglaltaknak megfelelően. Ennek alapjai: az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről, a 378/2017. (XII. 11.) Korm. rendelet a kulturális szakemberek szakmai továbbképzésének nyilvántartásba vételi szabályairól, a 32/2017. (XII. 12.) EMMI rendelet a kulturális szakemberek továbbképzéséről, valamint a 20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi szintek követelményeiről. A törvény és a vonatkozó rendeletek alapján a közösségi szinteken minimum középfokú, a közművelődési intézményekben felsőfokú szakmai végzettséggel rendelkező közművelődési szakembereket kell alkalmazni. (Ez utóbbi elsősorban a szakirányú diplomás képzésekben jelenik meg, de szakmai átképzés formájában felnőttképzésben is megszerezhető.) A szakterületen foglalkoztatott szakembereknek pedig 5 évenként minimum 120 órányi, a Közművelődési Akkreditációs Bizottság által nyilvántartásba vett képzésben kell részt venniük. A Nemzeti Művelődési Intézet stratégiájának megfelelően és a

jogszabályi elvárásokhoz igazodva tervezzük évről évre a képzési tevékenységeinket, amelynek a 2025. évi összefoglalója olvasható a következőkben.

SAKMAI TOVÁBBKÉPZÉSEK KÖZMŰVELŐDÉSI SZAKEMBEREKNEK

A Nemzeti Művelődési Intézet képzési palettáján jelenleg 17 féle képzési program szerepel, amelyek a Közművelődési Akkreditációs Bizottság által nyilvántartásba kerültek. A képzések között vannak olyanok, amelyek a digitális készségfejlesztést célozzák meg, mások a helyi értékek és örökségek feltárására, megőrzésére koncentrálnak, de megjelennek azok a képzések is a kínálatban, amelyek a marketing vagy a forrásteremtés témáját dolgozzák fel. Sokszor a képzési résztvevők részéről nagyon különbözőek a képzési igények, amelyeket szükséges összehangolni a rendelkezésre álló anyagi erőforrásokkal, valamint a meglévő képzési kínálattal, akár azáltal is, hogy egy-egy új ismeret iránti igényt beépítünk valamely meglévő képzésbe, amelyhez leginkább illeszkedik. Ebben az évben 31 szakmai továbbképzési csoport indult, több mint 600 fő részvételével. (1. ábra)

1. ábra

Kiindulópont az éves képzéstervezésben, hogy az adott évben minden vármegyében minimum 60 órnyi szakmai továbbképzést indítsunk, amely általában egy 60 órás vagy két 30 órás képzéssel valósul meg. 2025-ben is népszerűek voltak a digitális készségek fejlesztésére irányuló képzéseink, közel 200 fő vett részt ilyen témájú képzésben. A Közművelődési kiválóság modell képzés iránt is kiemelt volt az érdeklődés, összesen hét képzési csoportban 162 fő szerzett ilyen tanúsítványt. A közművelődési minőségfejlesztés 15 éves évfordulója alkalmából készített képzési statisztikából látható, hogy Közművelődési kiválóság modell és Közművelődési szakértő képzésekbe közel 700 fő kapcsolódott be ez idő alatt, ezzel is erősítve a szakmaterület minőségfejlesztését. A képzések között egyedi színfolt a Bábcsoportvezetői alapismeretek képzésünk, amelyet szoros együttműködésben a Napsugár Bábszínházzal (Békéscsaba), a Pegazus Színházzal (Pápa) és a Vojtina Bábszínházzal (Debrecen) teljesítünk. A Kulturális intézmények vezetésének gyakorlata elnevezésű 120 órás képzés a közművelődési intézmények vezetői számára rendeleti úton előírt képzés, amelyet 2025-ben a főváros mellett két vidéki helyszínen is indítottunk (Székesfehérvár, Pécs).

2025 második felében hat új, egyenként 60 órás képzés került fel a képzési kínálatunkba: Hazai pályázatírás és projektmenedzsment gyakorlata, Helyi értékek feltárása, megőrzése, Kulturális örökségvédelem a közösségi művelődés gyakorlatában, Kulturális projektervezés és pályázatírás, Kulturális közönség- és közösség szervezés, valamint Kulturális közösségfejlesztés gyakorlata. Tervezetten 2026-ban ezeket a képzéseket is meghirdetjük, amelyet a vármegyei igazgatóságok által indított online képzési igényfelmérés előz majd meg. A képzési tájékoztatók a www.nmi.hu Képzések menüpontja alatt érhetőek el.

SAKMAI KÉPZÉSEK KÖZÉP- ÉS FELSŐFOKON

A Nemzeti Művelődési Intézet a közművelődési szakemberek kiképzésében a Közművelődési munkatárs és a Közművelődési szakemberek szakmai képzésekkel vállal szerepet. Mind a két képzés közművelődési területen szakmai végzettséget nyújt, amelynek birtokában közösségi szintérben vagy közművelődési intézményben a közművelődési szakmai munkakörben való elhelyezkedési előfeltétele. A két szakmai végzettség közötti alapvető különbség egyik oldalról a bemeneti feltételekben keresendő, másik oldalról pedig a kimenet végzettségi szintjében. A Közművelődési munkatárs képzésbe az érettségi bizonyítvány megléte, a Közművelődési szakember képzésbe pedig bármely diploma jelenti a belépési feltételt. A Közművelődési munkatárs képzésben középfokú, a Közművelődési szakember képzésben felsőfokú közművelődési szakmai végzettség szerezhető az eredményes képesítő vizsga után.

Általánosságban elmondható, hogy az Intézet Felnőttképzési Központja minden év szeptemberében hirdeti meg a szakmai képzéseit, amelyeket előzetes képzési igényfelmérés előz meg, amely alapján meghatározható, hogy mely vármegyékben indul szakmai képzés. A képzési helyszínek kijelölése során figyelembe vesszük a felmerülő igények mellett azt is, hogy az előző években mely vármegyékben, mely szakmai képzés valósult meg.

2025-ben 4 képzési helyszínen zárult felsőfokú szakmai képzésünk, és ugyanennyi indult 2025. őszén. A középfokú képzésünkre jellemzően magasabb igény mutatkozik országos szinten, így ebben az évben hét képzési csoportunk zárult, és hat csoport indult el ősszel. (2. ábra)

2025-ben mindösszesen 153 fő szerzett középfokú közművelődési végzettséget, míg 89 fő felsőfokú közművelődési végzettséget. Várhatóan az idén indult és 2026-ban képesítő vizsgát teljesítők létszáma középfokon 140 fő, felsőfokon pedig 119 fő lesz.

A Nemzeti Művelődési Intézet szakmai képzéseibe elsősorban az 5000 fő alatti népességszámú településeken foglalkoztató vagy foglalkoztatni tervező, az 1997. évi CXL. törvény szerinti közművelődési intézmények, színterek és fenntartók delegálhatnak intézményenként egy főt kedvezményes hozzájárulási díj fizetésével. A képzési résztvevők jelentős része így támogatott formában tudja igénybe venni a képzést és vizsgát, ezáltal is hozzájárulva a települések közművelődési szakemberellátottságához. A szakmai képzések mellett a szakmai továbbképzések többsége is igénybe vehető a közművelődési szakemberek számára rendkívül kedvező hozzájárulási díj fizetése mellett, amelyet minden képzés esetében a Kulturális és Innovációs Minisztériumon keresztül a Magyar Kormány által biztosított képzési forrás tesz lehetővé.

KÜLHONI KÉPZÉSI TEVÉKENYSÉG

A Nemzeti Művelődési Intézet felnőttképzési tevékenysége a külhoni területekre is kiterjed. Minden évben indulnak képzéseink az elszakított nemzetrészekben, így az idei évben Székelyföldön, Felvidéken és a Vajdaságban. (3. ábra)

3. ábra

2025-ben is indult Szakkörvezetés módszertana 60 órás képzésünk mind a három előbb említett térségben. A Szakkörvezetés módszertana képzésre való igényt indukálja többek között az a tény, amely szerint az elszakított nemzetrészekben évente több mint 600 szakköri csoport indul az „ASzakkör” Programunk keretében. A képzés iránt fokozott érdeklődést mutatnak azok a szakemberek, akik valamely alkotóművészeti terület több éves tapasztalattal rendelkező kézművesei, de nem rendelkeznek a szakköri csoportok vezetéséhez és működtetéséhez szükséges módszertani ismeretekkel. Ugyanakkor azon személyek is élénken érdeklődnek a képzési lehetőség iránt, akik korábban szakköri tagként vettek részt a programban és szeretnék magukat szakkörvezetőként is kipróbálni. Számukra is hiánypótló lehetőséget jelent a képzés, amely során megtanulhatják, hogy hogyan működtessék magabiztosan szakköri csoportjaikat, hogyan motiválják őket az alkotótevékenység során, amelynek az eredményeképpen elkészült kézműves termékek kiállításba rendezéséhez is kapnak módszertani segítséget a leendő szakkörvezetők. A 2025-ben külhonban indult négy képzési csoportunkban közel 70 fő szerzett tanúsítványt, akiknek ezúton is gratulálunk.

A Kulturális közönség- és közösségszervezés című 60 órás továbbképzés a Nemzeti Művelődési Intézet képzési palettáján új képzésként jelent meg ebben az évben. Eddig a közönség elérésének módszertani lehetőségei, majd a közönségből közösség építésének módszertana, illetve jó gyakorlatai különféle képzéseink részeként jelentek meg, de önálló képzésként nem.

KÖZÖNSÉGBŐL KÖZÖSSÉG

A kulturális programok közösségszervezése napjainkban egyre összetettebb feladat, amely szintén indokolta azt, hogy önálló képzést hozzunk létre. A kihívás gyökere egyrészt a kulturális kínálat jelentős bővülésében, másrészt a közönség médiahasználati szokásainak átalakulásában keresendő. A potenciális résztvevők sokféle kommunikációs csatornát használnak, és egyre inkább az online

térben érhetőek el, ami csökkenti a hagyományos marketingeszközök hatékonyságát. Mindez szükségessé teszi a célcsoportok mélyrehatóbb megismerését, a közönségsegmentáció módszeres alkalmazását, valamint azt, hogy a közművelődési szakemberek az egyes csoportok jellemzőihez igazodva, az általuk preferált kommunikációs csatornákon keresztül szólítsák meg a potenciális résztvevőket. A Kulturális közönség- és közösségszervezés képzés az előzőekben említett jelenségekkel foglalkozik és ezekre keresi a megfelelő módszertani választ a közművelődés gyakorlatában. A közönség elérése, majd a közönségből közösség létrehozása az elszakított nemzetrészekben is problémát jelent a tapasztalatok alapján, ahol még további specifikus nehézségek, akadályok is jelentkeznek, mint pl. a vegyes házasságok, a magyar nyelvű oktatás visszaszorulása stb. A Kulturális közönség- és közösségszervezés képzést 2025. évben Brassó és Sepsiszentgyörgy településeken indítottuk. A képzésen résztvevő három csoport tagjai a háromszéki területen a kulturális életben szervezőként, önkéntesként, amatőr művelődő közösség vezetőjeként, aktív tagjaként tevékenykednek.

A képzéseket határon túli partnerszervezeteinkkel, mint az Amöba Alapítvány (Sepsiszentgyörgy), Galánta és Vidéke Társulás (Felsőszeli), Felnttképzők Regionális Hálózata (Magyar-kanizsa), Barcasági Csángó Alapítvány (Brassó) és a Háromszéki Kulturális Egyesület (Sepsiszentgyörgy) együttműködve valósítottuk meg. A Kulturális közönség- és közösségszervezés képzésben pedig kiemelt partnerként a Sapientia Egyetem is szerepet vállalt. Az együttműködésünk mindezen szervezetekkel kiterjed a résztvevők toborzására, a képzés helyi szervezési feladataira, valamint a képzésekben oktatói feladatok ellátására is. A képzésben oktatóként közreműködő anyaországbeli oktatók mellett a külhoni szakemberek is megjelennek, akiknek online és kontakt formában is tartunk „képzők képzése” programot, amely keretében nem csak az adott képzési tartalmat, követelményeket mutatjuk be, de andragógiai ismereteket és felnőtt tanulási-tanítási módszertani gyakorlatot is biztosítunk számukra.

Hisszük, hogy a külhoni képzéseink által is hozzájárulunk az anyaországtól távol élő magyarság megtartásához és megerősítéséhez a Kárpát-medencében.

„A MINDENSÉGGEL MÉRD MAGAD!”

A csoportkép (4. ábra) a budapesti Közművelődési szakember képzésen végzett kollégákról készült a képzési helyszín előtt álló József Attila szobor alatt. „A mindenséggel mérd magad! ... A tudás előtt tégy panaszt!” – írja József Attila Ars Poetica című versében.

4. ábra

A sorok egyszerre fejezik ki a tudás iránti határtalan igényt és az emberi lét végességének tudatosítását. A „mindenséggel mérd magad” felszólítás arra buzdít, hogy törekvéseinket ne szűk, hétköznapi mércéhez igazítsuk, hanem az egyetemességhez, az egész világhoz. A „tudás előtt tégy panaszt” gondolat pedig arra emlékeztet, hogy a tudás végtelen, az ember pedig mindig kereső, tanuló lény marad. Ez az attitűd jól összecseng az élethosszig tartó tanulás alapelvével: azzal a felismeréssel, hogy a fejlődés nem zárul le egy életszakaszban, hanem folyamatos nyitottságot, önreflexiót és tanulási hajlandóságot kíván.

A szakmai képzésekben vagy szakmai továbbképzésekben résztvevő minden kedves Kollégának ezúton is gratulálunk! Bízunk abban, hogy a folyamatos tanulás és önképzés iránti elkötelezettsége minden Kollégának a jövőben is töretlen marad, és ennek köszönhetően ismét találkozhatunk a Nemzeti Művelődési Intézet valamely képzésében!

Programok, amelyek közösséget építenek

III.

MARKSZ LEVENTE

Színek, hangok, találkozások

A TehetségPaletta Kárpát-medencei Fesztivál a Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központban

2025. november 8–9-én Kecskeméten, a Hírös Agórán valósult meg a TehetségPaletta Kárpát-medencei Fesztivál, amely méltó tetőpontja volt a 2025 januárjában meghirdetett változatos szakmai elemeket felvonultató TehetségPaletta Programnak. A rendezvény két napja jelentette azt a „pillanatot”, amikor egyszerre állt rendelkezésre a bemutatkozás, az együttlét és az inspiráció a Kárpát-medence hat országából érkezett amatőr alkotók számára.

A PROGRAM HÁROM PILLÉRE

A TehetségPaletta Program nem csupán egyetlen esemény volt: három, egymást erősítő pillér építette fel. A területi bemutatók, amelyek 49 hazai és 7 külföldi helyszínen zajlottak – biztosították, hogy az alkotói közösségek szervezeten mutatkozhassanak be. A művészeti ágak elismert képviselői mentorként adtak biztatást és útvalót az események résztvevőinek. A művészeti ágak online mentorálása a fotótól a képzőművészetten át a színjátszástól a kórusművészetig a résztvevők szakmai megerősítését segítette, ami hozzájárult a készülődéshez és az önálló fejlődéshez. A művészeti táborok a csoportvezetők számára lehetőséget teremtettek az alkotói közösségek hosszabb távú működésének megalapozására, a kapcsolatok építésére, a művészeti gondolkodás alakítására.

E három közösséget megerősítő tartóoszlop együtt adott keretet annak, hogy a fesztivál – mint programcsúcs – ne csak ünnep legyen, hanem új kezdete is.

MEGNYITÓ GONDOLATOK – A KULTÚRA HITELESSÉGE ÉS EREJE

A szombati napot Závogyán Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára, valamint Bán János, Kecskemét város alpolgármestere nyitotta meg.

Nyitóbeszédében Závogyán Magdolna arra hívta fel a figyelmet, hogy a TehetségPaletta átírja az „amatőr” szó jelentését. Szavai jól kifejezték azt a szemléletet, amely a program minden elemét áthatotta: a tehetség támogatása nem hierarchia, hanem bizalom és közösség kérdése.

Bán János alpolgármester a város kulturális hagyományaira utalva méltatta az esemény közösségépítő erejét. A városvezető szerint „a TehetségPaletta nem pusztán fesztivál, hanem nemzetközi szintű művészeti mérföldkő: egyszerre erősíti a magyarságról alkotott sajátos nézőpontjainkat és a közös gyökereinket, miközben értékes, tartalmas kikapcsolódást kínál.”

A vasárnapi napot dr. Juhász Erika, a Nemzeti Művelődési Intézet szakmafejlesztési igazgatója, valamint Barta Dóra, Harangozó Gyula- és Seregi László-díjas magyar táncművész, koreográfus, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, a Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ ügyvezető igazgatója nyitotta meg.

Dr. Juhász Erika kiemelte, hogy a TehetségPaletta a magyar közművelődésben új szintet jelent, hiszen hidat épít a különböző régiók amatőr közösségei között, miközben országos és nemzetközi szinten is láthatóvá teszi a népművészeti és kortárs alkotói értékeket.

Barta Dóra a tehetség kettős természetére hívta fel a figyelmet. Szavai megerősítették, hogy a fesztivál legfontosabb értékei a nyitottság, az értékrend és a tisztelet – és hogy az amatőr művészet is lehet hiteles, igényes és közösségformáló.

A FESZTIVÁL – TALÁLKOZÁS ÉS BEMUTATKOZÁS

Az esemény adatai lenyűgözőek és beszédesek: 1510 fellépő és kiállító személyesen vett részt – hat országból – az eseményen. A Hírös Agóra főépületében és az Otthon Moziban négy színpadon párhuzamos zajlott a 106 előadás, beszélgetés és vetítés. 53 egyéni alkotó és alkotócsoport munkáival találkozhattak az érdeklődők a fotó- és képzőművészet kategória három kiállítótermében. A helyszíneken keveredtek a művészeti ágak – a kiállítások csendes párbeszédet folytattak a színpadi lendülettel. A tárlatok mellett a zenei és táncos produkciók, felolvasások és filmvetítések egyaránt megjelentek a programban. A fesztivál támogatást jelentett abban, hogy a Kárpát-medence amatőr alkotói megismerhessék egymás tevékenységét, egymástól inspirálódhassanak és kapcsolatokat építhessenek. Az eseményre vetülő figyelem növeli elismertségüket és segíti a munkájukba vetett hit erősödését, hogy friss lendülettel, megújult erővel folytathassák tevékenységüket.

KÖSZÖNET ÉS ELŐRETEKINTÉS

Ez a fesztivál nem jöhetett volna létre az alkotók, fellépők, kiállítók, közösségek, támogató intézmények, önkormányzatok, mentorok és a szervező csapat fáradhatatlan lelkesedése nélkül. Köszönet mindenkinek, aki készült, utazott, utaztatott, próbált, népszerűsített, bátorított – mert az együttműködés adta meg a fesztivál valódi értékét. Őrizze mindenki tovább ezt az elhivatottságot, hogy a Kárpát-medence színes alkotói palettája tovább virágozhasson.

Bár a fesztivál két napja lezárult, a program célja tovább él: még több fellépési lehetőség, még több találkozási alkalom, még több szakmai megerősítés vár az amatőr alkotói közösségekre. A szervezők bíznak abban, hogy az elkövetkező időszakban még szélesebb körben tudunk közösséget építeni, művészetet támogatni és alkotókat inspirálni a közművelődés eszközszerével.

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA

9500 történet, egy közös ünnep

– megvalósult
a TehetségPaletta Fesztivál

Závogyán Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára ünnepélyesen nyitotta meg Kecskeméten, a Hírös Agórában a TehetségPaletta Kárpát-medencei Fesztivált, amely a frissen indult program eddigi legszebb eredményeit mutatja be.

“A Kulturális és Innovációs Minisztérium képviselőjében nagy örömmel köszöntöm Önöket a TehetségPaletta Kárpát-medencei Fesztivál ünnepélyes megnyitóján.

Kecskemétre, a Hírös Agórába ünnepelni érkezünk – a Kárpát-haza minden szegletéből. Ünnepelni egy kezdeményezést, amely rövid idő alatt bizonyította életképességét; ünnepelni a művészet csodáját, a tehetség erejét, az alkotás iránti mély emberi vágyat, legyen az zenei, színpadi, táncos, mozgóképes vagy tárgyalgató kifejezés.

Az idei évben újtára indított TehetségPaletta Programban több mint 1200 közösség és csaknem 9500 résztvevő mutatta meg tehetségét az anyaországban, valamint a Felvidéken, Erdélyben, a Vajdaságban és Kárpátalján. Ezek a számok önmagukban is a program eredményességét igazolják, mégis: az igazi sikert 9500 személyes történet hordozza. Mindegyik mögött támogató család, elhivatott pedagógus, élő helyi közösség, alkotóműhely és hagyományaira büszke település áll.

E történetek egy dallal indulnak, egy bátortalan lépéssel, egy első ecsetvonással vagy egy gondolattal, amely végül zenévé, táncná, filmmé vagy tárgyalgatóssá érik. Ez a maradandóság lényege. Ezért született meg a TehetségPaletta Program – hogy láthatóvá tegye az értéket, amely ott él a közösségek mindennapjaiban,

és amely ma itt, e fesztiválon kézzelfogható valósággá válik. Mindaz, ami ma elénk tárul, nemzeti kultúránk és a Kárpát-haza közös örökségének része.

A TehetségPaletta küldetése a bátorítás és a megerősítés: hogy mindenki, aki szorgalommal és kitartással követi álmait, figyelmet, támogatást és olyan közeget kapjon, ahol kibontakozhat. Az „amatőr” szó e közegben nem minőséget jelöl, hanem a művészet önzetlen szolgálatát, a tehetség szabad és őszinte megnyilvánulását.

A Nemzeti Művelődési Intézet munkatársaival azon dolgoztunk, hogyan lehet az ezerarcú tehetséget és a közösségi alkotást rendszerszinten felkarolni. A program életre hívásakor a helyi kisközösségek erejére és kreativitására támaszkodtunk – és ma már láthatjuk, hogy még a legmerészebb várankozásokat is felülmúlta az a színvonal és sokszínűség, amely a Palettán megjelent.

Ez a fesztivál az élő kultúra ünnepe: a hagyomány továbbvitele, a közösségben megélt alkotás öröme, a generációkat összekötő bizalom és az egymástól tanulás lehetősége. A kisközösségek – mint nemzeti kulturális életünk alapegységei – ma is abból a polgári önszerveződésből táplálkoznak, amely hosszú évtizedek óta megtartó erő a Kárpát-medence településein.

Felbecsülhetetlen érték, hogy a tehetség támogató közegben, megszokott környezetben, stresszmentesen bontakozhat ki. A TehetségPaletta Fesztivál egyben önismereti kaland is: megerősít abban, hogy mennyien gondolkodunk hasonlóan kultúráról, identitásról, értékekről.

Egy fesztivál, egy közösség, egy szív; 200 műhely és közel 1700 csodálatos alkotó – ez a mérleg. Köszönöm a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársainak elkötelezett munkáját, a mentorok szeretetteljes és hozzáértő támogatását. Biztos vagyok benne, hogy a program során számtalan értékes emberi kapcsolat született és közös tapasztalatokkal gazdagodtunk.

Szeretettel gratulálok minden fellépőnek, és kérem Önöket, őrizték tovább a lángot – s adják tovább mindazt, amit a művészetből merítenek.

Köszönöm Kecskemét városának, a Hírös Agóra Kulturális Központnak és az Otthon Mozinak, hogy otthont adnak e különleges ünnepnek.

Inspiráló találkozásokat és maradandó élményeket kívánok mindannyiuknak.

A TehetségPaletta Kárpát-medencei Fesztivált ezennel megnyitom.”

BARTA DÓRA

A tehetség ünnepe

A Tehetségpaletta Fesztivál ünnepélyes megnyitóján hangzott el Barta Dóra, Harangozó Gyula- és Seregi László-díjas magyar táncművész, koreográfus, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, a Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ ügyvezető igazgatójának köszöntője, amely a rendezvény küldetését és a tehetség értékét emelte ki.

“A házigazda Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ nevében szeretettel köszöntök minden résztvevőt. Nagy öröm számunkra, hogy otthont adhatunk ennek a különleges fesztiválnak, amely méltó lezárása annak a Kárpát-medencét megmozgató kezdeményezésnek, amelyben összesen közel tízezer amatőr művész mutatkozhatott be a Nemzeti Művelődési Intézet TehetségPalettája révén. Ez az alkotás ünnepe: a hétvégén több mint kétszáz csoport és egyéni alkotó, csaknem kétezer művész vesz részt a programokon, bízva abban, hogy mindannyian felejthetetlen élményekkel gazdagodnak.

Lev Tolsztoj gondolatait idézve: a művészetek mesterségbeli tudásának nagy része tanulható, ám az a bizonyos maradék öt százalék – a tehetség – az igazi ajándék. A tehetség azonban nemcsak kiváltság, hanem szolgálat is: adottságaink arra való, hogy jobba tegyük a világot, örömet adjunk másoknak, és formát adjunk mindannak, amit magunkból megmutatni szeretnénk.

A tehetség kibontakoztatásához szorgalom, kitartás, gondolkodás és határozott értékrend szükséges; a körülöttünk lévő világ tisztelete, nyitottság és megértés mindaz iránt, ami emberi kéz által vagy a természet révén létrejött. A művészet megtanítja, hogy a világ sokkal árnyaltabb annál, mint ahogy első pillantásra látszik – és arra is, hogy az alkotás mindig a közönségért is történik. A tehetség adomány és felelősség, amely egyszerre ajándékozza meg alkotót és befogadót.

Külön köszönet illeti a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársait, akik szakértelmükkel és fáradhatatlan odaadással életre hívták ezt a kiemelkedő rendezvényt. Kérem, méltassuk őket egy nagy tapssal.

Hálás köszönettel tartozom a Hírös Agóra csapatának is: kollégáim kreatív, áldozatos és professzionális munkája tette lehetővé, hogy ez a fesztivál méltó módon valósuljon meg. Büszke vagyok erre a közösségre.

Végül pedig engedjék meg, hogy minden amatőr művészt külön is köszöntsek. A „státusz” csupán technikai meghatározás – a minőséget az elhivatottság, a befektetett munka és a szív határozza meg. Le a kalappal mindazok előtt, akik mindennapi feladataik mellett időt és energiát szánnak arra, hogy alkotásaikkal széppé és gazdagabbá tegyék saját és környezetük életét. Kívánom, hogy soha ne fáradjanak bele: alkossanak, amíg élnek, és gyönyörködtessék a világot!”

ÉLES KRISZTINA

TehetségPaletta

– találkozások közösen
a válaszkeresés útján

A 2025-ben újjára indított TehetségPaletta Program 12 művészeti ág amatőr alkotóinak, alkotóközösségeinek biztosított egész évben fejlődési lehetőséget az egymástól tanulás, az egymás megerősítését célzó fórumokkal, a Nemzeti Művelődési Intézet által kidolgozott módszertan alapján.

A vármegyei munkatársak a térségi bemutatók és a szakmai napok kísérőprogramjaiként kerekasztal-beszélgetéseket, world cafékat, workshopokat, brainstormingokat szerveztek, amelyek során az egész Kárpát-medencéből csatlakozott alkotók, koreográfusok, rendezők, csoportvezetők, díszlet-, jelmeztervezők, mentorok osztották meg tapasztalataikat, gyakorlati ismereteiket és ötleteiket azon, milyen formában gyarapodhatna tudásuk, hozhatnának létre minőséget, őrizhetnék meg, gyarapíthatnák és adhatnák tovább a magyar kulturális értékeket.

Az online mentorálás során a pozitív megerősítés mellett a komoly szakmai kérdések megválaszolásán volt a hangsúly. Több kategóriában száz fős felül is csatlakoztak az érdeklődők, akik a szakavatott mentor szakmai támogatása és más közösségek megismerése miatt vettek részt a műhelyekben. Az amatőr művészetek közösségi hálójának kibontakozásával egy eddig még sohasem látott egymásba kapaszkodás indult meg, amelynek eredményeként az alkotóközösségek megválaszolják egymás kérdéseit legyen szó népdalgyűjtésről, hagyományok felidézéséről, új tagok bevonásáról, fellépési lehetőségekről, versenyekről, színpadtechnikák alkalmazásáról, képzőművészeti alapanyagok beszerzési lehetőségeiről, a tánc önbecsülést erősítő szerepéről, bábkészítésről vagy akár a színpadi jelenlét megtervezéséről.

A TehetségPalettához csatlakozott alkotók azonban az intenzív, interaktív együttlét igényét is kifejezték, így a Nemzeti Művelődési Intézet életre hívta 6 helyszínen a háromnapos Kárpát-medencei amatőr művészeti táborokat szakértő mentorok és közösségépítő szakemberek bevonásával. A forgatókönyv valamennyi táborban azonos volt fókuszban a közösségépítő módszerekkel, a szakmai tapasztalatszereléssel. A tudatosan felépített fejlesztési folyamat vezérfonala a közös alkotás volt, hiszen minden tábor záróestjét egy közös mű bemutatása koronázta meg. A részt vevők emellett a táboroknak helyszínt biztosító települések értékeinek megismeréséből is merítkeztek.

Csongrád-Csanád vármegyéből Ádok Péter vármegyei igazgató így számol be a Makón megvalósult esszé-, és novellaíró, valamint vers-, és prózamondó kategóriában szervezett táborról: az eseményre az ország különböző pontjairól érkeztek amatőr irodalomkedvelők, hogy Varga Norbert és Nagy-Laczkó Balázs mentorok segítségével mélyíthessék tudásukat. A részt vevők azonnal megtalálták a közös hangot, könnyen tudtak együtt dolgozni. Ihletszerzés céljából a városban található Petőfi parkba is ellátogattak, ahol az egyik tábori tag meditációs gyakorlatokkal járult hozzá társai ellazításához. A városmegismerő séta alkalmával Makó méltán híres irodalmárainak emlékhelyeit is bejárták. A legproduktívabb időnek az esti kötetlen beszélgetések bizonyultak, ahol a felhőtlen nevetés mellett jobbnál jobb ötletek születtek. A megkötött barátságok azóta is élnek, az alkotók nyomon követik egymás munkásságát, különböző alkalmakon, versenyeken találkoznak is.

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye tábori élményeit Virág Zsuzsa igazgató idézte fel. Az „Együtt gondolkodva, együtt énekelve” mottó új lendületet adott a magyar amatőr művelődő közösségek életének Nagykállóban. Az eseményre az ország minden tájáról, valamint Erdélyből és Kárpátaljáról is érkeztek kórusok, népdalkörök és fúvószenekarok vezetői, akik mind ugyanazért jöttek: a zene és közösségük szeretetért és új hitet kaptak abban, hogy munkájuk nem csupán hagyományörzés, hanem jövőépítés is. A nyitó kerekasztal-beszélgetésen az utánpótlás kérdései kerültek új megvilágításba. „Különösen hasznosnak éreztem az alkalmat, hiszen nálunk is egyre érettebb korosztály alkotja a kórust és a fiatalok bevonása, hagyományunk továbbörökítése mindannyiunk közös feladata” – fogalmazott az egyik dunántúli résztvevő. A program meghatározó szakmai mentorai, Balásy Szabolcs zeneszerző, karnagy, Berki Lilla népdalénekes és Neumayer Károly karmester voltak. „A TehetségPaletta Program lehetőséget adott az együtteseknek a bemutatkozásra, a szakmai párbeszédre, a kapcsolódási pontok megtalálására. Ezzel máris elkezdte formálni az amatőr művészeti élet újjászületését!” – hangsúlyozta Neumayer Károly. A mentorok elhivatottsága, személyes hangvételű, érzelmekkel teli előadásai és szakmai tapasztalataik igazi inspirációt, új nézőpontokat jelentettek a résztvevőknek, akik egyetértettek abban, hogy a tábor hiánypótló lehetőséget teremtett a közös gondolkodásra és megerősítette a csoportvezetőkben azt az érzést, hogy nincsenek egyedül, van kihez fordulni szakmai kérdéseikkel, van közösség, amely megtartja őket. Több új szakmai együttműködés, barátság is formálódott. Az amatőr művészeti élet igazi ereje az összefogásban rejlik. Nagykállóban alátámasztást nyert a hipotézis, miszerint a közösség megtart, a zene összeköt, a tehetség pedig akkor bontakozik ki igazán, ha megosztjuk egymással.

A Heves vármegyei Mátraszentimrén modern tánc és vegyes kategóriákban szervezett tábor sikeréről Márkus Marianna igazgatóhelyettes gyűjtötte össze a résztvevők véleményét: „Soha nem gondoltam volna, hogy a tangóharmonika alkalmas ilyen mélységű érzelmek kifejezésére.” „A modern tánc nagyon szépen fejezte ki a népi hangszerek által átadni kívánt hangulatot.” „Sokkal magabiztosabban és nyugodtabban állok ezentúl színpadra.” Lelkesedését Előházi Péter a település polgármestere is kifejezte: „A közös bemutató alkalmával egy csoda született.”

Tolna vármegyében Dorn Ernő igazgatóhelyettes állt a tengelici színjátzó és bábjátékos tábor szervezőinek élére. A résztvevőket két mentor Ákli Krisztián drámapedagógus és Néder Norbert bábos, bábkészítő segítették. A táborozók rengeteg motivációval és ismerettel térhettek haza, amelyhez kiemelten hozzájárult az egyszeri és megismételhetetlen közös alkotóest.

A bábosok az Együgyű Mihók című előadással készültek, a színjátzó pedig egy vitantházi előadással, amelyek témái a bábos előadás történetéhez kapcsolódtak.

Vas vármegyében Ispánk lett a filmes és fotós alkotók világának közepe egy hétvégére. Makrai Tamás igazgatóhelyettes, aki maga is fotóművész az őrségi táj lenyűgöző szépségeinek felfedezésére hívta a tábor résztvevőit. Az ország számos pontjáról, sőt a Vajdaságból is érkezett alkotók munkáját Győri Gyula és Edelmayer Zsolt mentorok segítették. A résztvevők megismerkedhettek egymás eszközeivel, a modern technikákkal, értékelhették egymás portfólióját és közösen kereshettek válaszokat a fotós és filmes közösségi lét kihívásaira. Az esemény csúcspontját a csillagászok által vezetett csillag-, és esti égboltfotózás, valamint a camera obscura létrehozása jelentette.

A Baranya vármegyei Bólyban szervezett képzőművészeti tábor tapasztalatait Dr. Nyári Szilvia vármegyei igazgatóhelyettes összegezte. A „Természet és ember – újratervezés” tábor téma lehetőséget adott arra, hogy a művészek újragondolják a természethez fűződő kapcsolatukat és alkotásaikon keresztül kifejezzék a környezettudatos gondolkodás fontosságát. A helyszín ideális környezetet biztosított: a jól felszerelt alkotóterem, a barátságos parkok, a pincesor és a mauzóleum mind hozzájárultak ahhoz, hogy a résztvevők felszabadulttan, mégis elmélyülten dolgozhassanak. A kézművesek a Mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum népi hímzésanyagaiból merítettek inspirációt. A csoportban a fiatal pályakezdőktől a több évtizedes tapasztalattal rendelkező művészekig mindenki képviseltette magát. Az „élő szociometria” segítségével a táborozók felfedezték, mennyi közös van a művészethez, a természethez és az alkotáshoz való viszonyukban. A szakmai munkát Kígyós Borbála képzőművész, dizájnér és Tóth Csaba Munkácsy-díjas festőművész mentorálta. A program fénypontja a zárókiállítás volt, amelyre a környező településekről is sokan ellátogattak. A frissen készült alkotások a tábor során szerzett emlékeket és gondolatokat tükrözték. A szakmai hétvégén egy erős és befogadó alkotói közösség formálódott. A résztvevők közös online felületet hoztak létre és közös kiállításokat, újabb találkozókra terveznek. Többen megfogalmazták, hogy életük egyik leginspirálóbb élményét kapták Bólyban.

A TehetségPaletta Táborok bebizonyították, hogy a művészet nemcsak esztétikai, hanem közösségi és társadalmi érték is. A különböző korosztályok, stílusok és gondolkodásmódok találkozása új lehetőségeket, olyan együttműködéseket teremtett, amelyek hosszú távon is gyümölcsözők lehetnek. A program szervezői és résztvevői egyetértettek abban, hogy a tábor folytatásra érdemes.

MARKSZ LEVENTE

Bűvös Bábos Program

– A közösségi mesélés varázsa

Van valami ősi és időtlen abban, amikor egy báb életre kel a kézben. A bábjáték egyszerre gyermeki és felnőtt, játék és művészet, közösségi élmény és önkifejezés. Ezt a sokrétű varázst szeretné újra felfedezni és élővé tenni a Nemzeti Művelődési Intézet által 2017-ben életre hívott Bűvös Bábos Program. A kezdeményezés célja, hogy az amatőr gyermekbábjáték hagyományát, közösségi és művészeti szerepét megerősítse a kistelepüléseken, új lehetőséget teremtve a közösségek számára az alkotásra, az együttműködésre és a kulturális értékek átörökítésére. Az eltelt nyolc évad 95 közösséget hívott életre, amelyekhez az idei évben is újabb 19 csatlakozik.

A MEGMUTATKOZÁS ÖRÖME

A báb – bármilyen formában is jelenik meg, legyen az kesztyűbáb, árnyjáték vagy papírból kivágott figura – segít kimondani azt is, amit szavakkal olykor nehéz. A báb mögé bújva a legkisebbek is bátran megszólalhatnak, szerepbe léphetnek, átélhetnek helyzeteket, és közben maguk is történetek részeseivé válnak. A játék során fejlődik a gyerekek kreativitása, kommunikációs készsége és együttműködése, miközben megtapasztalják a közös alkotás örömét. A program ezért nem pusztán művészeti projekt, hanem közösségépítő kezdeményezés is: olyan aktív, önszerveződő alkotóközösségek születését segíti, amelyek hosszú távon is képesek közös célok mentén működni. A Bűvös Bábos Program minden vármegyéből egy csoport részvételére számít, elsősorban 5000 fő alatti településekről. A kis közösségek számára ez különösen nagy lehetőség, hiszen sok helyen eddig nem működött hasonló kezdeményezés.

A résztvevő csoportok – 5-15 fővel, jellemzően gyermek és fiatal tagokkal – mentorok támogatásával készülnek fel saját bábelőadásukra. A programban fontos, hogy az önkormányzat és a helyi közművelődési feladatellátó is támogassa a munkát, hiszen a cél a hosszútávú, fenntartható közösségi jelenlét és a kulturális önszerveződés erősítése.

A megvalósítás több hónapon át tartó, inspiráló folyamat: minden évben, így idén is, szeptemberben kezdődött a toborzás és az egyeztetés a vármegyei koordinátorok, mentorok és csoportvezetők között, majd októbertől következő év februárjáig rendszeresen tartanak próbákat, foglalkozásokat. A közös munka íve az ismerkedéstől és a bábkészítéstől a dramaturgiai kísérleteken és improvizációs játékokon át vezet a színpadi bemutatóig – a közösségi élménytől a megmutatkozás örömeig. A gyerekek saját bábjaikat készítik el, közösen tervezik a díszleteket, választanak történetet, és megtanulják, hogyan lehet egy egyszerű ötletből színházi jelenet. A folyamatban nemcsak az alkotás, hanem az önismeret és az együttműködés is központi szerepet kap.

NEM VERSENY, HANEM ÜNNEP

A program csúcspontja a Bűvös Bábos Szemle, amelyet az idén induló közösségeknek 2026. március 21-én, a Bábszínházi Világnaphoz kapcsolódva rendezünk meg. Két rangos helyszínen – egy nyugati helyszínen, a pápai Pegazus Színházban, valamint egy keleti helyszínen, a debreceni Vojtina Bábszínház szakmai támogatásával – mutatkoznak be a csoportok. Ezek az intézmények nemcsak méltó keretet adnak a fiatal alkotóknak, hanem példát is mutatnak a bábszínházi műfaj magas színvonalú, közösségbarát működésére. A Szemle nem verseny, hanem ünnep – a közösségi alkotás, a kreativitás és az egymás iránti figyelem ünnepe.

A Bűvös Bábos Program külön értéke, hogy módszertani hálózatként is működik. A csoportvezetők, mentorok és a Nemzeti Művelődési Intézet vármegyei kollégái saját eszköztárukból építkezve segítik a résztvevőket: közösségépítő játékokkal, bábkészítési technikákkal, drámajátékokkal, mesefeldolgozó gyakorlatokkal és reflektív beszélgetésekkel. A hangsúly nem a versengésen, hanem a fejlődésen és az élményen van – a „dicséret és fejlesztő javaslat” egyensúlyán, a sikerélmény biztosításán. A módszertár bővíthető, helyi sajátosságokhoz igazítható, így minden csoport a maga útját járhatja be.

A program során a mentorok nemcsak szakmai tanácsadók, hanem kísérők és inspirálók is. Segítenek a darabválasztásban, az előadás felépítésében, és abban, hogy a gyerekek megtapasztalják: a színpadi munka nemcsak fegyelem és kintartás, hanem öröm és felfedezés is. A vármegyei kollégák közben a háttérben dolgoznak: szerveznek, koordinálnak, kapcsolatot tartanak, és segítenek abban, hogy a program valóban hálózattá váljon – a bábos közösségek országos hálózatává.

ÖSSZEKAPCSOL, FEJLESZT, SZÓRAKOZTAT

Külön figyelmet kapnak azok a települések, ahol a bábos hagyomány eddig nem volt jelen – ezek a „fehér foltok” a közművelődési térképen most színt és életet kapnak. A program a helyi pedagógusok, önkormányzatok, civil szervezetek és közösségi terek együttműködésére épít, sőt, gyakran bevonja a szülőket is a bábok és díszletek elkészítésébe. Így a bábjáték valóban közösségi műfajjá válik: összekapcsol generációkat, fejleszt és szórakoztat egyszerre.

A folyamat végén minden csoport egy 20–40 perces bábelőadást állít színpadra, amelyet előbb a helyi közönségnek, majd a Bűvös Bábos Szemle keretében széles körű publikum előtt mutatnak be. A produkciók témái sokfélék lehetnek: klasszikus népmesék, helyi történetek feldolgozása, vagy akár a gyerekek saját élményei alapján születő modern mesék. A hangsúly mindig a közösségi alkotáson van, ahol a történet mögött a közös munka, a humor és a fantázia ereje húzódik.

A program résztvevői számára a továbblépés lehetőségét az idei évtől már a TehetségPaletta Program kínálja, ahol a már kialakult csoportok újabb fejlődési utakat találhatnak, továbbfejleszthetik színpadi jelenlétüket, és bemutatkozhatnak szélesebb közönség előtt is.

A Bűvös Bábos Program így nemcsak a bábjáték újjáélesztéséről szól, hanem a közösségi kultúra megerősítéséről is. Olyan helyeken teremt új értéket, ahol a kulturális lehetőségek gyakran szűkösek, de az alkotókedv és a mesélés vágya élő. A báb pedig – mint mindig – segít megszólalni annak is, aki talán más módon nem tudna: hangot ad a közösségnek, a gyerekeknek, a falunak, az embernek.

A Bűvös Bábos Program azt üzeni: minden közösségben ott szunnyad egy mese, amely csak arra vár, hogy életre keljen – egy bábos keze által, egy gyerek hangján, egy közösség szívéből.

MIHALCSIK MÁRTA

Kincses Vármegyék

– Értékeink feltárása, közösségeink megerősítése

A Nemzeti Művelődési Intézet szakmai tevékenységének egyik meghatározó eleme az értékfeltárás, az erre irányuló különböző projektek és képzések indítása, valamint a települési értéktárak módszertani támogatása.

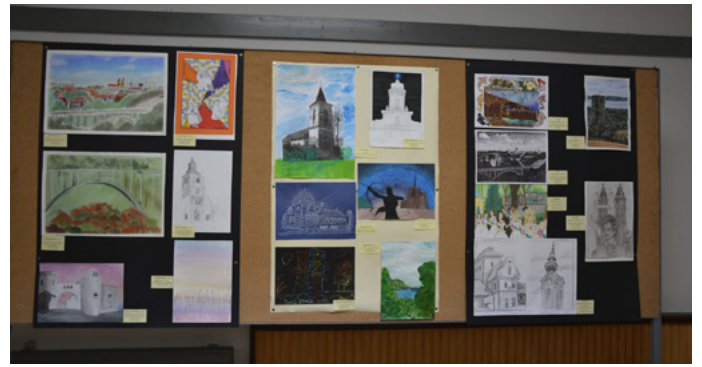
Az értékfeltáró munka lényege az egyéni, közösségi, települési, vármegyei és az országos léptékben is mérhető identitástudat erősítésében rejlik. A program alapját képező Hungarikum törvény (2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról) különböző szinteken rendszerezi a nemzeti értéket, lehetőséget adva mind az anyaországban, mind az elszakított nemzetrészekben a magyarság kulturális identitásának, kreativitásának és hagyományainak dokumentálására, megőrzésére és ezen örökségek továbbélésének biztosítására.

A Nemzeti Művelődési Intézet az „Otthonról Haza” projekt keretein belül, 2018 és 2021 között valósította meg a „Közösségi értékfeltárás a Kárpát-medencében” tématerületet, amelynek a témafelelőse voltam. Ennek keretében Veszprém vármegyében települési értéknapok zajlottak le 24 olyan településen, ahol még nem alakult meg a helyi értéktár, vagy nem indult el az aktív értéktári tevékenység. A lépcsőzetes fejlesztés keretében az volt a cél, hogy a helyiek tudatosítsák településük értékeit, foglalkozzanak azokkal, melyek aztán váljanak a helyi események kiindulópontjaivá. Arra törekedtünk, hogy mindez aktivizálja a helyi közösséget, a folyamat minél több irányba elágazzon, sok embert megmozgasson és fenntartható legyen. A programra kidolgozott és alkalmazott módszertan sikeresnek bizonyult, amelynek lényege: beszéljünk a helyiekkel az értékeikről!

A résztvevő 24 település 24-féle települési értéknapot valósított meg, különböző kreatív elemekkel ötvözve, a település egyediségére szabva. A projekt eredményessége azt mutatta, hogy minden településen szükség lenne ennek az egyszerű, a helyi közösséget megmozgató folyamatnak a megvalósítására.

Így született meg a Kincses Vármegyék Program gondolata, amely a Petőfi Kulturális Program részeként, a Nemzeti Művelődési Intézet saját szolgáltatásaként valósul meg az ország 70 településén, 2025. szeptember és 2026. május között. Célja, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet és a partnerei által kifejlesztett, az értékfeltáráshoz kapcsolódó innovatív módszereket a közművelődési szakemberek ismerjék meg és alkalmazzák azokat széles körben. A helyi értékek feltárása, megismerése erősíti a helyi közösséget és a helyi identitást, valamint számos további közösségi kezdeményezés és a településfejlesztés alapját jelentheti.

A három alkalom megvalósítása 4-6 hetente történik meg a kistelepüléseken a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársainak szakmai-módszertani támogatásával. Első alkalommal a helyi értékek feltárása történik meg a lakosok aktív részvételével megvalósuló közösségi beszélgetés során. Ekkor helyi értékleltár készül vagy a meglévő frissül, bővül az „Értékfal” módszer alapján. Második alkalommal a helyiek közösen tervezik meg a települési értéknapot vagy a helyi értékekhez kapcsolódó projektet készítik elő. A települési értéknap megtervezése szintén a lakosok aktív részvételével zajlik, a Miért? Ki? Mit? Mikor? Hol? Hogyan? Kivel? Mivel? Kinek? kérdések mentén. Harmadik alkalommal a települési értéknap vagy a közösségi bemutató valósul meg, önállóan vagy más programhoz kapcsolódóan.

Mi a célja a települési értéknapoknak? Kerüljenek bemutatásra a program során elért eredmények. Mutakozzanak be a létrejött értékközösségek. Helyeződjenek középpontba a helyi értékek. Irányuljon a figyelem a település értékeinek jelentőségére, egyediségére. Milyen tartalommal tölthetik meg a települések az értéknapokat? Ünneppélyesen megalakíthatják a település értéktár bizottságát. Felvehetik ünneppélyesen a helyi értékeket. Helyi díjat alapíthatnak és adhatnak át az értékek továbbörökítésében aktív szerepet vállalók számára. Kiállítás rendezhetnek a helyi értékekből. Ismeretterjesztő előadás hangozhat el. Kézműves foglalkozást szervezhetnek. Bemutathatják a helyi gasztronómiát. Fellephetnek amatőr művészeti csoportok. Értéktúrát vagy értéksétát szervezhetnek, közösen bejárva a helyi értékeket. Alkotópályázatot hirdethetnek a helyi értékekhez kapcsolódva, valamint bármilyen egyéb településspecifikus programokat valósíthatnak meg.

Fontos, hogy a program során a helyi közösségek saját erőforrásaikra építve mutassák meg kincseiket, a generációk közötti kapcsolatok erősítésére alapozva – legyen szó egy hagyományról, receptgyűjteményről, mesterségről, épületről vagy közösségi példaképről. A Kincses Vármegyék kezdeményezés egyszerre értékfeltárás, közösségépítés és jövőtervezés – hogy minden település büszkén mondhassa: Jó itt élni!

ÉLES KRISZTINA

Közösségi Kemence

– Eszközök, ízek,
„hamuban sült” tervek

A kemence melege elvarázsolja a szíveket. Leolvasztja róluk a legszívósabb lakatokat is és a lelkek kinyílnak az ízek, illatok, történetek, mosolyok hatására. A beszélgetésekből új tervek szövődnek, a közösség lüktetni kezd és formálódik a jövő.

A Nemzeti Művelődési Intézet 2025 őszén egy új programsorozatot indított útjára, amely a helyi gasztrokulturális értékek közösségépítő szerepét és jelentőségét állítja fókuszba. A Petőfi Kulturális Program részeként megvalósuló háromalkalmas közösségi találkozás célja a helyi hagyományok továbbadása, az együtt főzés által a generációk közötti kapcsolatok mélyítése, a közös jövőformálás megélése. A sütés-főzés lehetőséget biztosít a közösségi élet újraindítására és a kevésbé használt kemencék hasznosítására is.

HASZNOSSÁG ÉS „MI”-TUDAT

A program módszertárának kidolgozásával olyan tematikus szakmai eszközrendszerrel adott a közművelődési szakemberek kezébe a Nemzeti Művelődési Intézet, amely elősegítheti új közösségek létrehozását az azonos érdeklődésű lakosok megszólításával. A speciálisan helyi ételek receptjeinek felkutatásával, a sütés-főzés még fellelhető egykori eszközeinek bemutatásával elindul az értékfeltáró tevékenység. A különböző korosztályok bevonásával innovatív szemléletű településfejlesztési elképzelések születnek. Kitágulnak a nyilvánosság megszólításának keretei.

A program előzménye az a tíz-tizenkét éves szakmai tevékenység, amelynek hatására elindult a települések identitásának beazonosítása és megerősítése. A közművelődési szakemberek a „jó itt élni” érzés előhívására újabb és újabb jó gyakorlatokat próbálnak ki, adaptálnak és elérik, hogy minél szélesebb rétegek élék meg az aktivitás örömét, a saját hasznosságukat. Közös vektor mentén összpontosítják erőforrásaikat, amelyekkel erősödik a „mi”-tudat, a társadalom szövete, sőt kulturális alapú gazdaságfejlesztő folyamatok is elindulnak.

A falukemence építése rengeteg község vágya. Évről évre több település központja gazdagodik pályázati forrásból és önerőt is bevonva kemencével. Hogyan válhat programok, fesztiválok, receptgyűjtemények, kiállítások, agapék, faluünnepek és hétköznapi találkozási pontok főszereplőjévé vagy díszletévé a gondosan, kiváló esztétikai érzékkel megalkotott, kedves építmény?

HELYI RECEPTEK, HELYI TÖRTÉNETEKEL FŰSZEREZVE

A Közösségi kemence program 2025 őszén és 2026 tavaszán 70, elsősorban 5000 fő alatti népességszámú településen valósul meg, azzal a céllal, hogy a résztvevők megélhessék aktivitásuk felelősségét négy-hat hetente, három alkalommal találkozva.

Az első alkalom „A Mi településünk receptje – helyi történetek és helyi receptek” alcím körül szerveződik a közösségi beszélgetésre fókuszálva. A formálódó új közösség tagjai ismerkednek, új szempontok mentén kezdenek el egymásra figyelni és közben elindul a gasztrokulturális értékek feltárása. A második alkalommal a lassan feledésbe merülő receptek alapján a közös ételkészítésen lesz a hangsúly. A harmadik alkalom viszont már egy igazi ünnep, amikor régi eszközökből kiállítás nyílik a közösségi színtérben, a korábbi alkalmakon meghatározott módon az összegyűjtött receptek a nagyközönség elé tárulnak, a folyamatosan bővülő „kemencés csapat” szeretetvendégségbe hívja a település apraját-nagyját, de még a térségbeli szomszédokat is.

A Községi kemence program során megalakuló új közösség megerősítését olyan módszerek is elősegítik, mint a helyi ételekre alapozott játékok kidolgozása; más települések receptgyűjteményeinek, gasztronómiai témájú kiadványainak író-olvasó találkozó keretében történő megismerése; főzési, sütési, tartósítási praktikák elsajátítása, kipróbálása az egymástól tanulás módszerével.

Kialakulnak a települési tankatalógusok, amelyeket később használva a közös ismeret és jártasság az egymásra figyelést is erősíti. Az ételek elkészítéséhez, tárolásához szükséges eszközök készítői is bemutatják képességeiket; sőt a helyi művészek is választhatják témául alkotásaikhoz a helyi termést, terményt, ételkölteményt. A legifjabbakat a családi ételkészítési szokások, mesék felidézésével vonják be a szervezők. Emellett fotók, kisfilmek, grafikák, marketinganyagok készítése, közösségi médiumok lehetőségeinek kihasználásában való közreműködés is lehet a feladatuk. Természetesen a helyi termelők, sőt az amatőr művészeti közösségek sem maradhatnak ki a „Térségi kemencés nap” színvonalának emeléséből.

A Községi kemence program választ ad arra a kérdésre is, hogy a néprajzi, népművészeti örökség, a népi ételek és a körük szövényt mesék és legendák hogyan éljenek tovább a XXI. században. A közös ételkészítés a legősibb szeretetnyelv, amely közelebb hoz, inspirál és mindenkit megérint.

MIHALCSIK MÁRTA

SZÍN-JÁTÉK

– Elindult a XI. Pajtaszínház Program

Már a polgári kori Magyarországon is közösségépítő erőként működtek színjátszó körök, mint például az 1901-ben alakult Gyulai Színművészet Pártoló Egyesület, vagy az 1876-os alapítású Balassagyarmati Nyári Színkör, amelyeket a polgári kori egyesületek adatbázisában is megtalálhatunk (elérhető: <https://egyeseuletek.mnl.gov.hu/>). Mint ahogy ükszüleink, dédszüleink, úgy a mai települések lakói is újra és újra rátalálnak a színművészet kifejező erejére és közösségépítő hatására. Ezekre a történelmi előzményekre építve indította 2015-ben a Nemzeti Művelődési Intézet a Magyar Teátrumi Társasággal együttműködve a Pajtaszínházi Programot.

KABARÉTÓL A BALLADÁIG

A két szervezet kistélepülési színjátszó körök indítását kezdeményezte és támogatta szakmailag olyan településeken, amelyeken nem volt színjátszó körös tevékenység, azonban a település lakosai és közösségei részéről szándék mutatkozott az ilyen jellegű amatőr művészeti tevékenység folytatására. Voltak olyan települések is, akik az évtizedekkel korábban működött színjátszó hagyományokat szerették volna újraéleszteni.

A programba az évadonként bekapcsolódott települési színjátszó csoportok – vármegyénként egy-egy – minden évben, január végén mutatkoztak be a kétnapos Pajtaszínházi Szemlén a Nemzeti Színházban, a Magyar Kultúra Napjához kapcsolódóan.

2025-ben a X. évad zárásaként a Nemzeti Színház színpadára lépett a 182. csoport. Az évek során bemutatott darabok felvonultatták a műfaj sokszínűségét.

Láthattunk kabaréjeleneteket, komédiákat, paródiákat, több csoport a saját ötletei és a tagok improvizációi alapján állította színpadra az előadását. A produkciók különböző témákat öleltek fel, volt, aki ókori drámát választott, de dolgoztak fel modern történeteket, népmeséket, zenés darabokat vagy a falusi élet vidám eseményeit. Maradandó élményt nyújtott a nézők számára például a Röszei Színjátszó Kör „Óz, a csodák csodája” mesejátéka, a jánossomorjai Grund Társulat Best of(f), avagy hová tűnt a „hogya is volt?” című zenés nyugdíjasabszurdja, a németbányai Bakonyi Betyárok Színjátszó Körének „Betyárok határtalanul” előadása, vagy a kovásznai Kőrösi Csoma Sándor Diákszínpad „Ágnes asszony” rituális színházi produkciója.

A JUBILEUMI ÉVAD

A jubileumi évadban rendhagyó módon az elszakított nemzetrészek színjátszó csoportjai is mutattak be előadást a Szemlén. Színpadra lépett Erdélyből a kovásznai Kőrösi Csoma Sándor Diákszínpad, Felvidékről a csicsói Nofene Színjátszó Csoport, Délvidékről a magyarkanizsai Cnesa Oktatási és Művelődési Intézmény színjátszó és versmondó szakosztálya.

Ez alkalomból a 10 év eredményeit bemutató kiadványt is összeállítottunk A Pajtaszínházi Program közösségei 2015-2025 címmel. A könyvben betekintést nyerhetünk az addig bekapcsolódott színjátszó csoportok történetébe, az általuk előadott darabokba és a szereposztásba is, fényképekkel kiegészítve. A kötet megvásárolható a <https://webshop.nmi.hu/> oldalon keresztül.

A közös munka eredményeként bebizonyosodott, hogy a program fontos szerepet tölt be az amatőr színjátszás megerősítésében, a helyi közösségek életének gazdagításában és értékeik felszínre hozásában.

A 2025 őszén elindult XI. Pajtaszínház Programba minden vármegyéből bekapcsolódott egy lelkes csoport, amelyek tagjai a helyi csoportvezetők mellett a Magyar Teátrumi Társaság által delegált szakmai mentorok segítségével kezdték el a felkészülést. A rendszeres találkozási alkalmak során a közösség sajátosságainak megfelelő darabválasztást követően elindult a szövegkönyvek összeállítása, az olvasópróbák sora, a díszletek és a jelmezek elkészítése, a színpadi próbák folyamata.

A program csúcspontját jelentő, a Magyar Kultúra Napjához kapcsolódó Pajtaszínházi Szemle megvalósítása a színházi szakma csúcsintézményében, a Nemzeti Színházban valósul meg 2026. január 24-25-én. A Szemlét megelőzően a színjátszó közösségek – mintegy főpróbaként – településükön is előadják a választott darabokat. Ezek a bemutatkozó előadások igazi közösségi és művészi élményt nyújtanak a települések lakóinak és a Nemzeti Színház színpadán is elbűvölik a nézőket.

TANULÁS EGYMÁSTÓL, EGYMÁSRÓL

A pajtaszínházi csoportok létrejöttének támogatása mellett fontos célkitűzés, hogy a bemutató után is megmaradjanak ezek az amatőr társulatok, szerves részét képezve a helyi társadalomnak. Lényeges, hogy a későbbiekben a csoportok új darabokat dolgozzanak fel, törekedjenek a közösség létszámának bővítésére, vegyenek részt különböző térségi-vármegyei-regionális bemutatókon, és kapcsolódjanak be a TehetségPaletta Programba, valamint az amatőr színjátszó közösségek Nemzeti Művelődési Intézet által mentorált hálózatába.

Ez a csoda, ez az érték kézzelfogható mindenki számára, ott van a településünkön, a szomszéd településen, vagy a közeli vármegyében. Bátran keressék meg ezeket a társulatokat, nézzék meg az általuk az elmúlt 10 évben színpadra állított darabokat. Hívják meg őket azokra az eseményeikre, amelyeket színesíthetnek vidám vagy szomorú, elgondolkodtató vagy kikapcsolódást jelentő produkcióikkal. A vármegyékben megvalósuló színjátszó köri találkozók pedig lehetőséget adnak az ismerkedés mellett az egymástól való tanulásra és a színjátszó hálózat megerősítésére is.

Bízunk abban, hogy a XI. Pajtaszínház Program hozzájárul az értékek közvetítéséhez, a helyi identitás erősítéséhez és a közösségben alkotás inspirálásának, örömeinek megéléséhez.

ZSZAK ÁGNES

A kreativitás ösztönző ereje

– új és régi szakkörökkel
elindult az idei évad

Életünkben igazán fontos, hogy megtervezzük mit szeretnénk elérni mind a munkában, mind a szabadidőnkben és a magánéletünkben. Megkeressük azt, ami a tanulás, munka mellett kiegészíti mindennapjainkat, jól érezzük magunkat, teljessé válik életünk, boldogságot jelent számunkra. Az internet segítségünkre van a keresésben, tevékenységek, hobbik, mesterségek, megismerésében. Az „ASzakkör” programhoz való csatlakozás pedig adja a személyes kapcsolatok révén a társas találkozások örömet, újdonságát, valami pluszt, amit mindig az ott jelen lévő személyek formálnak, alakítanak ki egy-egy megosztott élménnyel, történettel, kedveskedéssel, a másokra való odafigyeléssel.

A Nemzeti Művelődési Intézet 2021 óta működő programjának köszönhetően az „ASzakkör” honlapján eddig is folyamatosan bővült a szakmai tudást bemutató szakágak száma. Az alapok, nyersanyagok, kiegészítők, eszközök megismerése mellett azok használatát ismerhették meg a nézők, szakkörön részt vevők. A változatos témájú, 20 részes bemutató szakmai sorozatnak köszönhetően az egyszerűbb technikai fogások és az összetettebb, bonyolultabb eljárások is elsajátíthatók az adott téma iránti érdeklődőknek. A szakma szépségének megismerése mellett a változatos technikai megvalósítások lehetővé teszik, hogy a mindennapokban is alkalmazzák a megismert eljárást, felhasználást. Az érdeklődők kompetenciája bővül, sikerélményük nő.

MÁR TIZENNÉGYEZREN...

Az „ASzakkör” oldalán eddig látható szakkörök száma közel ötven és mind, legalább 20 részen keresztül mutatja be az adott szakmát, mint például a bútorfestés,

a mézeskalács- és gyertyakészítés, a békés megyei, a palóc, a matyó hímzés, a gyöngyfűzés, vagy az újabb ismét hobbinak mondható makramé, vagy horgolás zsinórfonással szakágak fogásait. A 2025-2026-os szezon őszi indulásakor 24 szakági közösségben, Kárpát-medencei szinten több, mint 14 ezer ember csatlakozott a programhoz. Ők részesei a közösségi élet mellett a hagyományaink tovább éltetésének, a tanulási folyamatnak, az aktív kikapcsolódásnak.

A közösségi médiumokat figyelve, a szakkörön részt vevők visszajelzéseit, illetve az oldal látogatottságait figyelembe véve újabb mesterségek bevonásának lehetőségei kerültek előtérbe. Olyan mesterségek, melyekre az énidőre, kikapcsolódásra odafigyelő, előre tervező személyek szívesen áldoznak időt és anyagi forrásokat. A szakköri tervezői munkacsoport tagjai, függetlenül egymástól, új ötletekkel álltak elő, majd az ötletet követően az adott tevékenységhez mester keresése, tematika kidolgozása párosult. Figyelembe kellett venniük az alapoktól kezdődő, fejlődő tendenciát mutató tematika összeállítása mellett azt, hogy a szakköri időszakban megvalósítható legyen a tevékenység, illetve a beszerezhetőség is befolyásolta azt, hogy egy adott tevékenység szakkörre javasolható legyen. Több esetben a Nemzeti Művelődési Intézet vármegyei kollégái javasoltak szakkört. A partnerekkel, vármegyei szakemberekkel találkozáskor, a szakkörökről elhivatottan gondolva, az ő ajánlásuk alapján került be a tervezetbe egy-egy szakág. A felkért oktatók által összeállított tematikai ajánlás minden esetben gazdag technikai megoldásokat sorakoztatott fel, szintén változatos termék-létrehozással. Az oktatók közül többen workshopokat is tartottak a korábbiakban, így állandó közösségi visszajelzés

alapján tudták, melyek azok a kedvenc fogások, termékek, amik biztosan elnyerik a szakkörre érkezők érdeklődését. Emellett a kényesebb megvalósításoknál, nagyobb odafigyelést igénylő részeknél is tisztában voltak azzal, hogy mire szükséges felhívni a figyelmet ahhoz, hogy sikerélményben legyen része a szakköri közösségnek.

ÚJABB FILMEK, ÚJABB ÖTLETEK

Az oktatók felkészültségének, szakmai tudásának köszönhetően nagyon gördülékeny, gyakorlatias, könnyen érthető sorozati részek születtek, igazán élvezhető, könnyed előadásban. Ezen előzményeknek köszönhetően az „ASzakkör”-i filmek bővülnek, új sorozatok készülhetnek 2025 második felében, illetve 2026 elején. Az alábbi sorozatok felvételeit terveztük: Natúrkozmetika – Természetes kozmetikumok, Tésztakészítés, Lenyomat és nyomdakészítés, Könyvkötés, Szépipírás és vízfestés, Modern ékszer, Csomók készítése, Betonékszer – köedény, Márványozás, Kalocsai hímzés, Paszomány készítés, Akrilgyanta öntés, Horgolás zsinórfonallal – praktikák, újabb ötletek.

Az érdeklődő, olvasó az „ASzakkör” Facebook-oldalán figyelemmel követheti a szakmai munkát. Láthat a forgatásról készült fotókat, az egyes szakköri sorozat szakmai munkájának folyamatát vagy éppen lezárását. A képek mesélnek az együttes munka örömről, sikerélményről és új barátságok, ismeretségek születéséről.

Pár leendő szakágról: Natúrkozmetika – Természetes kozmetikumok: A sorozatban 20 termék készítése során a korábbiakban többszörösen kipróbált receptek szerint készülnek a kozmetikumok. A filmben szereplő oktató a kozmetikus tanulók pedagógusa. A termékeket a tanulók visszajelzése alapján folyamatosan finomították, hogy azok a legtokéletebbek legyenek az összes bőrtípusra. Az oktatónk tematikai ajánlása alapján, az általa javasolt alapanyagok felhasználásával, megtanulhatjuk magunk összeállítani kozmetikai szereinket. Ezek használatát követően az észrevételeinket meg is oszthatjuk szakköri társainkkal.

Tésztakészítés: A saját kézzel gyúrt tészta örömeit élhetik át a szakköri tagok. Megismerhetik vagy feleleveníthetik a kézi nyújtás és a gépi nyújtás sajátosságait. A friss tojásból és lisztből a tarhonyán, metélten, kis – és nagykockán kívül csiga és masnitészta is készül, akár színezett tésztából is. A hagyományos tésztán túl gluténmentes és durumlisztből is készítünk tésztát. A hagyományos tésztakészítésre megéri időt szánni a végeredmény és az élmény miatt is!

AZ ÍRÁS, MINT MŰALKOTÁS

Lenyomat és nyomdakészítés: A sorozatban olyan egyedi kivitelezésekkel ismerkedhetünk meg, mint a lenyomat-készítés, a linómetszés és a stencilezés. Csodálatos használati tárgyak készülhetnek papírral és textillel, például egy saját monogramos póló, ünnepi csomagolópapír, textilkendő, vagy asztali futó tányéralátéttel. A sorozat végére a szakmai tudással a kezükben saját maguknak tervezhetnek egyedi termékeket a részt vevők!

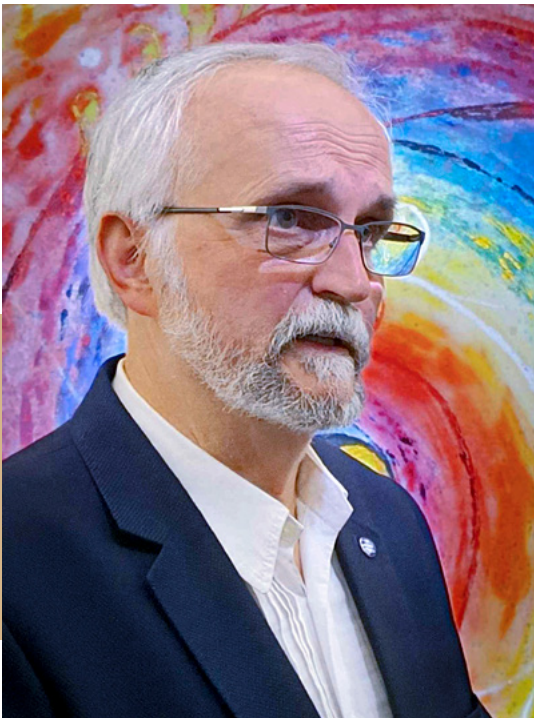
Könyvkötés: Az egyszerű irkafűzéstől haladunk egészen a keménytáblás könyv elkészítéséig. A tanulási folyamatban japán kötészeti technikákkal, francia láncöltéssel, hosszú öltéses kötéssel és kopt kötéssel is megismerkedünk, emellett készítünk leporellót és fotóalbumot is. A papír, vászon, fonal, szalag, ár, japán lyukasztó és csontkés mind segítségünkre lesz a sikeres munkában. Megtanulhatjuk a pontos vágást, sablonkészítést, lyukasztást, „biegelést”, borítókészítést és több fűzéstechnikát is.

Szépipírás és vízfestés: A kalligráfia és akvarell külön-külön is elsajátítható, de valójában nagyon jól ötvözhető technika. A kis és nagy ecsetfilces technika elsajátítása után az írás a kéz mozdulatain keresztül egyedi műalkotássá válik, mely mindenkinek egy kicsit más. A későbbiekben ehhez a szakkörhöz való csatlakozás csodás módja annak, hogy kézzel készített szépséget vigyünk mindennapjainkba!

Modern ékszer: 2021 óta a szakkörön folyamatosan magas számú jelentkezéssel működnek a gyöngyfűzés szakkörök. Az új szakkör további 7 új fűzési technikát mutat be gyönyörű termékek megvalósításán keresztül. Az elkészülő termékek igazán szemet gyönyörködtető ékszerek lesznek melyek közt fülbevaló, nyaklánc és karkötő is szerepel.

Ha valami újat tanulunk, az mindig hoz valami új és jó érzést. Érzékenyítve a megoldásokra képességek alakulnak ki. A kreatív inspiráció, lendület ösztönző erővel bír, javulnak a társas kapcsolataink miközben a kapcsolódás, pihenés is megvalósul. Várjuk jövőre is a szakkör iránt érdeklődőket! Remélem sokan újabb és újabb hobbit, elfoglaltságra tesznek szert közösségeinkben!

GYÖNGY PÉTER

Szent királyok, királynéok és szentelő hősök nyomában

A SZARVASNYOMON SZABADEGYETEM 2025. ÉVI ELŐADÁSAIRÓL

A Makoldi Sándor Központ 2022. évi létrehozása óta legfontosabb feladatának szerves műveltségünk értékeinek megismertetését tekinti. Ennek legfőbb fóruma a Nemzeti Művelődési Intézet székházában zajló SzaRVaSNyoMoN szabadegyetem, ahol immár negyedik esztendeje fogadjuk az ország különböző településeiről busszal érkező csoportokat a vármegyei igazgatóságok szervezésében székházlátogatásra, a program záróakkordja az ebédet követő előadás.

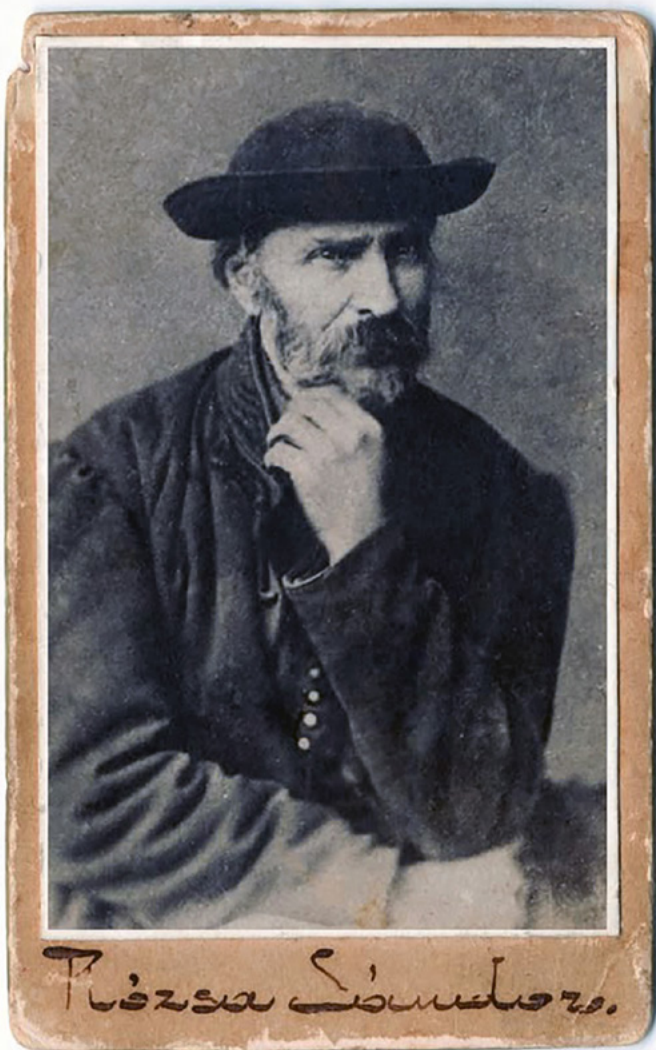
Idei sorozatunkat „Szent őseink nyomában maradv...” Szent királyok, királynéok szentelő hősök a magyar hagyományban címmel hirdettük meg. A 12 előadás arra igyekezett választ keresni, hogy minként lehetséges az, hogy egy évszázad leforgása alatt a Kárpát-medencében éppen csak megmelegedett „vérszomjas barbárok” jó keresztényekké válnak és uralkodóházuk (melyet tévesen nevezünk Árpád-háznak) adja a keresztény világ számára a legtöbb szentet és boldogot.

Szántai Lajos előadásaiból karakteresen kirajzolódik egy olyan kép, mely szerint egész Európára döntő hatást gyakorol három évszázad alatt „Atilla király nemzetsége”. A Magyar Királyság határain belül Szent István, Szent Imre és Szent László alakja a bibliai „háromkirályok” magyar megfelelőjeként alkot egy sajátos egységet. A határokon túl akár nyugatra, akár keletre tekintünk, maradandó nyomot hagytak szentjeink, kultúrateremtő, egyházépítő, szolgáló, embernemesítő tevékenységükkel: az innen elszármazott királynéok a Skóciától Bizáncig terjedő térségben árasztották a fényt.

Ennek ellenére máig vajmi keveset tudunk Skóciai Szent Margitról, Skócia védőszentjéről, Szent Kingáról, Lengyelország és Litvánia védőszentjéről, Portugália Szent Erzsébetéről, Prágai Szent Ágnesről, vagy éppen Szent Piroskáról, más néven Eirénéről, a bizánci ortodox egyház legnagyobb női szentjéről.

Harangozó Imre a néphagyományunkban megjelenő szentelő hős fogalmát bontotta ki előadásaiban. A szentelő hős a magyar hagyomány sajátos alakja, élő minőség, a világ teremtésében, a névadásban is résztvevő kozmikus „erőtényező”, aki halála után is segítő erőként, az isteni szándék eszközlőjeként van jelen. Ezt a sort nemcsak szent királyaink és királynéaink alkotják, hanem mindazok a kiemelkedő történelmi személyiségeink, akik a magyarság felívelő évszázadait követő înséges időkben mintegy „utóvédharcukat” vívják a szentségtől egyre inkább eltávolodó, fényhiányos világban szeretett nemzetükért és a fogyatkozó emberségért. Nem csoda hát, ha a nagyságos vezérlő fejedelem, II. Rákóczi Ferenc után a XIX. században már Rózsa Sándor is bekerülhet ebbe a sorba, aki szentelő hősként, bűneiért engesztelésül vesz részt a nemzet szabadságharcában.

Külön öröm számunkra, hogy munkatársunk, Szántai Lajos művelődéskutató ebben az évben megkapta a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkereszt (polgári tagozat) kitüntetését, mellyel a magyar történelem sajátos, új szempontú kutatása terén évtizedek óta végzett munkáját ismerték el. Gratulálunk és további elmélyült, múltunk újabb és újabb ismeretlen rétegeinek feltárására irányuló kutatótevékenységet kívánunk!

Az október végéig megvalósult jelenléti előadásokat 420 fő látogatta. A SzaRVaSNyoMoN szabadegyetem korábbi előadásai a Napúton.hu oldalon a Makoldi Sándor Központ menüpont alatti Archivum gombra kattintva megtekinthetők egy előadásra érvényes jegy, vagy sorozatbérlet vásárlását követően, melyet az alábbi felületen lehet megtenni:

<https://webshop.nmi.hu/product-list/18>

Skóciai Szent Margit - templomi üvegablak

FARKAS REBEKA

Az ízekben élő kultúra

– beszélgetés Prohászka Bélával

A Jókai 200 emlékévként a Nemzeti Művelődési Intézet Gasztrobusza az ország számos pontjára ellátogat, hogy Jókai Mór életművét a gasztronómia eszközeivel is közelebb hozza az emberekhez. Minden állomáson a hagyományos magyar ízek és a közösségi élmény találkozik, megmutatva, miként fonódik össze irodalmi, történelmi és kulináris örökségünk. Prohászka Béla Venesz-díjas mesterszakáccsal arról beszélgettünk, hogyan idézhető meg Jókai szellemisége az ízek által, és miként válik a gasztronómia a kultúra egyik legemberibb, legátélhetőbb kifejezőeszközévé.

Farkas Rebeka (FR): 2025 Jókai emlékévé. Hogyan kapcsolódik ehhez a gasztronómia, és miért éppen a Jókai-bableves került a középpontba?

Prohászka Béla (PB): Jókai Mór nemcsak az irodalomnak, hanem az életörömnök is mestere volt. Szerette az ízeket, az étkezés köré szerveződő társaságot, a jó beszélgetéseket. A Jókai-bableves pedig pontosan ezt az életérzést testesíti meg, hiszen gazdag, laktató, de mégis otthonos. Az eredeti recept füstölt malaclábbal és lóbabbal készült, a lóbabot pedig beáztatták, meghámozták, hagymás zsíron kissé megpirították és áttörték, ebből lett a híres „babcsúj” vagy „babczuszpájz”. Ezt Jókai gyakran fogyasztotta pirítóssal, amíg a leves főtt. A Nemzeti Művelődési Intézet Gasztrobuszában ezt az ízvilágot szeretnénk megidézni. Nemcsak a receptet, hanem azt a derűt és közvetlenséget is, ami Jókai személyiségét jellemezte.

FR: A receptet később Gundel Károly is feldolgozta. Miben változott az étel azóta?

PB: Gundel Károly a magyar gasztronómia egyik legnagyobb újítója volt, aki mindig mély tisztelettel fordult a hagyományok felé. Jókai bablevesét ő emelte az otthoni ízek világából az éttermi konyha rangjára. Gazdagította füstölt csülökkel, gyulai kolbásszal, friss zöldségekkel, például répával és zellerrel, de mégis megőrizte az étel eredeti karakterét. A tejföl, a csipetke és a petrezselyemzöld továbbra is a klasszikus Jókai-bableves elengedhetetlen részei maradtak. Mi is ezen az úton járunk, hiszen nem újraértelmezni szeretnénk, hanem hitelesen továbbadni ezt a hagyományt. A Jókai-bableves nem pusztán egy recept, hanem egy darab történelem, kulturális örökségünk egy meghatározó szelete, amelyet ma is ugyanazzal a szeretettel lehet tálni, mint százötven évvel ezelőtt.

FR: Sokszor hangsúlyozza, hogy a gasztronómia a kultúra része. Hogyan látja ennek a kapcsolatnak a mélységét?

PB: A gasztronómia az egyik legősibb kulturális önkifejezési forma. Minden nemzetnek megvannak a maga ízei, fűszerei, étkezési szokásai, ezek a történelem, a természeti környezet és a közösségi élmények lenyomatai. A magyar gasztronómia is ilyen: magában hordozza a Kárpát-medence sokszínűségét, a paraszti élet egyszerűségét és a polgári konyha kifinomultságát. Ha egy nép elveszíti az ízeit, az olyan, mintha saját múltjának egy darabját engedné el. Éppen ezért fontosnak tartom, hogy a Gasztrobusz programja ne csupán a főzésről, hanem a hagyományok továbbörökítéséről és az értékek megőrzéséről is szóljon.

FR: Milyen visszajelzéseket kap az emberektől, amikor a Gasztrobusz egy-egy állomásán személyesen találkoznak ezzel a gasztrókulturális élménnyel?

PB: Nagyon szép, őszinte reakciókkal találkozom. Sokszor lépnek oda idősebbek, akik megatottan mesélik: „ilyet a nagymamám főzött utoljára”. Ilyenkor nemcsak egy íz élményét idézik fel, hanem egy egész korszak hangulatát, a családi asztal melegét, egy rég elfeledett vasárnap illatát. A fiatalabbak számára ez inkább felfedezés, számukra sok esetben ez egy egészen új élmény. A Gasztrobuszban a főzés soha nem pusztán a receptekről szól. Minden alkalom egy közös beszélgetés arról, honnan jövünk, mit őrzünk, és mit szeretnénk továbbadni. Ez a párbeszéd az, ami hidat teremt a nemzedékek között, hiszen ugyanazok az ízek, amelyek egykor a nagyszülők konyháját betöltötték, ma is képesek összekötni minket egymással.

Közösségek, alkotás,
helyi értékek
– A kultúra emberközelben

IV.

R. SIMOR KATALIN

Mindenkit vár Kondornia

– A mese emberi szükségletünk

A mesék világa, ahogy gyerekként, úgy felnőttként is vonz mindannyiunkat. Egy olyan természetfeletti, varázslatos világ ez, amelyben az élet szépsége még érintetlenül, csillogón és esszenciálisan mutatkozik meg, ahol a történet igazságos véget ér, ahol egyértelmű, hogy mi a jó és mi a rossz és ahol végül a jó mindig elnyeri jutalmát – mondta Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár a Kondornia Mesetanoda megnyitóján.

Ki ne szeretne elmerülni a színes, izgalmas mesevilágban, felfedezni a valóságon és a képzeleten túli dimenziókat? – tette fel a kérdést az államtitkár asszony. - A mesék azonban még az általuk teremtett csodánál is jóval fontosabb rétegeket tartogatnak számunkra. Felelős vezetőkként ezeket az értékeket tettük mérlegre, amikor egy új közösségi tér megnyitásáról, illetve anyagi támogatásáról döntöttünk.

TÁRSADALOMKRITIKA ÉS EMBERSZERETET

Závogyán Magdolna szerint a mese a bennünket körülvevő kultúra első számú közvetítő közege. Ahogy fogalmazott, számunkra, magyar emberek számára ez nemcsak a Jankovics Marcell magyar népmeséiben vizuálisan is tovább örökített népi szimbólumokat és motívumokat jelenti, de nagy meseíró öregjeink, többek között Csukás István és Lázár Ervin munkásságát is. Jövőre ünnepeljük meseíró nagyságainak születésének 90. évfordulóját. Süsü, Mírmúr, Gombóc Artúr, vagy Mikkamacka alakja és még sorolhatnám, a mai napig azt a fajta kedveséget, humort, társadalomkritikát, emberszeretetet,

összességében a magyar kultúrát és közeget közvetítik, amit a jövő generációnak is szeretnénk átadni és ebben a térben megmutatni.

Szeretnék megemlékezni a közelmúltban elhunyt Sajdik Ferenc Kossuth-díjas és a Nemzet Művésze címmel kitüntetett grafikusművészünkéről, akinek rengeteg mesefiguránkat köszönhetünk, többek között Pompont, vagy A nagy Ho-ho-ho Horgászt, akiket most láthatnak is Kondorniaiban a kedves érdeklődők.

Fontos feltennünk azt a kérdést, mit nyújthat számunkra a Mesetanoda létrejötte. Jól tudjuk, hogy a mesék nemcsak csodavilágot teremtenek, ahova jó néha elmenekülni a gondok elől, hanem befogadásuk megalapozza az olvasástanulást, az irodalmi szövegeértést, a nyelvi tudatosságot. A meseterápiák támaszt nyújtanak gyermekeinknek, fiataljainknak a hétköznapiak kis és nagy gondjaival való megküzdéshez. És ami szintén a mesék nagyon fontos erénye: egy ideális értékrendet közvetítenek, így segítenek eligazodni a világban. A Mesetanoda „mese tanoda” és nem mesemúzeum. Ez fontos különbség. Egy ilyen helyszín akkor válik sikeressé, ha valóban birtokba veszi a közösség. Kicsik és nagyok egyaránt megtalálják az érdeklődésüknek megfelelő programot. Ha nemcsak meg tudja szólítani, de be is tudja hívni a látogatókat, olyan értékeket, interaktív közösségi élményt, tanulási lehetőséget nyújt számunkra, amely által elmondhatjuk, aki a falak közé belép, az kicsit jobb emberként távozik.

GYERMEKI KÍVÁNCISÁG ÉS FELNŐTT TAPASZTALAT

„Én igazán szeretlek. – Mi az, hogy igazán?! (...) Akkor talán olyan is van, hogy nem igazán? Ha nem igazán, akkor az már nem is szeretet. S ha szereti, akkor miért kell hozzá az az igazán? Vagy szeret valakit az ember, vagy sem.” – Nagy Edina, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője egy idézettel indította ünnepi gondolatait. - Szeretet. - Ezzel a szóval kezdődik minden és talán nem véletlen, hogy ezzel a szóval nyitom meg Kondorniát, a mesék új otthonát. A szeretet az, ami összeköt bennünket: gyermeket a szüleivel, felnőttet a gyermekkori emlékeivel, közösséget a múltjával és a jövőjével. És a szeretet az, ami minden mesében ott rejlik – kimondva vagy kimondatlanul.

Lázár Ervin meséi különösen közel állnak hozzánk. Az ő világa egyszerre játékos és bölcs, tele szeretettel és emberséggel. A Négyszögletű Kerek Erdő lakói – Vacs-kamati, Szörnyeteg Lajos, Bruckner Szigfrid, Dömdödöm és a többiek – nemcsak gyermekkoraik hősei. Ők a bizonyítékai annak, hogy a mesékben egyszerre van játék és bölcsesség, humor és szeretet. Generációk nőttek fel rajtuk, és ma már együtt olvassuk őket gyermekeinkkel, unokáinkkal. Ez az igazi híd, amely összeköti a múltat a jelenel, a gyermeki kíváncsiságot a felnőtt tapasztalattal. A mesékben mindig megtaláljuk azt, amit a mindennapokban keresünk: bátorságot, biztonságot, a közösség erejét. És itt, Kondorniában a mesék nemcsak felidéződnek, hanem újra és újra megszületnek.

MEGÉLNI A MESÉT

A kondorosi Fehérliliom Népfőiskola vezetője, Vojtkó Ferenc Kondornia történetét elevenítette fel a gondolat megszületésétől a megvalósításig. Mint mondta, a Nemzeti Művelődési Intézetnek volt egy rendkívül különleges és annál is remekebb programja. Úgy hívták, hogy Közöségi Mese projekt, amelynek egyik célja az olvasás népszerűsítése. Az volt a lényege, hogy közösségek jöjjenek össze Kárpát-medence szerte, és a saját településüknek a legendáját, mítoszát, meséjét dolgozzák föl, vagy írják le, rajzolják meg.

Kondoroson is elkezdünk kicsit álmodozni. Itt a betyárvilágnak köszönhetően legendagazdagság van, emellé kellett álmodnunk egy tündérvilágot. Nemrég Kőbányán jártam Megyeri János szobrászművész műtermében. Ott visszaköszöttek azok a csodák, amiket Csukás István és Lázár Ervin megalkotott a mesefiguráival. Ezek szinte életnagyságú bábként sorakoztak bezúfolva egy teremben. Akkor jött a gondolat, hogy mi lenne, ha ők ideköltöznének. De ha ideköltöznek, mit fognak itt csinálni? Hát mesemúzeumot! Viszont az nem annyira szerencsés, hiszen mi nem nézőket, „kultúrafogyasztókat”, hanem „megélőket” szeretnénk idehívni.

Miközben mindezt közösen végiggondoltuk, rájöttünk, hogy itt a Fehérliliom Népfőiskolán már valójában létezik egy tündérvilág: a gyógynövények világa. Minden gyógynövényt egy-egy tündér képvisel, jó tündér, mint például a Kamillavirág. Így született meg Madame Bonifác különleges teaháza, ahova vendéggént érkezhetnek ezek az életnagyságú szobrok. Ők egy panoptikumot alkotnak és van mellette a Mesetanoda, amelyben megszületett egy komplex mesepedagógiai program.

BÚJJ KI A BŐRÖDBŐL!

Aki ide betér, nemcsak néző, hanem bekapcsolódik egy-fajta foglalkozásba, megélejté válik egy folyamatnak, ezért kap egy útlevelet – magyarázza Vojtkó Ferenc. - Az útlevél oldalai arra biztatnak mindenkit, hogy írjanak, vagy éppen válasszanak maguknak egy karaktert, egy avatárt. Bele lehet bújni madám Bonifác, Wecker úr, Okulár Félix, Kamilla, vagy Lóna bőrébe, karakterébe. Akkor a meseszöveg magától elindul.

Ahogy mondtam, mindez Kőbányán kezdődött, tíz hónappal ezelőtt. A Nemzeti Művelődési Intézetnek volt egy igen romos állapotban lévő épülete, közel a Fehérlilium Népfőiskolához. A Népfőiskola Kossuth tér 5, ez Kossuth tér 3. Mi legyen ennek az épületnek a sorsa? Akkor jött az a bátor gondolat, hogy ebből varázsoljunk ilyen közösségi teret. Hosszú munkának, összefogásnak, közös tervezésnek köszönhetően alakulhatott át ez az elhanyagolt épület ilyené. A fő támogató a Nemzeti Művelődési Intézet volt, a Fehérlilium Népfőiskola mellett.

A legfontosabb az, hogy ha megérkezik ide mondjuk egy négytagú család, lássa meg a tündéreket, szálljon fel a képzeletbeli gőzösre, vagy tutajra, induljon el a meseszöveg útján s a végén szülessen meg a közös családi mese.

JOBBA, NEMESEBBÉ VÁLNI

Nagyszüleink, dédszüleink a népmeséken nőttek föl – fűzte még hozzá az elhangzottakhoz Závogyán Magdolna. - A mi generációnknak már szerencséje volt, mert a Kecskeméti Rajzfilmtúdió meg is jelenítette ezeket a népmeséket csodálatos grafikával. Azután jött egy újabb generáció, akik nem feltétlenül a népmesékbe kapaszkodnak, de Csukás, Lázár Ervin és Sajdik révén nemcsak a rajzokkal, hanem a bábok által is kaptak olyan minőségi kulturális élményt, amely meghatározta a gyerekkorukat. Beérkezünk ebbe a csodátérbe, ahol alapvetően interaktív lehetőségek vannak, egy olyan világ, amely nagyon szép színes, tele van rajzokkal, tele van állatokkal, növényekkel. Ez a tér lehetőséget ad arra, hogy itt a gyerekek, a felnőttek, illetve a családok együtt, a mesevilágában éljék meg a hétköznapjaikat. Játshatnak a gyermekek a bábok között, kézműves foglalkozásokon vehetnek részt, betekínthetnek, bekukucsálhatnak a csodákba, mesék szövődhetnek. A mesék régen is úgy születtek, hogy az asszonyok tollfosltság közben elmesélték bánataikat, örömeiket és beleszótták a mesékbe. Mi sem szeretnénk másképp, mint ahogyan régen volt: mindenki élje meg, illetve mesélje el a saját meséjét, és ezt, ha lehet, akkor mondjuk is el egymásnak. Idehozhatjuk örömeinket, bánatainkat és talán valahogy így egy kicsit jobbá válunk, egy kicsit nemesedünk.

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA

A mesék ereje

– múltunk, kultúránk
és jövőnk szövete

Závogyán Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium kultúráért felelős államtitkára a Kondornia Mesetanoda és Panoptikum ünnepélyes átadásán elmondott beszédében a magyar mesekultúra közösségformáló erejéről és időtálló értékeiről szól.

„Értékteremtő programok sorában nyitja meg kapuit a Mesetanoda, az a közösségi tér, amely a mesék világát a közösségi élet aktív részévé teszi. A mesék birodalma, legyen az gyermeki vagy felnőtt szemmel nézett, mindig vonzó és szükségszerű: ott bontakozik ki az élet tiszta, érintetlen szépsége, ott értelmeződnek újra az egyszerű igazságok – mi a jó és mi a rossz –, és ott ragyog fel újra az a hit, hogy a jó végül jutalmat nyer. A mesék színes, izgalmas valósága nem csupán menedék a képzeletnek: egy mélyebb, formáló erő, amely túlmutat a csodán.

Amikor az új közösségi tér létrehozásáról és annak támogatásáról döntöttünk, nem csupán egy épület sorsáról volt szó, hanem arról, hogy mely értékeket kívánjuk továbbadni. A mesék elsődleges kulturális közvetítői a generációk közötti átörökítésnek: formálják a nyelvi tudatosságot, megalapozzák az olvasástudást és az irodalmi szövegértést, és segítenek eligazodni az érzelmi világban. A meseterápiák módszerei támogatást adnak a gyermekeknek és fiataloknak a mindennapi gondok feldolgozásában, és a mesék, mint érték közvetítők, irányt mutatnak abban, miként maradjunk emberségesek és nyitottak.

A nagyszüleink és dédszüleink a népmeséken nőttek fel, a mi generációnknak pedig már megadatott az a szerencse, hogy a Kecskeméti Rajzfilmstúdió és Jankovics Marcell munkái révén láthattuk e meséket életre kelni. Csodálatos grafikákkal és rajzfilmekkel ajándékozták meg gyerekkorunkat. Az utánunk jövő nemzedékek már más formákban találkoztak a magyar kultúra ősi motívumaival, mégis ott él bennük a Lázár Ervin, Csukás István vagy Sajdik Ferenc által képviselt szellemiség, amely egyszerre adott játékos, humoros, mégis mély kulturális élményt. Ők nemcsak a rajzok és a történetek, hanem a bábok világán keresztül is meghatározták azt a minőségi gyermekkor-élményt, amely mindannyiunk lelkében nyomot hagyott.

A Kondornia Mesetanoda és Panoptikum ezért több mint egy kiállítótér: egy csodatér, amelyben a gyermekek és a felnőttek egyaránt elmerülhetnek a színes, gazdag, rajzokkal és motívumokkal teli mesevilágban. Itt minden tér interaktív, a bábok között játszani lehet, kézműves foglalkozásokon alkotni, és betekinteni a mesék kulisszái mögé. Ahogyan régen az asszonyok tollfosztás közben mesélték el bánataikat és örömeiket, úgy szövődnek ma is a történetek: személyes élményekből, közös emlékekből, kimondott és megélt mesékből. Ez a hely arra hív, hogy mindenki elmesélhesse a saját történetét és meghallgassa a másikat.

A magyar mesehagyomány sokszínűsége egyszerre vizuális és irodalmi örökség. Nemcsak Jankovics Marcell népi szimbólumokkal átszőtt világa gazdagít bennünket, hanem a nagy meseírók – Csukás István, Lázár Ervin és alkotótársaik – művei, valamint az őket kísérő grafikusok, köztük Sajdik Ferenc munkássága is. Sajdik figurái – Pom Pom, a Nagy Ho-ho-ho horgász, Mirr-Murr – nem csupán mesefigurák, hanem a magyar humor, kedvesség és emberség jelképei. Jövőre különös jelentőséggel emlékezünk majd Csukás István és Lázár Ervin születésének 90. évfordulójára, akiknek öröksége továbbra is meghatározza a magyar mesekultúra arculatát.

A Mesetanoda nem múzeum; célja nem a múlt lezárása, hanem annak életben tartása. Akkor teljesedik be valódi küldetése, ha a közösség birtokba veszi, ha a kicsik és a nagyok egyaránt megtalálják benne a saját útjukat, ha nemcsak megszólítja, hanem be is hívja a látogatót, és olyan élményt nyújt, amely gazdagít, tanít és formál. Ez a tér lehetőséget ad arra, hogy gyerekek, felnőttek és családok együtt éljék meg a mesék világát, közösen hozzák ide örömeiket és bánataikat, és ezáltal mindannyian egy kicsit nemesedjünk.

A Kondornia Mesetanoda és Panoptikum megnyitásával egy új fejezet kezdődik: a hely, ahol a mesék életre kelnek, és ahol a közösség újra felfedezheti a csodát, immár együtt, gyermeki lélekkel és felnőtt szívvel.”

NAGY EDINA

A szeretet meséi

– Kondornia születése

„Én igazán szeretlek.

– **Mi az, hogy igazán?! (...) Akkor talán olyan is van, hogy nem igazán? Ha nem igazán, akkor az már nem is szeretet. S ha szereti, akkor miért kell hozzá az az igazán? Vagy szeret valakit az ember, vagy sem.**”

Szeretet.

Ezzel a szóval kezdődik minden és talán nem véletlen, hogy ezzel a szóval nyitom meg Kondorniát, a mesék új otthonát.

A szeretet az, ami összeköt bennünket: gyermeket a szüleivel, felnőttet a gyermekkori emlékeivel, közösséget a múltjával és a jövőjével. És a szeretet az, ami minden mesében ott rejlik – kimondva vagy kimondatlanul.

Lázár Ervin meséi különösen közel állnak hozzánk. Az ő világa egyszerre játékos és bölcs, tele szeretettel és emberséggel. A Négyszögletű Kerek Erdő lakói – Vacskamati, Szörnyeteg Lajos, Bruckner Szigfrid és Dömdödöm – nemcsak gyermekkori hősei. Ők a bizonyítékai annak, hogy a mesékben egyszerre van játék és bölcsesség, humor és szeretet. Generációk nőttek fel rajtuk, és ma már együtt olvassuk őket gyermekeinkkel, unokáinkkal. Ez az igazi híd, amely összeköti a múltat a jelennel, a gyermeki kíváncsiságot a felnőtt tapasztalattal.

A mesékben mindig megtaláljuk azt, amit a mindennapokban keresünk: bátorságot, biztonságot, a közösség erejét. És itt, Kondorniaiban a mesék nemcsak felidéződnek, hanem újra és újra megszületnek.

A Nemzeti Művelődési Intézet nevében köszönöm mindazoknak, akik hittek ebben az álomban, és munkájukkal, kitartásukkal létrehozták ezt az egyedülálló helyet. Ez a ház nem csupán falak és termek összessége, hanem élő közösségi tér, ahol a szeretet és a mese összetartó ereje mindannyiunkat gazdagít.

Legyen Kondornia a találkozások helye. Legyen a szeretet, a közösség és a mese otthona. És legyen minden gyermeknek és felnőttnek újra és újra emlékeztető arra, amit Lázár Ervin írt: „vagy szeret valakit az ember, vagy sem.”

Kívánom, hogy Kondornia mindannyiunk szívében a Négyszögletű Kerek Erdővé váljon, egy helyé, ahol jó megérkezni, jó időzni és ahonnan mindig viszünk magunkkal egy darabot a mesék varázsából.

Köszönöm a figyelmet.

Kondornia nyitvatartása:

Hétfő: zárva

Keddtől péntekig: 15.00 - 18.00

Szombat/ Vasárnap: 10.00 - 15.00

Csoportos bejelentkezés esetén ettől eltérő időben is van lehetőség.
Egyeztetés: telefonon, e-mailen, személyesen: Fehérliliom Népfőiskola

Elérhetőség:

5553 Kondoros, Kossuth utca 3.
jelentkezes@feherliliomnepfo.hu

+36 30 430 1814

VOJTKÓ FERENC

„Ahol a tündérek teát főznek és a mesék életre kelnek”

Vojtkó Ferenc, a Fehérliliom Népfőiskola ügyvezető igazgatója a Kondornia Mesetanoda és Panoptikum ünnepélyes megnyitóján mondott beszédében idézte fel a kezdeményezés születését és üzenetét.

A Nemzeti Művelődési Intézetnek volt egy rendkívül különleges és annál is remekebb programja: az Olvasás népszerűsítése. A kezdeményezés célja az volt, hogy a Kárpát-medence különböző közösségei összegyűljenek, és saját településük legendáit, mítoszait, meséit új formában dolgozzák fel – megírják, megrajzolják, továbbadják. Kondoroson is elindult a közös álmódzás: vajon nekünk van-e saját legendánk? Hamar rájöttünk, hogy bizony van, mégpedig bőséggel. A betyárvilág öröksége olyan gazdag kincsesláda, amely szinte hívta maga mellé a képzeletet. És akkor megszületett a gondolat, hogy e gazdag múlt mellé álmódjunk valami újat – egy tündérvilágot.

Ez a felismerés Kőbányán született meg bennem, amikor Megyeri János szobrászművész műtermében jártam. Ott, egy zsúfolt teremben, életnagyságú bábok sorakoztak: Süsü, a sárkány, a Nagy Ho-ho-ho horgász, Pom Pom, Mirr-Murr és még sokan mások. Ahogy körbenéztem, visszaköszönt rám mindaz a varázslat, amit gyermekkorunkban Csukás István vagy Lázár Ervin történeteiből ébresztettek bennünk. Abban a pillanatban megszületett a gondolat: mi lenne, ha ezek a figurák ideköltöznének?

De ha ideköltöznék, mit csinálnak majd itt? Hiszen nem egyszerű múzeumot szerettünk volna létrehozni. A közművelődés világában megtanultuk, hogy a kultúrát nem elég nézni, azt megélni kell. Nem nézőket, hanem résztvevőket, alkotókat szeretnénk.

Így született meg a gondolat, hogy a betyárvilág mellett itt, Kondoroson otthonra találjon egy másik birodalom is: a tündérek világa. A gyógynövények más perspektívából nézve mind egy-egy tündért rejtenek – jóságos lényeket, akik gyógyítanak, segítenek és mesélnek. Így született meg Madame Boniface teaháza, ahová első vendégként megérkeztek az életnagyságú mesefigurák. Ők most már nemcsak nézők vagy díszek, hanem a Kondornia Panoptikum részesei, akik újra és újra meséket hívnak életre. Innen indult a Mesetanoda is, ahol egy komplex, mesealapú pedagógiai program született meg.

Aki ide belép, nem csupán látogató, hanem a mese részese lesz. Útlevelet kap, amely arra biztatja, hogy válasszon magának egy karaktert: Madame Boniface, Wecker úr, Okulár Félix, Kamilla vagy Lóna bőrébe bújhat. És abban a pillanatban, ahogy megszületik ez a választás, a mese is elindul. Kondornia világában mindenki saját történetét éli meg.

Tíz hónappal ezelőtt mindez még csak egy álm volt, és egy romos vályogépület a Fehérliliom Népfőiskola szomszédságában, a Kossuth tér 3. szám alatt. A Nemzeti Művelődési Intézetnek ez az épülete évek óta várt arra, hogy új élet költözzön bele. Hosszas tervezés, kitartó munka és sok-sok közös gondolkodás eredményeként, a Fehérliliom Népfőiskola és az Intézet támogatásával ma már egészen más kép fogadja az ide látogatót: a romos falak helyén színes, élettel teli tér született, ahol tündérek, mesefigurák, gyerekek és felnőttek együtt szövik tovább a történeteket.

Kondornia tehát nemcsak egy ház, hanem élmény, találkozás és közösség. Jön egy négytagú család, mindannyian kapnak egy útlevelet, és elindulnak a felfedezés útján. Olvassák a feliratokat, megállnak a tündérek mellett, gondolatban felszállnak a gőzösre vagy a tutajra, beszélgetnek, nevetnek, és észre sem veszik, hogy közben megszületett a saját közös meséjük. Ez a pillanat, ez a bensőséges, játékos együttlét Kondornia igazi lényege.

Itt, ahol a betyárvilág és a tündérvilág találkozik, ahol a múlt és a képzelet egymásra mosolyog, a magyar meseirodalom kincsei új életre kelnek. Kondornia a mesék otthona, ahol gyerekek, pedagógusok, családok és barátok együtt élhetik át a kultúra varázsát. A mese itt nemcsak hallgatnivaló, hanem közös élmény, amely közel hoz bennünket egymáshoz.

Ezért kívánom mindenkinek, aki belép ide, hogy hagyja kint a hétköznapiakat, és engedje, hogy megtörténjen vele a csoda. Mert Kondorniaiban – a mesék otthonában – a csoda mindig megtörténik.

MARKÓ ANITA

Úton a közösség felé

– A települési kultúra és a helyi identitás megerősítése közös utazásokkal

A Nemzeti Művelődési Intézet „Közösségépítő Kultúránk” (KÉK) elnevezésű országos programsorozata az elmúlt években rendszeresen megvalósuló kezdeményezésként járul hozzá a hazai kulturális-közművelődési élet élénkítéséhez, amely előadó-művészeti és közösségépítő jellegénél fogva egyszerre kulturális és társadalmi célokat szolgál. Célja, hogy a kultúra ne csupán passzív befogadást jelentsen, hanem olyan aktív közösségi élmény legyen, amely révén a települési közösségek, civil csoportok, közművelődési szakemberek új impulzusokat kapnak, és megerősödvé térnek vissza saját közegükbe.

EGYÜTTLÉT, ÉLMÉNY, KAPCSOLATÉPÍTÉS

Az egész napos komplex programra külön buszos utazással településvezetőket, közművelődési intézmények és színterek munkatársait, művelődő közösségek és amatőr művészeti csoportok vezetőit, tagjait, kulturális civil szervezetek képviselőit várják a szervezők. A program része az egyes kulturális intézmények megtekintése, szakmai beszélgetések és közművelődési jó gyakorlatok megismerése, interaktív, értékközvetítő közösségi programok, valamint egy-egy színházi előadás vagy koncert, táncbemutató megtekintése. Az eseménysorozat egyszerre ösztönzi a részvételt, a közösségi együttlétet, az élmény- és kapcsolatépítést, megjelenik benne az identitás erősítése, a közösséghez tartozás élménye, az együtt átélt kulturális pillanatok értéke.

A sorozat több helyszínen valósul meg, tipikusan olyan intézményi és természeti környezetben, amelyek egyszerre kínálnak kulturális látványosságot, mutatnak

be közművelődési jó példákat, ugyanakkor közösségi térként is működnek. A Nemzeti Művelődési Intézet székháza mellett a Hungarikum Liget (Lakitelek), a Gyulai Almásy-kastély és Látogatóközpont, illetve a Gyulai vár, vagy például a Kárpát medencei Művészeti Népfőiskola létesítményei (Kápolnásnyék) és a Fehérliliom Népfőiskola (Kondoros) is szerepelnek a program helyszínei között.

A Közösségépítő kultúránk eseményei nem pusztán bemutató előadásokat és előadó-művészeti programokat kínálnak – fontos eleme a programnak, hogy a közösség „együtt van”, azaz az utazás, a közös megérkezés, a közös ebéd, a közös élmények és beszélgetések mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a résztvevők ne csak passzív közönségként kapcsolódjanak be, hanem aktív, egymással kapcsolatba kerülő, egymásra ható közösségi tagokként.

TÖBB TÍZEZER RÉSZTVEVŐ

A program emellett segít a települési közösségi életet működtető személyek számára új perspektívát nyitni: egy kis település művelődési háza vagy civil szervezete számára lehetőség az országos hálózatba bekerülni, találkozni más közösségekkel, megtapasztalni, hogy a saját tevékenységük része egy nagyobb egésznek. Az utazás során új élményeket, inspirációkat nyernek, megtapasztalnak jól működő modelleket, amelyekből a saját településeik igényei és lehetőségei szerint akár azonnal adaptálhatnak úgynevezett joggyakorlatokat: a program révén nőhet a helyi közművelődés színvonala, illetve erősödhet a civil és közösségi aktivitás.

A programba évente több tízezer résztvevő kapcsolódik be, több száz településről érkeztek közösségi csoportok, közművelődési szakemberek, a program több évad alatt egyre nagyobb teret nyer. A „Közösségépítő Kultúránk” programsorozat tehát olyan komplex kezdeményezés, amely egyszerre kulturális, közösségépítő és élménycentrikus. A programsorozat fontos eszköze annak, hogy a kultúra ne sziget-élmény legyen, hanem kapcsolódási pont az emberek és közösségek között. Magyarország számos települését megszólítva a program hozzájárul a közművelődési intézmények és civil közösségek megerősödéséhez: új szakmai ismereteket kínál, tanulási és élménylehetőséget biztosít, valamint – ami talán a legfontosabb – emlékezetes, motiváló élményt ad, amely a későbbiekben is visszahat a helyi közösségi életre.

A kultúra itt egy együtt megélt történet, amely megerősíti a közösségeket, és 2025-től már az elszakított nemzet-részek magyar közösségei felé is új perspektívákat nyit.

R. SIMOR KATALIN

„Akinek egyszer az agyagba ragadt a keze, annak nincs menekvés...”

– Németországban is csodájára jártak a nádudvari fekete kerámiának

Idén szeptemberben egy nagy nemzetközi fesztiválon, Hüfingenben mutathatta be alkotásait Ifjabb Fazekas István népi iparművész. A 33. Internationale Keramikwochen egy középkori városka hagyományos rendezvénye közel a Dunaforráshoz, a svájci-francia határnál. A szervezők évekre előre terveznek, delegációkkal járnak Európaszerte a kiállításokat. Így talákoztak Fazekas István munkásságával is. A nádudvari művésznak közel három év állt a rendelkezésére, hogy a kiállításra felkészüljön. Ez alatt az idő alatt több mint százötz tárgyat készített.

- A fekete kerámia kuriózum, Európában már alig található, Indiáig vagy Mexikóig kell utaznunk, ha működő műhelyeket akarunk látni – mondja Fazekas István. – Nem véletlen, hogy a közönség – mind a szakma, mind pedig az érdeklődők – rácsodálkoztak a nádudvari fekete cserepekre.

„A TÚZ ÉS A FÖLD MŰVÉSZETE”

A szlogen együtt öröklődik a családi hagyományokkal. 1951-ben szerepelt először egy plakáton. Szebben azóta sem tudta senki megfogalmazni a fekete kerámia lényegét – véli az alkotó. A valamikor Nádudvar határában fellelhető, magas vastartalmú, jó minőségű agyagból kezdték készíteni ezt az ősi cserepet. A technika hét-nyolcezeréves. Az égetés kizárólag fatüzelésű kemencében történik, a lefojtott füst színezi feketére a tárgyakat.

- A díszítése is egyedülálló, kavicsal dörzsöljük fényesre a felületet, azzal alakítjuk ki a motívumokat. Ezt a műveletet nevezzük „sikálásnak”. Ettől is teljesen odavoltak a látogatók, hogy kővel ilyen mintákat lehet készíteni.

Az első írásos emlék, egy dézsmajegyzék, amely 1714-ben említi meg a Fazekas családot, de Fazekas István szerint a kezdetek még korábbra nyúlhatnak vissza. Számításuk szerint a mostani generáció már a tizenegyedik, ami önmagában is hihetetlen szám, a dinasztiákat általában két-három generáció alkotja.

- Számomra is felfoghatatlan ez, de ajándékként élem meg. A műhelyben nőttem fel, ez volt a természetes közegem. „Belesodródtam” a szakmába, ha úgy tetszik, de saját választásom is volt, mert rajongásig szerettem mindig is ezzel foglalkozni. Nagypám már 25 éve nincs köztünk, de még volt szerencsém vele együtt dolgozni. Sok apró trükköt mutatott, amit nem lehet megtanulni, csak ellesni, megtapasztalni. Ő mondta azt, hogy akinek egyszer az agyagba ragadt a keze, annak nincs menekvés. Az első kiállításom 17 éves koromban volt...

„JÓ LESZ AZ, KISFIAM”

- Nagypám nem közvetlenül nekem, hanem a három fiának, köztük az édesapámnak adta át a tudását, de figyelemmel kísérte az előrehaladásomat – meséli Fazekas István. – A halála előtt nem sokkal eljött a műhelyembe, körbejárt és egyenként kézbe vette minden munkámat. Végül csak ennyit mondott: jó lesz az, kisfiam. Ekkor találkoztunk utoljára.

A Fazekas család legifjabb tagja a 7 éves Pistike. Már barátkozik az agyaggal, néha korongozik is, de csak annyit, amennyi kedve van hozzá, meséli az édesapja. Mint mondja, semmiképpen nem szeretné, ha ez kényszer lenne. Most az a cél, hogy megszeresse a mesterséget, mert ezt csak akkor lehet jól csinálni. A tárgyakra is kihat, ha nem szívvel-lélekkel csinálja az ember. De tény, hogy benne van a család reménysége, most úgy tűnik, ő az egyetlen, aki folytathatja a hagyományt, tekintve, hogy az unokatestvérek és azok gyermekei már más, a kornak megfelelő, trendi foglalkozásokat választottak.

- Egy reggel a fiam felült az ágyban és azt mondta: apa, nekem csak tovább kell vinnem ezt a Fazekas dinasztit! Nem tudom, honnan vette ezt, talán iskolai sugallatra, mert én ilyet nem mondtam neki, nem akarom, hogy nyomassa a felelősség. De persze azért kicsordult a könnyem.

A CUMITÓL AZ OROMDÍSZEKIG

Fazekas István a Nemzeti Művelődési Intézethez is számos szállal kapcsolódik, a kezdetektől segíti a Hajdú-Bihar Vármegyei Igazgatóság munkáját plakettek, gyerekeknek szánt nyakbavalók és ajándéktárgyak készítésével. Számos előadást és bemutatót tartott szakmai napokon, részt vett a Magyar Értékek Napján és ott bábáskodott a Komatál program születésénél is. Ez az utóbbi projekt különösen kedves a szívének, mert egy régi hagyomány újratelendítésére vállalkozott, ahogy a fekete kerámia készítésével nap, mint nap ő maga is. A nap nagy részét a műhelyében tölti, bár sokszor főleg az éjszakai órákat, hogy ne a családjától vonja el az időt. Számos megrendelésnek kell eleget tennie. Mint meséli, hamarosan Győrben nyílik egy új galéria, ahová kértek tőle egy teljes kollekciót, az isztambuli magyar nagykövetség reprezentációs ajándéktárgyakat rendelt, novemberben pedig a debreceni Nagytemplomban nyílik a Fazekas család fazekas tagjainak tárlata. Ebben a térben egyébként korábban feleségével, Sütő Brigittával hímvő népművésszel is volt már közös kiállítása.

- Jövőre leszek 50 éves, ebből az alkalmából szeretnék egy olyan jubileumi kiállítást rendezni Nádudvaron, ahol az édesapám munkái és a fiam apróságai is megjelenéne az én alkotásaim mellett. Távlabbi terveim között szerepel még egy album kiadása is, amelyben összegyűjtenénk az elmúlt évszázadokban felhalmozódott hatalmas forma- és motívumkincset. Szeretnék olyan tárgyakat is megmutatni, amelyekről mesélni lehet és amelyekről a mai „műanyagizált” világunkban nem is sejtjük, hogy egykor a fazekasok készítették. Ilyen például a tölcsér vagy a cumi, de olyan különlegességeket is, mint az úgynevezett „szenes”, ami egy nagyméretű kilyuggatott fedeles edény, amibe paraszt tettek eleink és arra ültek a szekéren, hogy melegen tartsa őket, vagy az oromdíszek, amik nem egyszerűen csak kupás cserepek voltak, hanem meséltek arról, ki lakik a házban és még a vallási hovatartozásáról is adtak információt.

ETTŐL VAGYUNK MÁSOK...

A népi iparművész szerint a fekete kerámia azért képes napjainkban is megmaradni, mert meg tud újulni, alkalmazkodik a korhoz, a megváltozott igényekhez. Muszáj időről időre leporolni, hogy ne váljon avittá, vagy múzeumi tárgygyá. A hagyományos cseréppipa vagy gyertyamártó mellett ott kell lennie a modern lakásba is bevihető gyümölcsöstálnak például. Mindig kell, hogy funkciója legyen a mai ember számára is.

- Vannak népek, akikről csak azért tudunk, mert megtaláltuk használati tárgyaik, cserepeik néhány darabját. Ki tudja, pár ezer év múlva mit és elő majd az akkori régész a földből. Talán a fekete kerámia darabjait is. Nem szabad, hogy ezt a hagyományt elveszítsük, hiszen ettől vagyunk mások: magyarok.

Szerzői bemutatások

DOMOKOS LÁSZLÓ

Okleveles közgazda, szakközgazdász, címzetes egyetemi tanár. Közgazdászként több mint három évtizede foglalkozik a közpénzügyek, a szervezetfejlesztés és a stratégiai vezetés kérdéseivel. Pályafutása során országgyűlési képviselőként, frakcióvezető-helyettesként és megyei közgyűlési elnökként is dolgozott, később pedig az Állami Számvevőszék elnökeként irányította a szervezet munkáját. Elnöke volt a Pénzügyi Szemle szerkesztőbizottságának és a Magyar Pénzügyi–Gazdasági Ellenőrök Egyesületének, valamint tagja a Költségvetési Tanácsnak. Jelenlegi munkájának fókuszja a vezetés- és integritásmenedzsment, valamint a jól irányított, fenntartható szervezeti működés kialakítása. Tanácsadóként és kutatóként a közszféra és a gazdasági társaságok fejlesztését támogatja, munkáját a „jó gazda” szemlélete és az értékalapú vezetés iránti elkötelezettség határozza meg. 2019-ben jelent meg Ellenőrzés – a fenntartható jó kormányzás eszköze című könyve. Szakértőként, előadóként és szerzőként ma is aktív szereplője a szakmai közéletnek.

DR. JUHÁSZ ERIKA

Okleveles művelődési és felnőttképzési menedzserként a Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett 1998-ban, majd ugyanitt (az akkor már Debreceni Egyetemen) szerezte meg PhD fokozatát 2005-ben. Közművelődési szakértő, valamint a Közművelődési Akkreditációs Bizottság tagja. A Debreceni Egyetem oktatója 1998- tól, 2011-től tanszékvezető docense. 2015 óta a Nemzeti Művelődési Intézet Kárpát-medencei magyar közművelődési képzési és kutatási folyamatainak vezetője, jelenleg az Intézet szakmafejlesztési igazgatója. Számos civil szervezet aktív tagja, elnöke a KultúrÁsz Közhasznú Egyesületnek, valamint a Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesületének, alapító tagja a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesületnek. Az MTA köztestületi tagja, elnöke az MTA DAB Művelődéstudományi Bizottságának. Főszerkesztője a Kulturális Szemle folyóiratnak, szerkesztőbizottsági tagja a Hungarian Educational Research Journal nemzetközi folyóiratnak. Fő kutatási területei: közösségi művelődés, közművelődés és képzés- felnőttképzés kapcsolata, a felnőttképzés és a közösségi művelődés intézményrendszere, módszertana, közösségfejlesztés, civilek a kultúrában és az oktatásban. Fő műve: A felnőttek képzése és művelődése egykor és ma Magyarországon (2016., Csokonai Kiadó, Debrecen, elérhető: <http://mek.oszk.hu/16200/16283/>). További több mint 200 írása elérhető a Magyar Tudományos Művek Tárában (www.mtmt.hu).

DR. PONYI LÁSZLÓ

Történelem, filozófia szakos tanári, népművelői és igazgatásszervezői végzettséggel rendelkezik. Közművelődési szakértő, a neveléstudomány doktora. 2013 óta lát el különböző feladatokat a Nemzeti Művelődési Intézetben, jelenleg az Intézet Szakmafejlesztési Igazgatósága Kutatási Központjának a vezetője, tudományos kutató. Az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar egyetemi adjunktusa. Harminc éve dolgozik a közművelődés különböző szakmaterületein és oktat a felsőoktatásban. Tíz éve a Közművelődési Akkreditációs Bizottság és hét éve a Kulturális Szemle Online Tudományos Folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. 2021-től az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Andragógia Albizottság tagja. Tagja továbbá a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesületnek, korábbi elnöke, jelenleg elnökségi tagja az Egri Nagycsaládok Egyesületének, az Egri Kálvin Ház Alapítvány kuratóriumi tagja. Szakértői és kutatási területei: kultúra és közigazgatás, a kultúra intézményrendszere, változásai a rendszerváltást követően, kulturális és társadalmi tőke a közösségi művelődésben, mozgóképkultúra.

ERDÉLYI ERZSÉBET

Az Eötvös József Főiskola elvégzése után 2007-ben kapott művelődésszervező diplomát a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán. Szakmai munkáját a nagy múltú Pest Megyei Közművelődési Intézetnél kezdte. 2013-ban, a Nemzeti Művelődési Intézetbe történő beolvasást követően még egy ideig Pest megyében, majd a 2015-től a Komárom-Esztergom megyei irodában folytatta munkáját. 2016-tól 2018-ig az Országos Kulturális Közfoglalkoztatási Programot irányította. A közfoglalkoztatási programok lezárását követően a Projektkoordinációs Központ vezetője lett. Hozzá tartozott a Bűvös Bábos Program és a Pajtaszínház Program, szerkesztésében jelentek meg a projekteket bemutató kiadványok. 2022-ben vette át a Minőségfejlesztési Központ vezetését, ahol a szakfelügyelet és a minőségügyi rendszer működtetése, valamint a szakfelügyeleti rendszer fejlesztése a munkája.

ÉLES KRISZTINA

2002-ben a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán művelődésszervező szakon végzett PR-menedzser és nonprofit menedzser képesítéssel. Ezt követően 2006-ban a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán művelődésszervezőből egyetemi oklevelet is szerzett. A tanakajdi Petőfi Sándor Művelődési Ház vezetője, majd a Régiógazdaság és a Helyi Érték magazinok főszerkesztője volt. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Módszertani Központjának vezetője, kulturális szakértő.

FARKAS REBEKA

Kulturális mediáció mesterszakon végzett a Debreceni Egyetemen. 2020 júniusa óta dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézet Szakmai Igazgatóságán módszertani referensként, ahol részt vett a Bűvös Bábos és Pajtászínház mintaprogramok koordinálásában, szakmai projektek lebonyolításában. 2023-tól az Intézet Kommunikációs Központjának munkatársa, feladatai közé tartozik az online felületek kezelése mellett a szakmai anyagok, kiadványok szerkesztése.

GYÖNGY PÉTER

A Debreceni Tanítóképző Főiskolán ismerkedett meg Makoldi Sándorral, aki tanárként, festőművészként, néprajzkutatóként a szerves magyar hagyomány alkotó továbbörökítésének szentelte életét. Ez a szembesülés nemzeti műveltségünk értékeivel egész későbbi életpályáját meghatározta. 1987-től 2012-ig dolgozott a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, a későbbi Debreceni Egyetemen. Az Egyetem Galéria az országos tárlataival, a közel négy évtizeden át folyamatosan működő szabadegyetem, az Universitas hangversenysorozat, egy-egy meghatározó elemévé vált az egyetem, sőt Debrecen város és a tágabb régió kulturális életének. 2013-tól a Debreceni Művelődési Központ munkatársaként – számos egyéb tevékenysége mellett – a debreceni betlehemes találkozó Szellemi Kulturális Örökség nemzeti jegyzékre vételének teljes jelölési folyamatát koordinálta. Ennek eredményeként a debreceni találkozó hagyomány-átörökítési gyakorlatát 2015-ben felvették a Szellemi Kulturális Örökség Jó gyakorlatok nemzeti regiszterébe. Élete másik fő működési területe a civil szervezeti lét: a több mint negyedszázados Motolla Egyesület Debrecen elnökeként a magyar szerves műveltség értékeinek megújító, éltető továbbadását szolgáló rendszeres családi rendezvények és más egyesületi alkalmak szervezésének felelőse. 2022 óta dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézet Makoldi Sándor Központjának vezetőjeként. 2019-ben megkapta Debrecen város Csokonai-díját. 2024-ben a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesült.

MARKÓ ANITA

2013-ban diplomázott, tanulmányait andragógia szakon és művelődésszervező szakiránnyal végezte a Kodolányi János Főiskolán. 2014-től Nógrád vármegyében polgármesterként vett részt komplex településfejlesztési és közösségfejlesztési tevékenységek irányításában, majd ezt követően közművelődési szakmai munkakörökben dolgozott. 2021-ben a Széchenyi István Egyetemen szerzett mesterdiplomát Kulturális mediáció szakon. 2021-től a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, elsőként módszertani referensként a Heves Vármegyei Igazgatóság tagjaként dolgozott, majd az Intézet Hálózati Központjának központvezető helyetteseként kapcsolódott be az országos kiterjedésű feladatellátásba. Jelenleg a Szakmai Projektkoordinációs Központban kiemelt projektek operatív megvalósításában vesz részt.

MARKSZ LEVENTE

A Pécsi Tudományegyetemen 2004-ben művelődésszervező majd 2021-ben kulturális mediátor végzettséget szerzett. Két évig tanított kézművességet alapfokú művészetoktatási intézményben. Civil szervezeteknél hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatására vezetett projekteket. 10 évig a Pécsi Kulturális Központ külsős, 4 évig főállású munkatársa. 2009 óta a JátsszMa Társasjáték Klub alapító tagjaként dolgozik a társasjátékozás népszerűsítéséért. 2018 óta a Nemzeti Művelődési Intézet módszertani referense, közművelődési szakértő.

MIHALCSIK MÁRTA

2013-2023 között a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Vármegyei Igazgatóságának módszertani referense, igazgató-helyettese, 2023. augusztus 1-től a Szakmai Igazgatóság szakmai főmunkatársa. Okleveles kulturális mediátor, népművelő, történelem szakos tanár, közművelődési szakértő. Dolgozott kistéleplési IKSZTben, vezetett városi Művelődési Házat, irányított nagyvárosi közművelődési intézményrendszert. Fő szakterülete a helyi értéktárak létrejöttének és működésének szakmai-módszertani támogatása. Részt vett több értékfeltáró kollégium munkájában, melyet a Lakitelek Népfőiskola Alapítvány szervezett. Szakmai tevékenységét az új feladatok iránti nyitottság, a közművelődés, a kultúra, az értékek iránti elkötelezettség jellemzi.

PETE NIKOLETTA

Egyetemi tanulmányait az akkori Eszterházy Károly Főiskolán végezte Egerben, andragógia BA szakon. Mesterdiplomáját 2014-ben szerzi Emberi Erőforrás Tanácsadó MA szakon a Debreceni Egyetemen. A tanulmányaival párhuzamosan főállású munkatársa oktatási és kulturális célú civil szervezeteknek. 2020. óta a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program Tiszántúli Régiós képzési vezetője. 2021. júniusától a Nemzeti Művelődési Intézet Felnőttképzési Központjának vezetője. Szakmai tudását az egész életen át tartó tanulás jegyében számos szakmai továbbképzésen, egyetemi szakirányú továbbképzésben, hazai és nemzetközi tudományok konferenciákon, határon túli szakmai tanulmányi utak keretében fejlesztette és fejleszti jelenleg is. A Közösségi mese programban országos szakmai koordinátorként tevékenykedik.

R. SIMOR KATALIN

1984-ben végzett magyar–népművelés szakon a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MÚOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján 1987-ben. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-munkatársként is. Hat évet tanított intézményi kommunikátor szakon a Nyíregyházi Főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. Újságírói munkáját 2008-ban Debrecen Város Sajtódíjával ismerték el. Válogatott írásaiból két könyve is megjelent. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Vármegyei Igazgatóságának módszertani referense. Munkája mellett három féléven át oktatott televíziós ismereteket a Debreceni Egyetem kommunikációs hallgatóinak. Szívesen vesz részt moderátorként, konferansziéként az Intézet, a Vármegyei Igazgatóság, illetve Debrecen város rendezvényein.

ZSJAK ÁGNES

2015-től a Legendák Földje Alapítványnál dolgozott, majd 2018-tól Kondoros Város Önkormányzatánál, mint ifjúsági referens látta el feladatait. 2021 májusától a szakköri filmek felvételeinek, vágásainak koordinációját látta el a Nemzeti Művelődési Intézetnél, kapcsolatot kiépítve, ápolva a magyarországi népművészeti egyesületekkel. Jelenleg az új szakköri filmek felvételeihez kapcsolódó feladatok ellátásával munkálkodik: tervek, forgatókönyvek, felvételek, vágások összehangolása, szorosán együttműködve az alkotókkal és stábtaggokkal. Emellett feladata a szakköri honlap tartalmi koordinálása, a magyarországi és a Kárpát-medencei partnerek szakköri megvalósításának figyelemmel kísérése.

A Szakkör.
TUDÁSUNKKAL KÉZEN FOGVA

A Szakkör.
Shop

jogyakorlatON.hu

KAPÚTON

ÉBRESZTENI A FÉNYT

Nemzeti
Művelődési
Intézet

Kövess online felületeinken!